

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล กรณีศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ตามลำดับดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของกรณีศึกษา (ตารางที่ 7-9)
2. คุณภาพชีวิตของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจจากแบบประเมินคุณภาพชีวิต (ตารางที่ 10, แผนภูมิที่ 2)
3. ปัญหาในการดำรงชีวิตของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ (ตารางที่ 11-12)
4. คุณภาพชีวิตของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจจากการสัมภาษณ์แบบลึก
 - 4.1 ประวัติความเป็นมาและคุณภาพชีวิตของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจตามการรับรู้ของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ
 - 4.2 เจือ้นไขคุณภาพชีวิตภายหลังการผ่าตัด
 - 4.2.1 ความสัมพันธ์ของลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจและสังคมกับคุณภาพชีวิตตามการรับรู้ของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ
 - 4.2.2 เจือ้นไขการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ (ตารางที่ 13)
 - 4.2.3 ความคาดหวังกับสภาพที่เป็นจริงและความหมายของการมีคุณภาพชีวิตที่ดีภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ

เพื่อความสะดวกและความเข้าใจในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

\bar{X}	หมายถึง	ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D	หมายถึง	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n	หมายถึง	จำนวนกรณีศึกษา
Range	หมายถึง	ระยะของคะแนนสูงสุดถึงคะแนนต่ำสุดในข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไปของกรณีศึกษา

ตารางที่ 7 ข้อมูลทั่วไปของกรณีศึกษา

ชื่อ	เพศ	อายุ	การศึกษา	สถานภาพสมรส	จำนวนบุตร	ภูมิลำเนาเดิม	จังหวัดที่อยู่ในปัจจุบัน	อาชีพก่อนเปลี่ยนหัวใจ	อาชีพหลังเปลี่ยนหัวใจ	รายได้ต่อเดือน	รายได้ต่อเดือนของคู่สมรส	ระยะเวลาหลังเปลี่ยนหัวใจ	การเบิกค่ารักษา
สมชาย	ชาย	29	ม.6	คู่	-	สุรินทร์	สมุทรปราการ	นักเรียน	พนักงานรับโทรศัพท์	5,400	6,200	9 ปี 3 เดือน	เบิกได้
ประภา	หญิง	51	อนุปริญญา	คู่	1	กรุงเทพฯ	กรุงเทพฯ	รับราชการ	รับราชการ	18,000	12,000	9 ปี	เบิกได้
พรชัย	ชาย	50	ม.3	คู่	3	นครปฐม	สมุทรปราการ	พนักงานบริษัท	พนักงานบริษัท	6,000	-	8 ปี 9 เดือน	เบิกได้
มารศรี	หญิง	40	ป.4	หย่า	3	สระบุรี	สระบุรี	ทำนาทำไร่	พนักงานทำความสะอาด	3,510	-	8 ปี 5 เดือน	เบิกไม่ได้
อรุณี	หญิง	36	ปริญญาตรี	คู่	2	กรุงเทพฯ	กรุงเทพฯ	นักศึกษา	แม่บ้าน	-	30,000	4 ปี 7 เดือน	เบิกได้
อภิชาย	ชาย	35	ป.7	คู่	2	อยุธยา	อยุธยา	กูกทำขนม	กูกทำขนม	8,000	6,000	4 ปี 5 เดือน	เบิกไม่ได้
ชาตรี	ชาย	60	ป.4	คู่	2	กรุงเทพฯ	กรุงเทพฯ	พนักงานรัฐวิสาหกิจ	พนักงานรัฐวิสาหกิจ	20,320	-	2 ปี 9 เดือน	เบิกได้
ทัศนัย	ชาย	48	ปริญญาตรี	โสด	-	อยุธยา	อยุธยา	รับราชการ	รับราชการ	14,000	-	2 ปี 3 เดือน	เบิกได้
นिरาศ	ชาย	58	ม.3	คู่	1	กรุงเทพฯ	สมุทรปราการ	ธุรกิจส่วนตัว	ธุรกิจส่วนตัว	30,000	40,000	1 ปี 11 เดือน	เบิกได้
ชาติชาย	ชาย	50	ปวช.	คู่	-	กรุงเทพฯ	กรุงเทพฯ	พนักงานรัฐวิสาหกิจ	พนักงานรัฐวิสาหกิจ	30,000	20,000	1 ปี 7 เดือน	เบิกได้

หมายเหตุ นามผู้ป่วยทั้งหมดเป็นนามสมมุติ

ตารางที่ 8 จำนวนของกรณีศึกษา จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล (n=10)

ลักษณะของกรณีศึกษา	จำนวน	ลักษณะของกรณีศึกษา	จำนวน
เพศ		อาชีพก่อนการผ่าตัด	
ชาย	7	ข้าราชการ	2
หญิง	3	พนักงานรัฐวิสาหกิจ	2
สถานภาพสมรส		รับจ้าง/ลูกจ้าง	2
โสด	1	ทำนา ทำไร่	1
คู่	8	อื่นๆ	2
หม้าย	-	อาชีพหลังการผ่าตัด	
หย่า/แยก	1	ข้าราชการ	2
ศาสนา		พนักงานรัฐวิสาหกิจ	2
พุทธ	10	รับจ้าง/ลูกจ้าง	4
อื่นๆ	-	ธุรกิจส่วนตัว	1
สถานที่อาศัย		อื่นๆ	1
กรุงเทพมหานคร	4	การเบิกค่ารักษา	
ต่างจังหวัด	6	เบิกไม่ได้	2
ระดับการศึกษา		เบิกได้จาก	
ประถมศึกษา/ต่ำกว่า	3	ส่วนราชการ	3
มัธยมศึกษา	3	รัฐวิสาหกิจ	3
ปวช./อนุปริญญา	2	บริษัท	1
ปริญญาตรี/สูงกว่า	2	อื่นๆ	1
		ภาวะแทรกซ้อนภายหลังการเปลี่ยนหัวใจ	
		มี	10
		ไม่มี	-

ตารางที่ ๑ ค่าเฉลี่ย พิสัย ข้อมูลทั่วไปของกรณีศึกษา (n=10)

ลักษณะของกรณีศึกษา	\bar{X}	Range
อายุ (ปี)	43.7	29-60
รายได้ของครอบครัว (บาท)	24,943	3,510-70,000
จำนวนบุตร (คน)	1.4	0-3
ระยะเวลาหลังเปลี่ยนหัวใจ (เดือน)	63.5	19-111

กรณีศึกษาทุกรายมีภาวะแทรกซ้อนภายหลังการเปลี่ยนหัวใจ ภาวะแทรกซ้อนที่พบบ่อยสูงสุดได้แก่ ความดันเลือดสูง รองลงมาคือ ระดับไขมันในเลือดสูงกรณีศึกษาทุกรายมีการเปลี่ยนแปลงทางผิวหนังคือมีขนขึ้นมาก กรณีศึกษาบางรายพบว่า มีสิ่วขึ้นบริเวณหน้าและลำตัว บางรายมีเกลื้อนขึ้นบริเวณแขนและคอ นอกจากนี้ยังพบภาวะแทรกซ้อนอื่นๆอีก ได้แก่ ติดเชื้อราในช่องคลอด มีริ้วและหูดข้ามสูกที่อวัยวะสืบพันธุ์ เหงือกบวม และเบาหวาน

2. ระดับคุณภาพชีวิตของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ

2.1 คุณภาพชีวิตของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจจากแบบประเมินคุณภาพชีวิต

ตารางที่ 10 คะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนคุณภาพชีวิตของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ

กรณีศึกษา	เพศ	\bar{X}	S.D	ความหมาย
สมชาย	ชาย	91.73	13.72	มีคุณภาพชีวิตสูง
ทัศนัย	ชาย	91.59	15.75	มีคุณภาพชีวิตสูง
ประภา	หญิง	90.00	12.85	มีคุณภาพชีวิตสูง
อรุณี	หญิง	82.17	18.79	มีคุณภาพชีวิตปานกลาง
ชาตรี	ชาย	78.84	14.70	มีคุณภาพชีวิตปานกลาง
อภิชาย	ชาย	76.81	25.34	มีคุณภาพชีวิตปานกลาง
พรชัย	ชาย	75.94	29.43	มีคุณภาพชีวิตปานกลาง
ชาติชาย	ชาย	75.51	13.27	มีคุณภาพชีวิตปานกลาง
นิราศ	ชาย	67.32	31.03	มีคุณภาพชีวิตต่ำ
มารศรี	หญิง	63.48	23.95	มีคุณภาพชีวิตต่ำ
	รวม	79.33	9.74	

จากตารางที่ 10 และแผนภูมิที่ 2 พบว่า กรณีศึกษา 3 รายมีคุณภาพชีวิตสูง กรณีศึกษา 5 รายมีคุณภาพชีวิตปานกลาง และกรณีศึกษา 2 รายมีคุณภาพชีวิตต่ำ

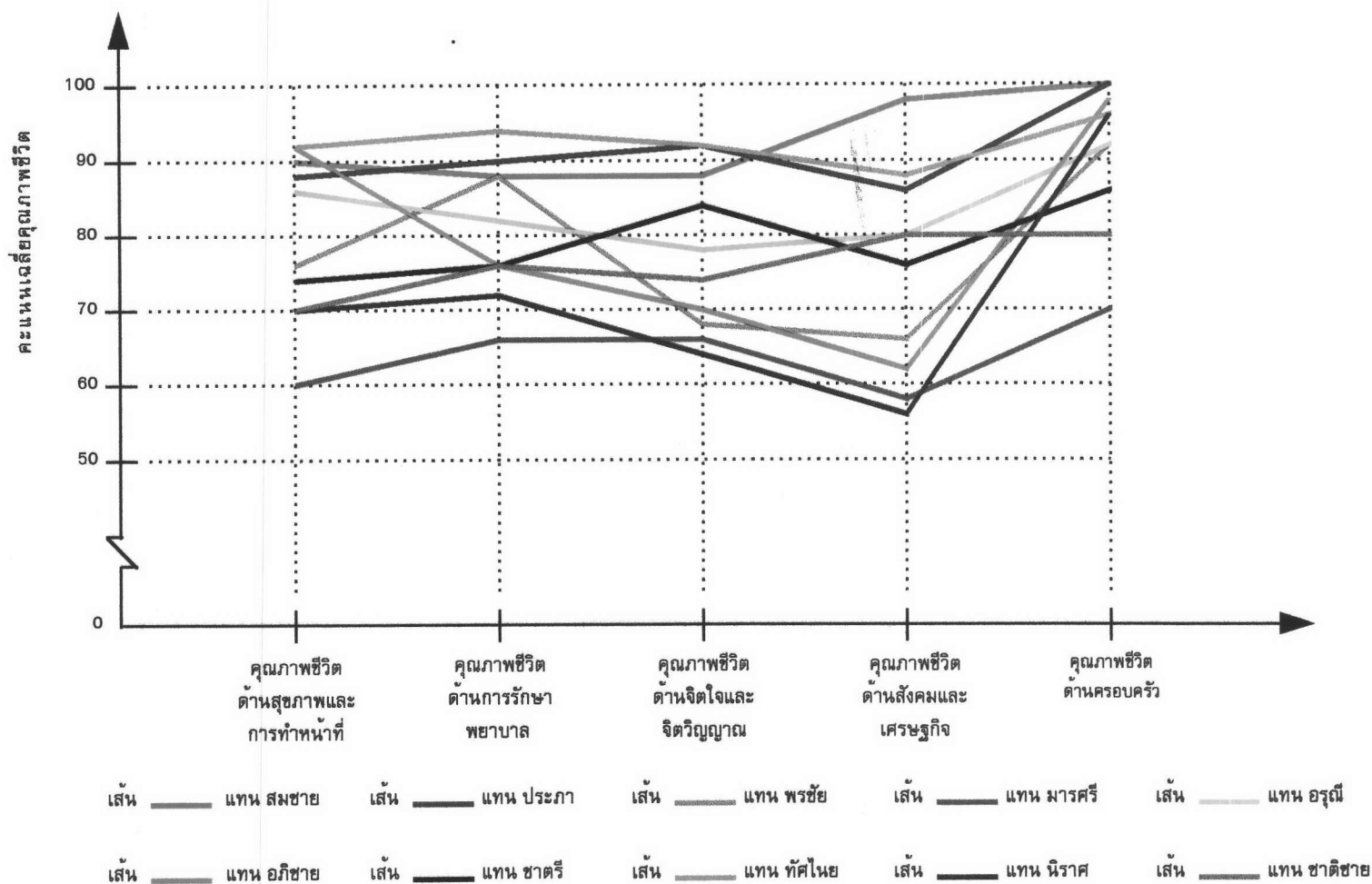
ลักษณะคุณภาพชีวิตของกรณีศึกษากลุ่มที่ 1 มีคุณภาพชีวิตดี จากแผนภูมิจะเห็นว่า กรณีศึกษาทั้ง 3 รายมีคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวสูงทำให้คะแนนคุณภาพชีวิตรวมดี แต่ก็พบว่ากรณีศึกษาบางรายมีคุณภาพชีวิตด้านสังคมและเศรษฐกิจต่ำ

กรณีศึกษากลุ่มที่ 2 มีคุณภาพชีวิตปานกลาง จากแผนภูมิจะเห็นว่า แม้ว่ากรณีศึกษาทุกรายจะมีคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวสูง แต่พบว่า กรณีศึกษาบางรายมีคุณภาพชีวิตด้านสังคมและเศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและจิตวิญญาณต่ำ

กรณีศึกษากลุ่มที่ 3 มีคุณภาพชีวิตต่ำ จากแผนภูมิแสดงให้เห็นว่า กรณีศึกษาทั้ง 2 ราย มีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและการทำหน้าที่และคุณภาพชีวิตด้านสังคมและเศรษฐกิจต่ำ ในขณะที่กรณีศึกษาบางรายมีคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวต่ำ

เป็นที่น่าสังเกตว่ากรณีศึกษาทั้ง 10 ราย มีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตสูงสุดในด้านครอบครัวเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ

แผนภูมิที่ 2 คุณภาพชีวิตของกรณีศึกษา จำแนกรายด้าน

3. ปัญหาในการดำรงชีวิตของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ

ตารางที่ 11 คะแนนเฉลี่ยปัญหาในการดำรงชีวิตและความหมายของคะแนน

กรณีศึกษา	เพศ	คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
นिरาศ	ชาย	2.82	มีปัญหาในการดำรงชีวิตปานกลาง
มารศรี	หญิง	2.65	มีปัญหาในการดำรงชีวิตปานกลาง
ชาติชาย	ชาย	2.38	มีปัญหาในการดำรงชีวิตน้อย
อภิชาย	ชาย	2.16	มีปัญหาในการดำรงชีวิตน้อย
อรุณี	หญิง	2.14	มีปัญหาในการดำรงชีวิตน้อย
ชาติรี	ชาย	2.14	มีปัญหาในการดำรงชีวิตน้อย
พรชัย	ชาย	1.89	มีปัญหาในการดำรงชีวิตน้อย
ทัศนัย	ชาย	1.82	มีปัญหาในการดำรงชีวิตน้อย
ประภา	หญิง	1.79	มีปัญหาในการดำรงชีวิตน้อย
สมชาย	ชาย	1.56	มีปัญหาในการดำรงชีวิตน้อย

จากตารางที่ 11 กรณีศึกษาประเมินตนเองว่ามีปัญหาในการดำรงชีวิตภายหลังการเปลี่ยนหัวใจ โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมปัญหาในการดำรงชีวิต และความหมายตามขอบเขตของคะแนนดังแสดงในตาราง พบว่ากรณีศึกษาประเมินว่ามีปัญหาในการดำรงชีวิตปานกลาง 2 ราย และประเมินว่ามีปัญหาในการดำรงชีวิตน้อย 8 ราย

ตารางที่ 12 คะแนนเฉลี่ยปัญหาในการดำรงชีวิตของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจจำแนกรายด้าน

กรณีศึกษา	เพศ	รวม \bar{x}	สุขภาพและการทำหน้าที่ \bar{x}	การรักษาพยาบาล \bar{x}	จิตใจและจิตวิญญาณ \bar{x}	สังคมและเศรษฐกิจ \bar{x}	ครอบครัว \bar{x}
นิราศ	ชาย	2.62	3.00	3.05	2.35	3.00	2.00
มารศรี	หญิง	2.65	2.87	2.61	2.21	2.87	2.60
ชาติชาย	ชาย	2.38	2.56	2.55	2.21	2.25	2.00
อภิชาย	ชาย	2.16	1.37	2.44	2.21	2.81	1.00
ชาติรี	ชาย	2.14	2.06	2.50	2.00	2.00	2.00
พรชัย	ชาย	2.14	1.56	1.83	2.35	2.93	2.00
ประภา	หญิง	1.89	2.31	2.00	2.00	1.43	1.00
ทัศนัย	ชาย	1.82	1.43	2.22	1.71	1.62	3.00
อรุณี	หญิง	1.79	1.25	2.11	2.07	1.87	1.00
สมชาย	ชาย	1.56	1.75	1.55	1.78	1.25	1.00

จากข้อมูลเชิงปริมาณดังแสดงในแผนภูมิที่ 2 และตารางที่ 10-12 สามารถจำแนกกรณีศึกษาตามระดับคุณภาพชีวิตออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีคุณภาพชีวิตสูง กลุ่มที่มีคุณภาพชีวิตปานกลาง และกลุ่มที่มีคุณภาพชีวิตต่ำ

	ปัญหาการดำรงชีวิตสูงสุดในด้าน	คุณภาพชีวิตต่ำสุดในด้าน
กลุ่มที่ 1		
- สมชาย	- ด้านจิตใจและจิตวิญญาณ	- ด้านจิตใจและจิตวิญญาณ
- ทัศนัย	- ด้านครอบครัว	- ด้านสังคมและเศรษฐกิจ
- ประภา	- ด้านสุขภาพและการทำหน้าที่	- ด้านสังคมและเศรษฐกิจ
กลุ่มที่ 2		
- อรุณี	- ด้านจิตใจและจิตวิญญาณ	- ด้านจิตใจและจิตวิญญาณ
- ชาติรี	- ด้านการรักษาพยาบาล	- ด้านสุขภาพและการทำหน้าที่
- อภิชาย	- ด้านสังคมและเศรษฐกิจ	- ด้านสังคมและเศรษฐกิจ
- พรชัย	- ด้านสังคมและเศรษฐกิจ	- ด้านสังคมและเศรษฐกิจ
- ชาติชาย	- ด้านสุขภาพและการทำหน้าที่	- ด้านสุขภาพและการทำหน้าที่
กลุ่มที่ 3		
- นิราศ	- ด้านสังคมและเศรษฐกิจ	- ด้านสังคมและเศรษฐกิจ
- มารศรี	- ด้านสังคมและเศรษฐกิจ	- ด้านสังคมและเศรษฐกิจ

จากการวิเคราะห์พบว่าระดับคุณภาพชีวิตของกรณีศึกษาบางรายมีความสอดคล้องกับประเด็นปัญหาในการดำรงชีวิต เช่นกรณีของสมชาย อรุณี อภิชาย พรชัย ชาตชาย นีราศ และมารศรี ในขณะที่ระดับคุณภาพชีวิตของกรณีศึกษาบางรายไม่สอดคล้องกับปัญหาในการดำรงชีวิตและมีความคลุมเครือ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์อย่างละเอียดต่อไป

4. คุณลักษณะคุณภาพชีวิตของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ

4.1 ประวัติความเป็นมาและคุณภาพชีวิตของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ

ข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ ได้จากการศึกษาผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ จำนวน 10 ราย คือสมชาย ประภา พรชัย มารศรี อรุณี อภิชาย ชาตรี ทศไฉย นีราศ และชาตชาย ที่ได้รับการเปลี่ยนหัวใจจากโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ มีอายุระหว่าง 29-60 ปี การศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสและอยู่ร่วมกับคู่สมรส รายได้ของครอบครัวอยู่ระหว่าง 3,510-70,000 บาท สำหรับในที่นี่จะเสนอประวัติความเป็นมาและคุณภาพชีวิตของกรณีศึกษาทุกรายดังนี้

กรณีศึกษาที่ 1: นายสมชาย

เป็นชาวจังหวัดสุรินทร์ อายุ 29 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา 6 มีพี่น้องทั้งหมด 6 คน สมชายเป็นคนโต สุขภาพวัยเด็กแข็งแรงมาตลอด จนกระทั่งเรียนหนังสืออยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เทอมปลาย มีอาการบวมทั้งตัว เหนื่อยและนอนราบไม่ได้ ไปรักษาที่โรงพยาบาลจังหวัดมหาสารคาม แพทย์บอกว่าเป็นโรคหัวใจให้ยากลับมารับประทาน วันแรกที่จบชั้นมัธยมศึกษา 6 สมชายเข้ามารับการรักษาต่อที่โรงพยาบาลบุรีรัมย์ ด้วยอาการเหนื่อยแน่นหน้าอก นอนปกติ จะหายใจไม่ออก ต้องนอนศีรษะสูงตลอด พอกับแม่เห็นไม่ไหวจึงส่งตัวมารักษาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ได้ยากลับไปทานที่บ้านระยะหนึ่ง จนอาการเลวลง จนต้องนอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์และเข้าออกไอ.ซี.ยู หลายครั้ง หายใจเองไม่ไหวได้รับออกซิเจนช่วยการหายใจเกือบตลอดเวลา จนกระทั่งแพทย์บอกว่าต้องผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ และเป็นรายแรก โอกาสรอดครั้งต่อครั้ง 2 อาทิตย์ต่อมาสมชายจึงได้รับบริจาคหัวใจ

หลังผ่าตัดสมชายบอกว่าสุขภาพดีขึ้นกว่าก่อนผ่าตัดมาก เพราะไม่บวมไม่เหนื่อย สมชายดูแลสุขภาพภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจโดยการรับประทานยาตามแพทย์สั่ง ไม่ดื่มเหล้าหรือสูบบุหรี่ แต่ภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจประมาณ 5 ปี สมชายสังเกตว่ามีอาการบวมตามตัว ทำกิจกรรมได้ไม่เท่าเดิม จะเหนื่อยเร็วกว่าปกติ จึงไปพบแพทย์และตรวจพบว่าลิ้นหัวใจทางขวาบวมรั่วมาก แพทย์ให้ยามาทานไปเรื่อยๆก่อน และบอกว่าอาจจะต้องทำการผ่าตัดเปลี่ยนลิ้นหัวใจ นอกจากจะมีอาการบวมแล้ว สมชายยังมีอาการหน้ามืด บางครั้งหัวใจเต้นเร็วบางครั้งเต้นช้าผิดปกติ เมื่อสองปีที่แล้ว สมชายเข้าโรงพยาบาลเนื่องจากหัวใจเต้นช้ามากเพียง 40 หรือ

50 ครั้งต่อนาที แม้ว่าจะมีอาการผิดปกติเกิดขึ้น แต่สมชายก็ไม่รู้สึกกังวลหรือวิตกกังวลกับอาการผิดปกติต่างๆ เหล่านี้มากนัก ถึงแม้จะมีอาการเหนื่อยแฉ่งงานที่ทำก็เป็นงานเบา และมีเวลาพักผ่อนร่างกายมาก กิจกรรมใดที่ทำไม่ได้ ภรรยาที่เพิ่งแต่งงานกันจะคอยช่วยเหลือทุกอย่าง แม้ว่าจะงานที่ทำจะเหมาะสมกับสภาพร่างกาย แต่สมชายยังรู้สึกว่าไม่พึงพอใจกับงาน ต้องการเปลี่ยนงานให้มีลักษณะแบบออกนอกสถานที่บ้าง แต่ก็ไม่แน่ใจว่าร่างกายของตนเองจะทนทานไหวหรือไม่

รายได้จากการทำงานของสมชายและภรรยาถึงแม้ว่าจะน้อย แต่ก็พอจะใช้จ่ายค่าเช่าบ้าน ค่ารถครุภัณฑ์ เนื่องจากทั้งสองทำงานที่เดียวกัน มีสวัสดิการที่พอก อาหารทั้ง 3 มื้อและสามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ทั้งหมด ทั้งสองวางแผนเก็บเงินเพื่อซื้อบ้านเป็นของตนเอง

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและการทำหน้าที่

สุขภาพของสมชายดีขึ้นกว่าก่อนผ่าตัดมาก อาการเหนื่อยและแน่นหน้าอกหายไปจากที่ทำอะไรไม่ได้เลย ต้องนอนอยู่บนเตียงตลอดเวลา หลังผ่าตัดเพียง 3 วัน สมชายสามารถลุกเดินรอบๆ เตียงได้ สมชายดูแลสุขภาพภายหลังผ่าตัดของตนเองเป็นอย่างดี ปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ เช่นการไม่ดื่มสุรา ไม่สูบบุหรี่ หลังผ่าตัดใหม่ๆ สมชายจะไม่ค่อยออกไปไหน หลังจากผ่าตัดได้ประมาณ 2 ปี จึงเริ่มไปเดินตามห้างสรรพสินค้าและเข้าไปดูภาพยนตร์กับเพื่อนๆ เพราะคิดว่าตนเองแข็งแรงพอที่จะไปดูอะไรๆ ได้แล้ว

สมชายเปรียบเทียบสุขภาพของตนเอง เมื่อได้รับการผ่าตัดใหม่ๆ กับในปัจจุบันว่า ยังช่วยเหลือตนเองได้ทุกอย่าง แต่รู้สึกว่าทำงานได้ไม่เท่าเดิม จะเหนื่อยเร็วกว่าปกติ มีอาการชาวมึ ถ้านอนนานๆ ตื่นขึ้นมาหน้าจะวม อาการต่างๆ เหล่านี้เกิดขึ้นเป็นบางครั้ง และสังเกตว่าเกิดขึ้นภายหลังจากผ่าตัดไปได้ 5 ปี เมื่อไปตรวจกับแพทย์ที่ทำผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ ตรวจพบว่าลิ้นหัวใจรั่ว 1 ลิ้น แพทย์รักษาโดยให้ยามารับประทาน สมชายเล่าว่าแพทย์ให้รับประทานยาไปเรื่อยๆ ก่อน แล้วจะทำผ่าตัดเปลี่ยนลิ้นหัวใจให้ภายหลัง สมชายได้พูดถึงความต้องการของตนเองที่มีต่อความเจ็บป่วยว่า

“อยากจะรักษาให้เสร็จไปเลย ถ้าจำเป็นต้องเปลี่ยนลิ้นหัวใจก็อยากจะให้คุณหมอเปลี่ยนลิ้นหัวใจให้เลย”

นอกจากนี้สมชายยังสังเกตพบว่าหัวใจของตนเองทำงานผิดปกติ บางครั้งเต้นช้า บางครั้งเต้นเร็ว เคยเต้นช้ามากจนต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล สมชายพูดถึงอาการผิดปกติว่า

“ถ้าหัวใจเต้นช้ามากๆ จะรู้สึกเพลีย ถ้าเต้นเร็วมากๆ ก็รู้สึกเหนื่อย หายใจเร็วขนาดนี้จะรู้สึกว่าหน้ามืด ต้องนั่งพัก ถ้านั่งพักจะดีขึ้นเอง”

จากปัญหาสุขภาพ ทำให้สมชายต้องเปลี่ยนแปลงการทำกิจกรรมในเวลาว่าง จากที่เคยหย่อนใจโดยเล่นการแบดมินตัน มาเดินเล่น อ่านหนังสือหรือเล่นเกมส้อมพิวเตอร์ นอก

จากนี้มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการนอนหลับพักผ่อนเช่นกัน สมชายรู้สึกว่าร่างกายต้องการการพักผ่อนมากขึ้น หลังจากเลิกงานในแต่ละวัน สมชายจะต้องนอนพัก บางครั้งออกเวร 8 โมงเช้า จะนอนพักถึงบ่ายสองโมง ทำให้สมชายนอนไม่หลับในเวลากลางวัน อย่างไรก็ตามสมชายก็รู้สึกว่าตนเองได้รับการพักผ่อนร่างกายอย่างเพียงพอ สมชายพูดถึงการเปลี่ยนแปลงลักษณะการนอนว่า

“จะมีบางครั้งที่ผมนอนหัวสูง หนุนหมอน 2 ใบ บางวันถ้านอนกลางวันเยอะ ก็จะไม่หลับยาก ถ้ากลางวันไม่ค่อยนอนก็หลับง่าย ช่วงนี้ทานยาขับปัสสาวะ ซึ่งเป็นผลข้างเคียงตอนกลางวัน”

ในช่วงที่เจ็บป่วยด้วยโรคหัวใจ ความสนใจในเรื่องเพศของสมชายได้ลดลง หลังจากได้รับการเปลี่ยนหัวใจได้ประมาณปีเศษถึงได้มีความสนใจเรื่องเพศมากขึ้น แต่สมชายพยายามจะไม่คิดถึงเรื่องเพศมากนัก เนื่องจากกลัวว่าจะมีผลต่อสุขภาพ

“ตอนที่เจ็บป่วยจะรู้สึกไม่ค่อยสนใจเลยครับ ถ้าตอนหายก็มีมากขึ้น รู้สึกว่าร่างกายแข็งแรงขึ้น ออกกำลังกายได้ ก็พยายามจะไม่ค่อยสนใจเรื่องนี้เท่าไร เคยอ่านหนังสือ มันเกิดบ่อยๆมันคงไม่ดี แล้วผมผ่าตัดมาด้วย คงจะมีผลต่อหัวใจ สุขภาพ”

สมชายผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจได้ 9 ปี จึงแต่งงาน หลังแต่งงานความต้องการทางเพศไม่ได้สูงขึ้น สมชายรู้สึกพึงพอใจและไม่รู้สึกกลัวเมื่อจะปฏิบัติกิจกรรมทางเพศ แม้ว่าจะมีอาการเหนื่อยอยู่บ้าง แต่เมื่อนอนพักไม่นานอาการเหนื่อยก็หายไป ภรรยาของสมชายแสดงความรู้สึกเป็นห่วงและพึงพอใจในการมีเพศสัมพันธ์ว่า

“พอใจคะ ก็คือแบบไม่ยากให้มากกว่านี้ กลัวเขาจะเป็นอะไร ก็มีเหมือนกันที่ค่อยๆถ้าม”

คุณภาพชีวิตด้านการรักษาพยาบาล

ภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจแล้ว สมชายมาตรวจตามนัดอย่างสม่ำเสมอ เป็นประจำ ทุกหนึ่งเดือนบ้างทุกเดือนครึ่งบ้าง การเดินทางมาพบแพทย์ก็ไม่ลำบาก สมชายจะนั่งรถประจำทางมา บางครั้งจะนั่งรถจากที่ทำงานแล้วมาลงที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เมื่อมาพบแพทย์ แพทย์จะดูระดับของยาในร่างกาย วัดความดันเลือดและสอบถามอาการที่ผิดปกติต่างๆ สมชายเล่าถึงการตรวจร่างกายว่ามีหลายอย่าง

“ส่วนใหญ่จะวัดความดัน แล้วนานก็จะเอกซเรย์ครั้งหนึ่ง ลีนปีก็ทำเอคโค ตัดชิ้นเนื้อนี้เล็กไปได้สัก 6 หรือ 7 ปี”

เมื่อตรวจร่างกายแล้วสมชายจะรับยากลับไปรับประทาน สมชายไม่เคยคิดจะหยุดรับประทานยาเลยเนื่องจากกลัวว่าร่างกายจะเกิดอาการผิดปกติ สมชายพูดถึงความจำเป็นและประโยชน์ของการรับประทานยาว่า

“ผมว่าทานยาตามอาจารย์สั่งดีที่สุดที่สุด จะช่วยเราได้เยอะ ไม่เคยคิดจะหยุดยาเลย ทานยาตามหมอสั่งตลอด เห็นพี่เขาบอกว่าเคยหยุดยาแล้วอาการแย่ง พี่คนที่เปลี่ยนไตหยุดยาแล้วไตเขาเสียไปเลย แล้วก็พี่ที่เขาเปลี่ยนหัวใจ เขาบอกลดยาเอง แคลดยาก็ยังมีอันเป็นไป”

“เป็นยากดภูมิต้านทาน ให้หัวใจทำงานปกติ ให้ชินเนื้อเยื่อใหม่เข้ากับตัวเรา”

สมชายสังเกตเห็นอาการผิดปกติของตนเองได้แก่ การจับชีพจรว่าหัวใจเต้นเร็วหรือช้าเพียงไร แล้วรู้สึกเหนื่อยจบบีบอึดอัด เจ็บพบว่าหัวใจเต้นเร็วผิดปกติจะโทรศัพท์ถึงแพทย์หรือพยาบาลเพื่อขอคำปรึกษาทันที

ภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจสมชายได้รับการตรวจคลื่นเนื้อ ทั้งหมด 6 ครั้งไม่พบว่ามี การปฏิเสธร้อยละ สมชายเล่าว่าเคยเจ็บคอแต่ไม่เป็นบ่อยนัก เนื่องจากสมชายพยายามดูแล และป้องกันตนเองไม่ให้ติดเชื้อโรค

“เวลาฝนตกอะไร ก็ไม่ไปตากฝน ไม่ไปโดนละอองฝน ไปตอนกลางวัน กลางคืนนี้ จะใส่หมวก เจอคนที่เป็นหวัดก็อยู่ห่างๆ”

“หลังผ่าตัดไม่ไกลกับสัตว์เลี้ยงเลย เพราะอาจารย์บอกว่ามันอาจนำโรคบางอย่างมา ให้เรา พวกแมว พวกสุนัข พวกนก”

นอกจากจะมีการติดเชื้อทางระบบทางเดินหายใจแล้ว ยังพบว่ามี การติดเชื้อทางผิวหนังด้วย สมชายเล่าว่ามีเคยมีเกลื้อนขึ้นบริเวณหลังและคอ ทายาที่แพทย์สั่งไม่ถึงอาทิตย์ก็หาย แพทย์บอกว่าเป็นผลจากการรับประทานยา นอกจากนี้ยังมีผลข้างเคียงจากการรับประทานยา อีกดังนี้

“ช่วงแรกๆ มีขนขึ้นตามตัวขึ้นเยอะครับ แล้วรู้สึกว่หน้าบวม มีเหงื่อออกมาตอนนอน ในช่วงแรกๆ ตอนนี้ไม่มีแล้วครับ เมื่อก่อนบวมเพราะยา หลังผ่าตัดได้เป็นปีพวกนี้หายไปหมด”

นอกจากนี้ยังมีอาการท้องเสีย ซึ่งสมชายคิดว่าเกิดจากอาหารที่รับประทาน

“ถ้าทานรสจัดมาก ถ้าเป็นเค็มจะทำให้บวม ถ้าเผ็ดมากจะท้องเสียครับ”

ตั้งนั้นสมชายจึงเปลี่ยนมาทานอาหารรสจืด และหลีกเลี่ยงไม่ทานอาหารมัน เนื่องจากภายหลังผ่าตัดแล้วมีปัญหาโรคหัวใจ อย่างไรก็ตามสมชายยังคงรับประทานอาหารจำพวก กะทิอยู่

หลังผ่าตัดใหม่ๆ สมชายออกกำลังกายโดยการเล่นแบดมินตันต่อมาพบว่า เป็นโรคหัวใจและมีอาการผิดปกติ หน้ามืดบ่อยๆ แพทย์จึงแนะนำให้ออกกำลังกายแต่เพียงเบาๆ เป็นการเดินออกกำลังกายแทน

สมชายพูดถึงความต้องการเมื่อมารับการรักษาพยาบาลว่า

“เวลาไปเจาะเลือด อยากให้ได้อ่อน เพราะต้องนั่งร่วมกับผู้ป่วยอื่น ไม่ทราบว่าเขาป่วยเป็นอะไรบ้าง พวกผมติดเชื้อง่าย ส่วนมากจะพยายามนั่งข้างหลัง ถ้าไม่เรียกจะไม่นั่งข้างหน้า”

คุณภาพชีวิตด้านจิตใจและจิตวิญญาณ

สมชายตั้งใจว่าเมื่อเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้วจะเรียนต่อในสายเกษตร แต่เมื่อเจ็บป่วยด้วยโรคหัวใจ ทำให้ไม่ได้ศึกษาต่อตามที่ได้ตั้งใจไว้ ภายหลังจากผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจแล้ว สมชายรู้สึกพึงพอใจในชีวิตมากที่สามารถทำงานได้

“ผมกะว่าหลังผ่าตัดแล้วคงจะทำอะไรไม่ได้ คงจะอยู่บ้านเฉยๆ แต่เนี่ยมาทำอะไรได้ ก็ประสบความสำเร็จไปชิ้นหนึ่งแล้ว”

สมชายบอกว่ารูปร่างหน้าตาของตนภายหลังผ่าตัดไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงเท่าใด รู้สึกว่าร่างกายของตนเองโตขึ้นเท่านั้น สิ่งที่ไม่ดีในตนเองสมชายคิดว่าคงเป็นปัญหาสุขภาพจากโรคคลื่นหัวใจรั่ว แต่ก็ไม่ได้ทำให้สมชายรู้สึกกังวลใจมากนัก

“อาจารย์บอกว่า ก็ไม่มีอะไรมาก เปลี่ยนลิ้น (ลิ้นหัวใจ) ก็ดีขึ้น คือแบบว่าอยู่ทำบุญมาแค่นี้ อยู่มาได้แค่นี้ก็ดีอยู่แล้ว”

สมชายเล่าว่าตนเองเป็นคนเจี๊ยบๆ เฉยๆ ไม่แตกต่างจากก่อนผ่าตัด หากรู้สึกโมโหก็จะเจี๊ยบพยายามสงบสติอารมณ์ เมื่อไม่สบายใจก็จะไม่ชอบปรึกษาใคร หลังผ่าตัดแล้วสมชายระลึกถึงผู้บริจาคหัวใจเสมอ จะทำบุญโดยการทำสังฆทาน และใส่บาตรอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้บริจาคหัวใจอยู่เสมอ สมชายพูดถึงผู้บริจาคหัวใจว่า

“ไม่ฝัน ไม่เห็นคนที่ให้เลย กะว่าถ้าเจอก็จะขอบคุณเค้า แต่เขาคงไม่มา คงไปได้แล้ว”

คุณภาพชีวิตด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ 2 ปี สมชายพักฟื้นร่างกายจนร่างกายแข็งแรงจึงเริ่มทำงานโดยเป็นพนักงานรับโทรศัพท์มีรายได้เดือนละ 5 พันบาทเศษ เมื่อรวมกับรายได้ของภรรยาแล้ว จะมีรายได้รวมประมาณหมื่นบาทเศษ สมชายพูดถึงลักษณะงานว่า

“เป็นพนักงานรับโทรศัพท์ คอยติดต่องานให้เจ้าหน้าที่ที่นี้ครับ ทำงานเป็นกะ กะละ 8 ชั่วโมงครับ”

สมชายคิดว่างานที่ทำในปัจจุบันมีความเหมาะสมกับสภาพร่างกายและสัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมงานก็เป็นไปด้วยดี แต่สมชายก็ยังคงมีความรู้สึกไม่พึงพอใจในงาน

“มีความคิดจะเปลี่ยนงาน แต่ยังไม่คิดไม่ออกว่าจะทำงานอะไรที่จะเหมาะสม ตอนนี้อย่างไม่ค่อยพอใจในงาน อยากเปลี่ยนงานที่ออกนอกสถานที่บ้าง”

งานที่ทำในปัจจุบันมีสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล อาหารและที่พัก แต่เนื่องจากมีระเบียบที่ว่า เมื่อเจ้าหน้าที่แต่งงานแล้ว ต้องย้ายออกจากหอพัก สมชายและภรรยาจึงย้ายออกมาอาศัยอยู่ที่บ้านของเพื่อนร่วมงานคนหนึ่ง โดยสมชายช่วยออกค่าน้ำและค่าไฟเดือนละ 400 บาท สมชายรู้สึกพึงพอใจในที่พักอาศัยพอสมควร เนื่องจากการคมนาคมสะดวก และมีความ

ปลอดภัยพอสมควร แต่เนื่องจากบริเวณที่พักมีโรงงานหลายแห่ง ทำให้อากาศไม่ค่อยบริสุทธิ์ สมชายและภรรยาจึงคิดว่าจะอาศัยอยู่เพียงชั่วคราว แล้วจะหาที่อยู่ใหม่ที่เหมาะสมต่อไป

รายได้และรายจ่ายของครอบครัว มีความสมดุลย์ และเพียงพอในการใช้จ่าย เนื่องจากสมชายสามารถใช้สวัสดิการในการรักษาพยาบาลได้ และภรรยาของสมชายได้หารายได้เสริมด้วยการรับจ้างซักผ้า รีดผ้า สมชายบอกว่าขณะนี้ยังไม่มีเงินออม แต่วางแผนว่าจะเริ่มเก็บเงิน เนื่องจากต้องการมีบ้านเป็นของตนเอง

หลังผ่าตัดแล้ว ละอองพิษ เชื้อราจากคนไข้เพิ่มเต็ม โดยการเอาหนังสือประเภทการแพทย์ สมชายเล่าว่าในเรื่องการออกไปเที่ยวนอกบ้าน ปัจจุบันนี้ไม่ค่อยออกไปไหนเนื่องจาก รู้สึกว่าอากาศไม่ค่อยบริสุทธิ์

คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว

ภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจได้ 9 ปี สมชายได้แต่งงานกับภรรยาซึ่งคอยให้การดูแล สมชายมาตลอดตั้งแต่ได้รับการผ่าตัดมาใหม่ๆ แม้ว่าสมชายรู้สึกว่ามีความสุขในครอบครัว แต่สมชายบอกว่าชีวิตสมรสยังไม่สมบูรณ์ เนื่องจากตนเองและภรรยาต้องการมีบุตรสัก 1 คนจะเป็นเพศหญิงหรือชายก็ได้

สมชายพูดถึงความรู้สึกภายหลังแต่งงานและความประทับใจในตัวภรรยาว่า

“ได้สมรสก็มีเพื่อนครับผม มีปัญหาอะไรก็ได้คุยอะไร เวลาเจ็บป่วยกะว่ามีคนดูแลให้”

“ก็คือ เขาเป็นคนดีนะอะ คอยช่วยเหลือเราได้ตลอด กะว่าบางครั้งเราจะพึ่งเขาได้”

“คิดว่าเขาเป็นคนดี เอาใจเก่งและเสียสละ เสียสละมากทั้งพ่อและแม่เขาด้วยที่ยินยอม”

สุขภาพของภรรยาสมชายแข็งแรง และให้การดูแลสมชายเป็นอย่างดี โดยบอกว่าไม่รู้สึกว่าดูแลสมชายจะเป็นภาระแก่ตนเองเลย

กรณีศึกษาที่ 2: นางประภา

เป็นชาวกรุงเทพมหานคร อายุ 51 ปี จบการศึกษานุปริญญา รับราชการเป็นครู มีรายได้เดือนละ 18,000 บาท ประภาเริ่มไม่สบายเมื่ออายุ 40 ปีเศษ รู้สึกว่าเริ่มชาที่มือแต่ไม่รู้ว่าตนเองเป็นอะไร จนกระทั่งรู้สึกปวดศีรษะบริเวณท้ายทอยมากจึงเข้านอนแต่หัวค่ำ เมื่อรู้สึกตัวตื่นขึ้นมากลางดึก พบว่าเดินไม่ได้ เป็นอัมพฤกษ์ สามี่จึงนำส่งโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง รักษาตัวอยู่ประมาณ 1 เดือนอาการดีขึ้นพอเดินได้ จึงไปรับการรักษาต่อที่โรงพยาบาลประสาทพญาไท เนื่องจากรักษาที่โรงพยาบาลเอกชนไม่สามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ เมื่อไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลประสาทพญาไท แพทย์ตรวจพบว่าเป็นโรคหัวใจ และแนะนำให้ไป

รักษาต่อที่โรงพยาบาลศิริราชเนื่องจากใกล้บ้าน ประการักษาตัวอย่างสม่ำเสมอโดยการไปตรวจตามนัดและทานยาตามแพทย์สั่ง แต่อาการไม่ดีขึ้นทรุดลงเรื่อยๆ ร่างกายผอมลง จนไม่มีแรง แพทย์ที่ทำการรักษาบอกว่า ก็รู้ว่าเป็นอะไรแต่ไม่รู้จะรักษาได้อย่างไร เพราะตอนนั้นยังไม่มีเรื่องการเปลี่ยนหัวใจ จนกระทั่งโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ทำการเปลี่ยนหัวใจรายแรกสำเร็จ เพื่อนบ้านทำงานที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ได้แนะนำให้ไปหาหมอชวลิต อ่องจรีต จากผลการตรวจร่างกายพบว่ากล้ามเนื้อหัวใจไม่ทำงาน และให้นอนรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์เพื่อช่วยผู้บริจาคหัวใจ ช่วงที่รอบริจาคหัวใจนั้นประภายกขาตอนแรกๆ รู้สึกกลัวทุกอย่าง ทั้งการผ่าตัดและกลัวผี แต่พอเห็นสภาพตัวเองแล้วอยากจะได้เปลี่ยนหัวใจเร็วๆ ประการอ ผู้บริจาคหัวใจนานถึงเดือนครึ่งจึงได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ

หลังผ่าตัดแล้วอาการเหนื่อยต่างๆ ได้หายไป สุขภาพดีขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ประการู้สึกพึงพอใจในชีวิตที่ได้มีโอกาสดูแลลูกและสามี ครอบครัวมีความสุขเหมือนเดิม หลังผ่าตัดประภาพักพินอยู่ในโรงพยาบาลจนเกือบจะครบกำหนดลา เมื่อออกจากโรงพยาบาลได้เพียง 3-4 วันก็ไปทำงาน วันแรกที่ไปทำงานทางโรงเรียนได้จัดให้มีพิธีต้อนรับ และได้เปลี่ยนงานให้แก่ประภา โดยให้นั่งรับโทรศัพท์ แต่ประภาขอกลับไปทำงานสอนตามเดิมเหมือนก่อนผ่าตัดเนื่องจากมีเวลาพักผ่อนมากกว่า ประภาดูแลสุขภาพตัวเองโดยการปฏิบัติตัวตามคำแนะนำของแพทย์ รับประทานยาตามแพทย์สั่งและไปตรวจตามแพทย์นัดทุกครั้ง

ประภาเบิกค่ารักษาพยาบาลได้จากที่ทำงาน แต่บางครั้งก็ใช้เวลาานานจึงจะได้รับเงินคืน ทำให้มีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในครอบครัวบ้าง เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพิ่มขึ้น ประภาจะเดินทางโดยรถรับจ้างสาธารณะแทนการเดินทางด้วยรถประจำทาง

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและการทำหน้าที่

หลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจแล้วประการู้สึกว่าสุขภาพของตนดีขึ้นเรื่อยๆ สามารถทำงานบ้าน และรับผิดชอบดูแลครอบครัวได้เหมือนก่อนที่จะเจ็บป่วย ประภาดูแลสุขภาพของตนเอง โดยการปฏิบัติตัวตามคำแนะนำของแพทย์ หลังผ่าตัดใหม่ๆ ประภายังไม่กล้าที่จะเข้าไปในที่ชุมนุมชน เช่น ห้างสรรพสินค้าเนื่องจากเกรงว่าตนเองจะติดเชื้อและรู้สึกอายนที่จะต้องคอยป้องกันตนเองโดยการสวมผ้าปิดปากปิดจมูก หลังผ่าตัด 2 ปี ประการู้สึกว่าร่างกายของตนแข็งแรงขึ้นมาก พอที่จะไปเดินห้างสรรพสินค้าโดยไม่ต้องสวมผ้าปิดปากและจมูก จากการที่ก่อนผ่าตัดประภามีอาการเป็นอัมพฤกษ์ ทำให้ไม่ค่อยมั่นใจหากจะต้องเดินทางเพียงลำพัง จากที่เคยโดยสารรถประจำทางไปทำงาน ภายหลังจากผ่าตัดแล้วประภาเปลี่ยนเป็นเดินทางโดยรถรับจ้างสาธารณะแทนการขึ้นรถประจำทาง

“ก่อนผ่าตัดไปรถเมล์ ตอนนี้อยากกลับบ้านก็ขึ้นรถแท็กซี่ รถมันแน่น และรถมันมีสายเดี่ยวจากบ้านที่จะไปโรงเรียน แล้วพอดีเราเป็นแบบอัมพฤกษ์ แท็กซี่จะไม่ค่อยมีแรง”

หลังผ่าตัดแล้วประภาจะนอนหลับได้ง่าย มีบ้างเป็นบางครั้ง ที่จะใช้ยานอนหลับที่แพทย์สั่งให้ ประภาเข้านอนประมาณ 3 ทุ่ม ตื่นนอนเวลา 5 นาฬิกา หากวันไหนนอนดี ตอนเช้าจะรู้สึกอ่อนเพลีย ในแต่ละวันเมื่อมีเวลาว่าง ไม่มีชั่วโมงสอน จะพักผ่อนโดยการนอนประมาณวันละ 1 ชั่วโมง จะทำให้รู้สึกสดชื่นขึ้น

ในช่วงที่เจ็บป่วยด้วยโรคหัวใจ ตอนแรกๆเพศสัมพันธ์เป็นไปอย่างปกติ เมื่อความเจ็บป่วยมากขึ้น จึงงดมีเพศสัมพันธ์โดยสามีเป็นคนงดเอง

“มันก็ไม่มีปัญหาอะไร พุดตรง ๆ ว่าเราใจยังสู้กับเขา แล้วสามีก็เป็นห่วง ไม่ได้ยุ่งกัน ตั้งแต่เราทรุดหนักเลย มันผอม จะไม่มีแรง เขาเห็นสภาพเราแล้วก็สงสาร”

หลังผ่าตัดได้ 2 ปี โดยคำแนะนำของแพทย์ ประภาและสามีสามารถปฏิบัติบทบาททางเพศได้ โดยไม่มีอาการผิดปกติ ประภาได้พูดถึงความสนใจเรื่องเพศหลังผ่าตัดว่า

“ไม่ได้นึกถึงเรื่องอะไรเลย รู้สึกธรรมดา”

คุณภาพชีวิตด้านการรักษาพยาบาล

ประภาไปตรวจร่างกายตามนัดอย่างสม่ำเสมอทุก 2 เดือน บางครั้งมารับการตรวจที่โรงพยาบาล บางครั้งจะไปตรวจที่คลินิกของแพทย์ที่ทำผ่าตัด ส่วนใหญ่จะไปกับลูกสาว แพทย์จะตรวจระดับของยากดภูมิต้านทานในเลือด วัดความดันเลือด และฟังเสียงการทำงานของหัวใจ ประภาพูดถึงการมาพบแพทย์ว่า มาพบแพทย์แล้วทำให้ตนเองสบายใจ ประภาจะรับประทานยาตามแพทย์สั่งอย่างเคร่งครัดและไม่เคยคิดจะหยุดรับประทานยา หรือซื้อยาเอง หากมีอาการผิดปกติเกิดขึ้น จะโทรศัพท์ไปปรึกษากับแพทย์และพยาบาลที่ให้การดูแลทุกครั้งก่อนที่จะซื้อยามารับประทาน เมื่อถามถึงเหตุผลที่ต้องรับประทานยาตลอดชีวิต

“ไม่ทราบสิคะ อาจารย์ให้ทานก็ทานตามท่านสั่งโดยเฉพาะยาไซโคล (cyclosporine) นี้ ต้องทานตลอดชีวิต ทราบว่าคนที่เปลี่ยนอวัยวะต้องทานยานี้ตลอด แต่ไม่ทราบเหตุผลว่าทำไมต้องทาน”

นอกจากยา cyclosporine และยาอื่นๆที่ได้รับเพื่อป้องกันการปฏิเสธอวัยวะแล้ว

“หลังผ่าตัดได้ประมาณสัก 5 ปี มีไขมันในเลือดสูง ตัวเองทานมากไป บางครั้งทานข้าวชาหุ่มมั่ง กะทิมั่ง”

จากการที่รับประทานอาหารที่มีไขมันอิ่มตัวสูงทำให้ประภาต้องรับประทานลดไขมันในเลือดเพิ่มขึ้นอีกชนิดหนึ่ง ประภาได้พยายามควบคุมการรับประทานอาหารโดยการรับประทานอาหารให้น้อยลงและหลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารมันๆ และออกกำลังกายโดยการขี่จักรยานโดยปั่นอยู่กับที่ อย่างไรก็ตามประภายังคงออกกำลังกายไม่สม่ำเสมอ

จากการที่รับประทานยากดภูมิต้านทานปรากฏว่ามีผลข้างเคียงดังนี้

“หลังผ่าตัดได้ประมาณเดือนหนึ่ง รู้สึกว่าขนขึ้นมากและเหมือนมีฝ้าขึ้น เดิมหน้าเรียบพอเปลี่ยนหัวใจแล้วเป็นคนหน้าดำ นอกจากนี้ยังมีอาการมือสั่นแต่นานๆ จะเป็นครั้ง”

แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นที่ผิวหนังดังกล่าว แต่ประกาก็ไม่รู้สึกรำคาญต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น หลังผ่าตัดประกาก็มีอาการเจ็บคอนานๆ ครั้ง เมื่อมีอาการเจ็บคอประกาก็ทำน้ำเกลืออมกลั้วคอตามที่ได้รับคำแนะนำจากแพทย์แล้วอาการเจ็บคอก็ดีขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าเคยมีหูดข้าวสุกบริเวณอวัยวะเพศแต่เมื่อได้รับการรักษา หูดข้าวสุกก็หายไป (ข้อมูลจากบันทึกทางการแพทย์)

ภายหลังผ่าตัดประกาก็ได้รับการตรวจชิ้นเนื้อหัวใจ 8 ครั้ง ไม่พบว่ามี การปฏิเสทอวัยวะ และจากผลกวีเวตรวจทสยดเลือดหัวใจพบว่าไม่มีความผิดปกติของหลอดเลือดหัวใจ

ประกาพูดถึงความหมายและอาการของการปฏิเสทอวัยวะว่า

“คือการที่เรากับเขาเลือดคนละกรู๊ป”

“ไม่ทราบเหมือนกัน พอดีของเราไม่ปฏิเสท ก็เลยไม่รู้”

ประกาพูดถึงบริการที่โรงพยาบาลได้จัดให้แก่ผู้รับการเปลี่ยนอวัยวะว่า

“ก็จัดให้ดีอยู่แล้ว เพราะว่าเวลาไปโรงพยาบาล ไปทุกที่ ส่วนมากพยาบาลจะให้พิเศษ เรียกเข้าไปก่อน”

คุณภาพชีวิตด้านจิตใจและจิตวิญญาณ

การผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจทำให้ประกามีชีวิตอยู่ สามารถดูแลลูกและสามี ครอบครัวของประกามีความสุขเช่นเดิม ประกาจึงรู้สึกพึงพอใจในชีวิตของตนภายหลังได้รับผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจเป็นอย่างมาก ประกาบอกว่า ผลการผ่าตัดเป็นไปตามที่ประกาคาดหวังทุกอย่าง จากที่ก่อนผ่าตัดทำอะไรไม่ได้เลย ผอมจนไม่มีแรง หลังผ่าตัดแล้วสุขภาพดีเหมือนกับตอนที่ตนเองไม่ได้เจ็บป่วย ทำให้ความเครียดหรือความวิตกกังวลเกี่ยวกับสุขภาพหมดไป

ภายหลังผ่าตัดแล้วอารมณ์ของประกาเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย คนรอบข้างและสมาชิกในครอบครัวบอกว่า กลายเป็นคนขี้ใจน้อย อารมณ์อ่อนไหวง่ายและโกรธง่าย

“ไม่ทราบว่าเป็นอะไร ดูทีวี เจอบทโศกก็ร้องไปกับเขาแล้ว ถ้าซักว่าจะหายซักกี่นาน บางทีใครมาถามถึงลูกก็ร้องแล้ว”

ภายหลังผ่าตัดไปแล้วประกาพบว่ามีขนขึ้นมากตามร่างกายและ ใบหน้า นอกจากนี้บริเวณแผลผ่าตัดยังมีอาการคันจากแผลเป็นที่มีลักษณะนูนด้วย ประกาแสดงความรู้สึกและพูดถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นกับร่างกายตนเองว่า

“เฉยๆคะ ไม่รำคาญ แต่เพื่อนซี้กัน เปลี่ยนแล้วขนเยอะเหมือนลิง”

“มีเหมือนผ้าที่หน้าแต่ก่อนเป็นคนหน้าเรียม หลังผ่าตัดแล้วเป็นคนหน้าดำ”

“รำคาญ มันคัน เพราะว่าแผลไม่เหมือนกับบางคน บางคนแผลมันเรียบไปเลย”

“ไม่อายแผลผ่าตัด ไม่อายใครเลย ใครขอดูก็ให้ดู”

ความยึดมั่นในศาสนามีส่วนช่วยประกาในด้านจิตใจเป็นอย่างมาก

“ในช่วงที่เจ็บป่วยจะสวดมนต์ ขอให้ได้อวัยวะเร็วๆ”

ภายหลังผ่าตัดแล้ว ประภาจะหาโอกาสทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้บริจาคอยู่เสมอ หากมีโอกาสจะไปทำบุญที่วัด ทำสังฆทาน

“ถ้าพูดถึงไปวัด ไม่ค่อยได้ไปบ่อย ที่โรงเรียนจะมีพระมาสอนวิชาศีลธรรมทุกวัน เราก็ได้ถวายอาหารพระ”

คุณภาพชีวิตด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ภายหลังผ่าตัดประภาสามารถกลับไปทำงานสอนหนังสือได้เหมือนเดิม ลักษณะงานในปัจจุบันไม่แตกต่างจากก่อนผ่าตัด ประภาพังพอใจในงานมาก เนื่องจากมีความเหมาะสมกับสภาพร่างกาย มีเวลาในการพักผ่อนร่างกายพอสมควร และสัมพันธ์ภาพระหว่างเพื่อนร่วมงานเป็นไปด้วยดี เพื่อนๆมีความเห็นอกเห็นใจประภามาก ประภามีรายได้ประมาณเดือนละ 18,000 บาท เมื่อรวมกับรายได้ของสามีก็เพียงพอในการใช้จ่ายภายในครอบครัว

ประภาทำงานเป็นข้าราชการ สามารถใช้สวัสดิการในการเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ ซึ่งค่ายาเมื่อมาพบแพทย์แต่ละครั้งประมาณ หนึ่งหมื่นบาท แต่พบว่าการเบิกเงินคืนมักมีปัญหาในเรื่องความล่าช้า ทำให้บางเดือนมีผลกระทบต่อการใช้จ่ายภายในครอบครัว

ภายหลังผ่าตัดแล้ว ประภาได้หาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวภายหลังการเปลี่ยนหัวใจ โดยการอ่านหนังสือ ประภาพูดถึงเรื่องการเข้าสังคมภายหลังการเปลี่ยนหัวใจว่า

“หลังผ่าตัดแล้วไม่มีผลต่อการเข้าสังคม แต่ส่วนมากจะไม่ค่อยไปเข้า เพราะต้องไปเจอคนหลายๆ เลยไม่ค่อยอยากไป”

ประภาและครอบครัวอาศัยอยู่ในบ้านของแม่สามี ประภาได้พูดถึงความพึงพอใจในที่อยู่อาศัยว่า

“พอใจในสภาพแวดล้อม เพื่อนบ้านก็ดี แต่ว่าเสียงมอเตอร์ไซด์ดัง เวลารด มอเตอร์ไซด์เข้ามาที่ ก็ปล่อยควันโขมง”

คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว

ภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ สุขภาพของประภาแข็งแรงขึ้น ทำให้ครอบครัวของประภามีความสุขเช่นเดิม ประภาและสามีมีบุตรสาว 1 คน อายุ 21 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอุดมศึกษา ประภาพูดถึงความสุขในครอบครัวภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจว่า

“ดีใจ เพราะตอนที่เปลี่ยน ลูกอายุแค่ 12 ปี กำลังจะขึ้น ม. 2 อยู่ ม. 1 กำลังขึ้น ม. 2 อายุเกือบ 12 ปี พอเราได้เปลี่ยนหัวใจ เราได้ดูแลลูกและสามีอะไรอย่างนี้ ทำให้ครอบครัวมีความสุขเหมือนเดิม”

“อาจเป็นคนโชคดี ช่วงที่เจ็บป่วยสามีและลูกดูแลดี หลังผ่าตัดแล้วสามีและลูกเอาใจใส่มากขึ้น ความสุขในครอบครัวไม่เปลี่ยนแปลง”

สุขภาพของสามีประกายยังแข็งแรง แม้ว่าจะมีโรคประจำตัวแต่ก็ไปรับการตรวจรักษาจากแพทย์อย่างสม่ำเสมอ

กรณีศึกษาที่ 3: นายพรชัย

เป็นชาวจังหวัดนครปฐม ปัจจุบันอาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ อายุ 50 ปี จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทำงานเป็นเสมียนฝ่ายจัดซื้อบริษัทแห่งหนึ่ง รายได้ประมาณ 6,000 บาทต่อเดือน เริ่มไม่สบายเมื่ออายุประมาณ 30 ปี มีอาการคล้ายเป็นหวัด เข้าออกโรงพยาบาลรักษาอยู่นาน 3-4 ปี จึงตรวจพบว่าหัวใจโต อาการทรุดลงมาก พ.ศ. 2529 กล้ามเนื้อหัวใจไม่ค่อยทำงาน มีอาการเหนื่อยหอบ รูปร่างผอม รับประทานอาหารไม่ได้ แพทย์บอกว่าไม่มีทางที่จะรักษาให้ดีขึ้น ต้องเปลี่ยนหัวใจ พรชัยและญาติเลยตัดสินใจว่าต้องเปลี่ยนหัวใจถ้าไม่เปลี่ยนก็ตาย พรชัยเล่าว่าขณะที่นอนรับการรักษาตัวในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และรอผู้บริจาคหัวใจ 3 เดือนนั้น เหนื่อยและทรมาณมาก ต้องนอนอยู่บนเตียงตลอดเวลา วิตกกังวลทุกสิ่งทุกอย่าง ภรรยาต้องคอยมาดูแลและหาเลี้ยงครอบครัวเพียงคนเดียว พรชัยพักผ่อนอยู่ในโรงพยาบาลเป็นเวลาเดือนครึ่ง

หลังผ่าตัดแล้วพรชัยรู้สึกเหมือนเกิดใหม่ สุขภาพดี แข็งแรงใช้ชีวิตได้เหมือนคนปกติ พรชัยคิดว่าหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจแล้วร่างกายไม่สมบูรณ์ คงไม่มีบุตร จึงให้ภรรยาหยุดทานยาคุมกำเนิด จนภรรยาตั้งท้องและคลอดลูกชายที่มีสุขภาพแข็งแรง และมีความเฉลียวฉลาดเพิ่มอีก 1 คน ปัจจุบันมีอายุ 4 ขวบครึ่ง พรชัยบอกว่าร่างกายของเขาคงยังสมบูรณ์อยู่จึงยังมีลูกได้ การดูแลสุขภาพ พรชัยรับประทานยาตามที่แพทย์สั่งเป็นประจำ ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และพักผ่อนให้มาก ๆ หลังผ่าตัด 3 เดือน พรชัยกลับไปทำงานที่บริษัทเดิมซึ่งเป็นของน้องชาย พรชัยมีความเครียดเล็กน้อยเกี่ยวกับเรื่องการทำงาน กลัวว่าจะทำงานไม่ได้ตามที่ได้รับมอบหมาย กลัวถูกตำหนิและให้ออกจากงาน อย่างไรก็ตามเขาก็ยังมีความพึงพอใจในชีวิตที่ได้อยู่กับครอบครัวอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา สามารถทำงานรับใช้สังคม และสามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้

รายได้ของครอบครัวภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจลดลงจากก่อนผ่าตัด แต่เดิมภรรยาของพรชัยทำงานนอกบ้าน มีรายได้ 8,000 บาทต่อเดือน ต่อมาภรรยาของพรชัยคิดว่าควรจะมีธุรกิจส่วนตัวซึ่งเป็นอิสระ ภรรยาของพรชัยจึงออกจากงานทำให้ขาดรายได้ประจำ ส่วนตัวของพรชัยแม้ว่าจะมีเงินเดือนประมาณ 6,000 บาท แต่ก็มีเงินออมที่จะพอใช้ไปได้อย่างประหยัด ภายหลังผ่าตัดช่วงแรกญาติพี่น้องช่วยกันออกค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล และได้รับความช่วยเหลือบางส่วนจากนักสังคมสงเคราะห์ พรชัยบอกว่าเขารู้สึกหงุดหงิดเมื่อไปขอรับบริการจากสังคมสงเคราะห์ นักสังคมสงเคราะห์จะซักถามมากและลดค่ายาให้เพียงเล็กน้อย ต่อมาเมื่อพรชัยได้กลับมาทำงานในบริษัทของน้องชายตามเดิม บริษัทได้ให้ความช่วยเหลือในเรื่องค่ารักษาพยาบาลของพรชัยทั้งหมด

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและการทำหน้าที่

สุขภาพหลังผ่าตัด พรชัยรู้สึกว่าคุณภาพดีขึ้นทุกอย่าง พรชัยเปรียบเทียบสุขภาพหลังผ่าตัดกับก่อนผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจว่า

“สุขภาพก่อนผ่าตัดนั้นยาแยะ ผอมทานข้าวไม่ได้ นอนก็ไม่ค่อยหลับ นอนราบก็ไม่ได้ หายใจไม่ค่อยออก เหนื่อย เดินไปได้สักประมาณสี่ห้าเมตร ก็เหนื่อยหอบแล้ว”

“หลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจแล้ว ชีวิตกลับเปลี่ยนใหม่เป็นคนละคน สุขภาพแข็งแรงดี ขึ้นสะพานลอยได้ เดินเห็นดี ไม่ค่อยเหนื่อย เหมือนคนปกติทั่วไป แล้วก็ใช้ชีวิตเหมือนคนปกติทั่วไป สรุปว่าดีหลังได้รับการเปลี่ยนมาแล้วดีขึ้นเยอะเลย”

หลังได้รับการผ่าตัดแล้ว พรชัยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นในการช่วยทำกิจกรรมต่างๆ อีก และสามารถรับผิดชอบครอบครัว เช่นทำงานบ้านและรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในครอบครัวได้เช่นเดิม พรชัยพูดถึงการทำกิจกรรมในยามว่างว่า

“เวลาว่างนี้ส่วนมากจะดูหนังสือพิมพ์ หรือไม่กี่ทำงานเล็กๆน้อยๆ เกี่ยวกับต้นไม้ใบหญ้า จะถอนหญ้าบ้าง ตัดใบไม้ ตัดต้นไม้ แล้วก็ช่วยแม่บ้านเขาตัดกวาดเช็ดถู

ก่อนผ่าตัด พรชัยมักจะหาโอกาสพาครอบครัวไปเที่ยวไกลๆ เช่นจังหวัดเชียงใหม่ หาดใหญ่ แต่หลังจากผ่าตัดแล้ว พรชัยไม่กล้าที่จะเดินทางไปต่างจังหวัดไกลๆ เนื่องจากกลัวว่าหากเดินทางไปไกลๆแล้ว เกิดเป็นอะไรไปจะกลับเข้ามาหาหมอไม่ทัน

พรชัยดูแลสุขภาพโดยการทานยาตามแพทย์สั่งเป็นประจำ ไม่ดื่มแอลกอฮอล์และพักผ่อนร่างกายให้มาก

คุณภาพชีวิตด้านการรักษาพยาบาล

พรชัยจะมาพบแพทย์ตามนัดทุก 2 เดือน แพทย์จะทำการตรวจร่างกายดูระดับยาไซโคลสปอรินในเลือด วัดความดันเลือด และซักถามอาการต่างๆ และรับยากลับมารับประทานที่บ้าน พรชัยบอกว่าเมื่อก่อนยาไซโคลสปอรินเป็นชนิดน้ำ การเตรียมยาแต่ละครั้งไม่สะดวก ต้องใช้กระบอกฉีดยาดูดน้ำยาขึ้นมา แต่ปัจจุบันเป็นเม็ดมีความสะดวกขึ้นมาก และได้แล้วว่า ยาตัวนี้มีผลข้างเคียงมาก

“ทานยาไซโคลสปอรินตัวนี้นะ จะมีผลข้างเคียงทำให้ขนขึ้นดกดำ ขนขึ้นตามตัวตามเคราแล้วก็บางส่วน เช่นเหงือกนะมันจะเพิ่ม คือเขาสร้างเนื้อขึ้นมา”

นอกจากนี้พบว่าภายหลังการผ่าตัด ประมาณ 4-5 ปี พรชัยตรวจพบว่ามีความดันเลือดสูงขึ้นมาจึงต้องรับประทานยาลดความดันเลือด พรชัยได้เล่าถึงความจำเป็นและรู้สึกที่จะต้องทานยากฎมีตำหนิตลอดชีวิตว่า

“ยาไซโคลสปอรินตัวนี้ คุณหมอบอกว่าต้องทานตลอดชีวิต คือเป็นยาที่ไม่ให้ร่างกายแอนตี้หัวใจใหม่ คือเป็นตัวควบคุมตำหนิตานทาน”

“เคยคิดจะหยุดยาเหมือนกันว่า ถ้าเปลี่ยนหัวใจมาแล้วปกติดีอะไรดี แล้วยาก็ไม่น่าจะทาน แต่ปรึกษาคุณหมอแล้ว เขาบอกว่ายังไม่ดีอย่าเสี่ยงดีกว่า”

“ที่คิดจะหยุดยา คือ หนึ่งยาแพง ข้อสอง ถ้าเราหายดีแล้วเนี่ย เหมือนเราเป็นบาดแผลพอแผลของเราสมานดีแล้ว ไม่น่าจะต้องใส่ยา แต่ไม่เคยกล้าลองนะฮะ ได้แต่คิด แต่ไม่กล้าลอง”

นอกจากการตรวจร่างกายดังกล่าวข้างต้นแล้ว พรชัยยังได้รับการตรวจหลอดเลือดหัวใจพบวาปกติ ผลการตรวจชิ้นเนื้อหัวใจก็ไม่พบว่มีการปฏิเสธหัวใจ แม้ว่าพรชัยยอมรับว่าการตรวจชิ้นเนื้อหัวใจจะเป็นผลดีต่อตนเอง เนื่องจากแพทย์จะสามารถวินิจฉัยโรคได้ถูกต้องแม่นยำขึ้น แต่เมื่อถามถึงความรู้สึกที่มีต่อการตรวจ พรชัยได้แสดงความรู้สึกว่า

“ช่วงทำนี้เจ็บมาก ต้องตรวจเพราะว่าคนที่เปลี่ยนหัวใจทุกคนต้องทำ หนีไม่ได้ เพราะถ้าหนีไปแล้วเกิดเป็นอะไรข้างในแล้ว หมอจะช่วยไม่ทัน บางทีจะเสียชีวิตโดยกะทันหัน”

แม้ว่าพรชัยจะไม่เคยตรวจพบว่าเคยมีการปฏิเสธหัวใจแต่พรชัยคิดว่าอาการของการปฏิเสธหัวใจคงจะมีอาการเหนื่อยและแน่นหน้าอก พรชัยได้อธิบายความหมายของการปฏิเสธอวัยวะว่า

“การปฏิเสธอวัยวะ คือ การที่ร่างกายไม่ยอมรับอวัยวะที่ได้มาใหม่ ถ้าเมื่อใดร่างกายปฏิเสธไม่ยอมรับ คือยังคิดค้นตัวยาชนิดที่กดหัวใจไม่ได้แล้ว ผู้ที่รับหัวใจก็ตาย เพราะร่างกายปฏิเสธ”

ดังนั้นพรชัยจึงรับประทานยาตามแพทย์สั่ง และมาตรวจตามนัดทุกครั้ง จากการที่รับประทานยากดภูมิคุ้มกันทำให้ร่างกายสามารถติดเชื้อได้ง่าย

“ระยะแรกที่หลังเปลี่ยนมาใหม่ ก็เป็นหวัดอยู่บ่อยๆ ก็พยายามรักษา แต่ระยะหลังร่างกายแข็งแรงขึ้น อายุการเปลี่ยนหัวใจนานขึ้น สิ่งต่างๆก็เข้าสู่ภาวะปกติ ก็ไม่ค่อยได้เป็นหวัด”

พรชัยมีวิธีป้องกันไม่ให้ตนเองติดเชื้อโดยไม่คลุกคลีกับคนที่เป็นหวัด พักผ่อนในที่ที่มีอากาศถ่ายเท และออกกำลังกาย พรชัยเล่าว่าเคยมีอาการหน้ามืดขณะออกกำลังกาย แต่เมื่อพักสักครู่อาการหน้ามืดก็หายไป ปัจจุบันพรชัยออกกำลังกายโดยการวิ่งเหยาะๆ หรือเดินรอบๆ บ้านในตอนเช้า หรือตอนเย็น

ภายหลังผ่าตัดพรชัยเปลี่ยนแปลงความชอบและลักษณะของอาหารที่รับประทาน จากที่เคยชอบรับประทานอาหารรสจัด และดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ภายหลังผ่าตัดพรชัยรับประทานอาหารจืดๆ ไม่เค็มจัดหรือหวานจัด งดอาหารมัน ส่วนใหญ่จะเป็นพวกผักหรือปลา และไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

คุณภาพชีวิตด้านจิตใจและจิตวิญญาณ

ภายหลังผ่าตัด พรชัยพึงพอใจมากที่ได้มีชีวิตอยู่และสามารถทำงานรับผิดชอบครอบครัวได้เช่นเดิม พรชัยได้พูดถึงความคาดหวังของตนที่มีต่อการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจว่า

“คือตอนที่ผมป่วยผมคาดหวังว่าถ้าได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ ชีวิตเราคงมีอยู่ได้ดำรงอย่างมีความสุข เผอิญคุณหมอก็ช่วยให้ผมมีความสำเร็จ คือพอหลังจากเปลี่ยนชีวิตเราก็ดีขึ้น ดีขึ้นมากๆเลย อันนี้คือการคาดหวังว่าถ้าเราได้เปลี่ยนหัวใจแล้วนี่ เราจะมีชีวิตอยู่ ก็คืออย่างที่เราสมหวัง นี่คือการพอใจระดับหนึ่ง”

ภายหลังผ่าตัดแล้วพรชัยสามารถกลับไปทำงาน และมีรายได้สามารถรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในครอบครัวได้เช่นเดิม แม้ว่าสุขภาพหลังผ่าตัดจะดีขึ้นมากแต่พรชัยก็ยังมีความรู้สึกวิตกกังวลว่าหากร่างกายไม่แข็งแรงขึ้นนี้อีก หากทำงานไม่ได้เต็มที่อาจถูกเจ้านายตำหนิได้ พรชัยเล่าว่าเนื่องจากตนเองเป็นคนใจร้อน ก่อนผ่าตัดจิตใจฟุ้งซ่านมาก หลังผ่าตัดจึงพยายามระมัดระวัง พยายามทำงานด้วยความรอบคอบ ลดความใจร้อนลง และพยายามไม่เครียด และใช้หลักศาสนาเข้ามาช่วยได้มาก

“คือก่อนผ่าตัดก็ภาวนา สวดมนต์ให้จิตใจสงบไม่ทุรนทุรายจากการเจ็บไข้ได้ป่วย ซึ่งทรมาณมาก”

“พอหลังผ่าตัดแล้วก็ใช้ศาสนาเข้ามาช่วยก็คือ สวดมนต์ภาวนาให้จิตใจสุขสมบูรณ์ สติสงบอันนี้เป็นสิ่งที่ช่วยได้เลย จิตใจสงบ สงบกว่าตอนที่ไม่ได้เปลี่ยน”

การเปลี่ยนแปลงของรูปร่างหน้าตา พรชัยเล่าว่าเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

“ก่อนผ่าตัดนี้ผอมซีด เขาเรียกว่าใบหน้านี้มีแต่กระดูก พอหลังจากเปลี่ยนหัวใจแล้วคือเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น คือหน้าสมบูรณ์ขึ้น ทานอาหารได้ดีขึ้น สุขภาพทั่วไปไม่อ่อนทรุดตรงดีขึ้น อันนี้เป็นสิ่งดี”

คุณภาพชีวิตด้านสังคมและเศรษฐกิจ

หลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจแล้ว พรชัยสามารถกลับไปทำงานที่บริษัทเดิมในหน้าที่เป็นเสมียนฝ่ายจัดซื้อและหน้าที่ทั่วไป พรชัยเล่าลักษณะงานว่า

“เขาก็เข้าไปดูแลสไตร์บ้างเล็กน้อย งานเล็กน้อยแล้วก็ออกมาดูงานด้านเอกสาร ทำงานด้านภาษีซื้อภาษีขาย แล้วแต่ผู้จัดการจะส่งให้ออกไปข้างนอกบ้าง ไปเก็บเช็คบ้าง ไปวางบิลบ้าง”

พรชัยเล่าว่าในการทำงานบางครั้ง ตนเองรู้สึกว่ามีความเครียดเกิดขึ้น

“การทำงานบางครั้งต้องขึ้นรถเมล์ บางครั้งรถแน่น มันก็ลำบาก เราต้องอดทน เพื่อเป้าหมาย แล้วก็เพื่อนงานของเรา เพื่อนำเงินมาเลี้ยงครอบครัว”

“การเดินทางไปติดต่อช่างนอก ก็มีความเครียดเล็กน้อย ความเครียดก็หมายความว่า เราจะต้องทำให้ได้ตามเป้าที่เจ้านายมอบหมายเรามา ถ้าทำไม่ได้ตามเป้าก็ถูกตำหนิ”

บริษัทที่พรชัยทำงานนั้นเป็นของน้องชาย และน้องชายคนนี้มีส่วนช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลในแต่ละเดือน ซึ่งเป็นค่ายาประมาณเดือนละหมื่นบาทเศษ พรชัยคิดว่างานที่ทำเหมาะสมกับสภาพร่างกาย เนื่องจากไม่ต้องออกแรงแบกหาม และค่าตอบแทนที่ได้ก็เหมาะสม รายได้แต่ละเดือนของพรชัยประมาณ 5-6 พันบาท แต่เดิมภรรยาของพรชัยเคยทำงาน ทำานนอกบ้านและมีรายได้ประมาณเดือนละ 6 พันบาท ... เคยมีรายได้แยกมาเพื่อประกอบธุรกิจส่วนตัวที่บ้าน ทำให้รายได้ของครอบครัวลดลง และยังมีหนี้สินจากการกู้เงินธนาคารเพื่อมาดำเนินธุรกิจส่วนตัว

ที่พักอาศัยในปัจจุบันเป็นบ้านของพรชัย ขณะนี้อยู่ระหว่างต่อเติมบ้านเพื่อทำธุรกิจส่วนตัว พรชัยและครอบครัวมีความพึงพอใจในความสะดวกสบายของที่พักอาศัยมาก เพื่อนบ้านมีความสนิทสนมกันดี ในชุมชนที่อาศัยมีการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่นการทำบุญระหว่างหมู่บ้าน งานประเพณีสงกรานต์ และงานปีใหม่

พรชัยพูดถึงการศึกษาว่า

“การศึกษาที่มีอยู่ มีผลต่อการปฏิบัติตัวของเรา เรามีการศึกษาดีขึ้นหน่อย เราก็สามารถปฏิบัติตัวให้พ้นโรคภัยไข้เจ็บ”

พรชัยเคยไปรับบริการจากสังคมสงเคราะห์ ภายหลังจากที่ได้รับการเปลี่ยนหัวใจใหม่ ๆ พรชัยพูดถึงความรู้สึกเมื่อมารับบริการของสังคมสงเคราะห์ว่า

“ช่วงที่ใช้บริการสังคมสงเคราะห์รู้สึกแฉะกถามมาก ถามโน่นถามนี่ ทั้ง ๆ ที่บอกว่า ค่าใช้จ่ายมันสูง มันก็หงุดหงิดเหมือนกัน”

คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว

ครอบครัวของพรชัยประกอบด้วย พรชัย ภรรยา และลูกชาย 3 คน ลูกชายคนโต อายุ 22 ปี ลูกชายคนรองอายุ 19 ปี ลูกคนสุดท้องอายุ 4 ขวบครึ่ง ลูกชายคนโต ของพรชัย ตอนอายุขวบเศษเคยจมน้ำ ทำให้มีปัญหาเรื่องสติปัญญา แต่ยังสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ปัจจุบันช่วยทำงานอยู่ในบ้าน ลูกชายคนรองเรียนในระดับอุดมศึกษาซึ่งพรชัยเล่าว่าเรียนดีมาก จนได้รับทุนการศึกษาของมหาวิทยาลัย ส่วนลูกชายคนเล็กกำลังเรียนอยู่ในชั้นอนุบาล พรชัยเล่าว่าช่วงที่ตนเองเจ็บป่วย ภรรยาจะทำหน้าที่แทนตนเองทุกอย่างและในช่วงนั้นตนเองก็มีความวิตกกังวลหลายเรื่อง

“ช่วงที่เจ็บป่วย มีแต่ภรรยาหาเลี้ยงครอบครัว ไหนจะต้องวิ่งไปดูแลหม ไหนจะต้องกลับมาดูแลลูก ซักเสื้อผ้าอีก ผมเห็นใจแถมมาก”

“ตอนที่ผมป่วย ลูกผมยังเรียนมัธยมก็ห่วงว่าถ้าเสียเราไปคน ครอบครัวจะระส่ำระสาย”

พรชัยพูดถึงความสุขในครอบครัวภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจว่า
 “ดีมากครับ เพราะว่าอยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตา แล้วก็ใกล้ชิดกัน แล้วนี่ความหวังก็
 สำเร็จแล้ว คือลูกชายผมคนหนึ่งก็ได้เรียนถึงชั้นมหาวิทยาลัยแล้วนี่ก็เป็นจุดหนึ่งที่ผมหวังไว้”
 ในส่วนของสุขภาพของคนในครอบครัว สมาชิกทุกคนมีสุขภาพที่แข็งแรง

กรณีศึกษาที่ 4: นางมารศรี

เป็นชาวจังหวัดสระบุรี อายุ 40 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปัจจุบันทำงานเป็น
 พนักงานทำความสะอาดในบริษัทแห่งหนึ่ง เป็นลูกจ้างรายวัน ได้ค่าตอบแทนวันละ 135 บาท
 มารศรีเป็นลูกคนโต จากจำนวนพี่น้อง 9 คน ก่อนผ่าตัดมีอาชีพทำไร่ ทำนา แต่งงานตอนอายุ
 17 ปี หลังแต่งงานแล้วรู้สึกทำงานได้ไม่เท่าคนอื่น รู้สึกว่าเหนื่อย จนกระทั่งตั้งท้องลูกคนที่
 3 มีอาการเหนื่อยหัวใจเต้นเร็ว หลังคลอดลูกแล้วอาการเหนื่อยเป็นมากขึ้น นอนราบไม่ได้ จึง
 มารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลในจังหวัดสระบุรี แต่อาการไม่ดีขึ้น แพทย์จึงส่งตัวไปรักษาที่
 โรงพยาบาลรามธิบดีนานถึง 3 เดือน เมื่ออาการดีขึ้นจึงกลับบ้าน เมื่อกลับมาอยู่บ้าน สามมีได้
 เปลี่ยนไปและหนีไปอยู่กับภรรยาใหม่ สภาพร่างกายและจิตใจของมารศรีทรุดลงประกอบกับไม่
 มีเงินจึงไม่รักษาตัว จนกระทั่งมีคนรู้จักมาเยี่ยมแล้วพาไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลโรคทรวงอก
 รักษาอยู่นาน 4 เดือน แพทย์บอกว่ารักษาไม่ได้ต้องเปลี่ยนหัวใจ มารศรีคิดว่าถ้าผ่าตัดก็มี
 โอกาสรอดถ้าไม่ผ่าตัดก็ต้องตาย มารศรีจึงย้ายมารับการรักษาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และ
 รอบริจาคหัวใจอยู่ 6 วันจึงได้รับการผ่าตัด

หลังผ่าตัดมารศรีพักฟื้นในโรงพยาบาลนาน 2 เดือนเศษ เมื่อกลับมาพักฟื้นที่บ้าน
 ได้ 7 เดือน สภาพครอบครัวแย่มากเนื่องจากไม่มีรายได้ และยังต้องรับผิดชอบดูแลยายและลูก
 อีก 3 คน มารศรีจึงเริ่มทำนาทำไร่ โดยที่มีลูกๆ คอยช่วย ทำนาได้สักกระยะหนึ่งมารศรีรู้สึกว่า
 ร่างกายของตนเองสู้ไม่ไหว จึงเปลี่ยนงาน มารศรีหางานใหม่ เมื่อไปสมัครงานมารศรีจะไม่
 ยอมบอกใครว่าได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจมา เนื่องจากกลัวว่าจะมีปัญหาเรื่องการจ้างงาน
 ปัจจุบันมารศรีทำงานเป็นพนักงานทำความสะอาด และช่วยงานเดินเอกสารบ้างในบริษัท
 แห่งหนึ่งผู้จัดการและเพื่อนร่วมงานทราบวามารศรีได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจมา และมีความ
 เห็นอกเห็นใจมารศรีมาก ทำให้เธอรู้สึกพอใจกับงานและสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนร่วมงาน นาย
 จ้างจะบรรจุมารศรีเป็นลูกจ้างประจำ แต่มารศรีต้องการเป็นลูกจ้างรายวันเพราะจะได้ไม่มี
 ปัญหาเวลาต้องหยุดงานเพื่อมาพบแพทย์ มารศรีบอกว่าทุกวันนี้มีความเครียดเกี่ยวกับเรื่อง
 ครอบครัว ต้องดูแลยายและลูก และทำงานตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันเสาร์ วันอาทิตย์ยังต้องทำควา
 สะอาดบ้านอีก ทำให้รู้สึกวามร่างกายไม่ได้พักผ่อน

รายได้ในครอบครัวภายหลังผ่าตัดหัวใจไม่ค่อยเพียงพอกับค่าใช้จ่ายภายในบ้าน
 มารศรีต้องกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตร นำเงินมาใช้จ่าย ลูกชาย 2 คน ได้ช่วยเหลือครอบครัว
 โดยทำงานพิเศษในวันเสาร์และวันอาทิตย์ มารศรีบอกว่าหากไม่ได้สังคมสงเคราะห์ช่วย

เหลือเรื่องค่ารักษาพยาบาลแล้ว คงจะไม่สามารถเลี้ยงลูกได้ เพราะต้องหาเงินไปซื้อยาหมด แต่ก็ลำบากใจอยู่บ้าง เมื่อไปขอความช่วยเหลือจากสังคมสงเคราะห์

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและการทำหน้าที่

หลังผ่าตัดมารศรีรู้สึกว่าคุณภาพดีขึ้นกว่าก่อนผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ อาการเหนื่อยต่างๆหายไป มารศรีพักฟื้นอยู่ในโรงพยาบาล 3 เดือน เมื่อกลับมาพักที่บ้านได้ 7 เดือนด้วยความจำเป็นที่ต้องรับผิดชอบครอบครัวและมีภาระทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ทำให้มารศรีเริ่มทำงาน เนื่องจากมีเครื่องมือทางเกษตรกรรมอยู่และมีที่นา มารศรีจึงเริ่มทำนา มารศรีได้พูดถึงความลำบากในช่วงนั้นว่า

“ยอมรับว่าทุลักทุเลเต็มที แต่ไม่รู้จะไปทำอะไร ก็เลยทำนา มีลูกคอยช่วย ไถนาทำไร่ เมื่อทำนาไปได้สักระยะหนึ่งร่างกายทนไม่ไหว ”

“เหนื่อยมาก แล้วมันก็เหนื่อย มือไม้นี้ชาหมด เวลาทำงานหนักๆ ดิฉันก็คิดว่าไม่ไหว แล้วต้องพักก่อน”

เมื่อพบว่าร่างกายไม่สามารถทนทานต่อการทำงานอย่างหนักได้ มารศรีพยายามดูแลสุขภาพตนเองมากขึ้น พยายามพักผ่อนโดยการนอนพักมากๆ แต่ก็นอนไม่ค่อยหลับ ต้องใช้ยานอนหลับเป็นบางครั้ง มารศรีให้เหตุผลของการนอนไม่หลับว่า อาจเป็นเพราะไม่ได้ทำงานทำให้เครียด

“เดี๋ยวนี้นอนหลับสนิทตั้งแต่ทำงานมา พอได้ทำงานดิฉันก็ดีขึ้น ไม่ทราบว่าจะหยุดหงิดหรือเปล่านั้นไม่รู้ จะเกิดเครียดหรือเปล่า ที่อยู่บ้านไม่ได้ทำงาน หนึ่ง นอนๆ ทำงานบ้านจุกจิกๆ งานโน้นก็แยะ งานนี้ก็แยะ บ้านก็ไม่เรียบร้อย อย่างนู้นอย่างนี้ มันจะหงุดหงิด”

นอกจากมารศรีจะรับผิดชอบทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้มาใช้จ่ายในครอบครัวแล้ว งานบ้านส่วนใหญ่ยังเป็นหน้าที่ของมารศรี

“กลับมาที่บ้าน มีแต่ลูกชาย ภาระงานครัว งานบ้านจะเป็นหน้าที่ของดิฉันหมด”

แม้ว่าจะมีภาระมากจนคิดว่าร่างกายไม่ได้พักผ่อนอย่างเพียงพอ มารศรียังพยายามหาเวลาว่าง หย่อนใจโดยการดูโทรทัศน์และพูดคุยกับลูกทุกวัน เนื่องจากสามีได้หนีไปอยู่กับภรรยาใหม่ มารศรีกลัวว่าลูกจะขาดความอบอุ่นแล้วจะหันไปติดยาเสพติด หลังจากที่ได้หย่าขาดกับสามีแล้วก็ไม่ได้มีสามีใหม่อยู่กับลูกๆตามลำพัง มารศรีได้เล่าถึงความเจ็บป่วยที่มีผลกระทบต่อเพศสัมพันธ์ และสาเหตุที่คิดว่าทำให้สามีไปมีคนอื่นว่า

“มันเหนื่อย ไม่อยากยุ่งกับใคร อยากอยู่สงบๆ อยากนอนเป็นสุข อยากอยู่กับที่นอน อยากนอนตลอด”

“เขาคงจะดูระยะสองสามปีนี้ ที่ดิฉันป่วยมาก เขาคงจะเบื่อ”

“เขาคงจะคิดว่า เราไม่ใช่คู่ที่สร้างสรุจฐานะ หรือตัวเค้าให้ดีขึ้นแล้วเขาถึงเปลี่ยนคนใหม่”

คุณภาพชีวิตด้านการรักษาพยาบาล

มารศรีจะมาพบแพทย์เป็นประจำทุก 2 เดือน การมาพบแพทย์แต่ละครั้งมีความลำบากมาก เนื่องจากมารศรีต้องตื่นนอนและออกจากบ้านตั้งแต่เวลา 4 นาฬิกาเพื่อมาขึ้นรถไฟจากจังหวัดสระบุรี มาลงที่หัวลำโพง แล้วขึ้นรถประจำทางมาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ การเดินทางทำให้มารศรีรู้สึกเหนื่อยและอ่อนเพลียมาก อย่างไรก็ตามมารศรีคิดว่า การมาพบแพทย์ยังเป็นสิ่งจำเป็น และถ้าเกิดอาการมีชีวิตรวยของตัวเอง

แม้จะมีความรู้สึกเบื่อที่จะต้องรับประทานยา มารศรียังคงรับประทานยาตามแพทย์สั่งอย่างเคร่งครัด เนื่องจากหากไม่รับประทานยาตามแพทย์สั่งแล้ว ร่างกายอาจเกิดความผิดปกติได้ มารศรีพูดถึงการเปลี่ยนแปลงภายหลังจากรับประทานยาว่า

“รู้สึกอ้วนขึ้น แล้วก็ขนขึ้นมากกว่าปกติ ปีกหลายปีก่อนนี้ ประมาณ 2 ปีมานี้จะมีกลิ่นปาก แปรงฟันแต่แล้วก็ไม่หาย เพราะเหงือกบวม”

นอกจากนี้ภายหลังจากผ่าตัดแล้วประมาณ 5 ปี ความดันเลือดของมารศรีได้สูงขึ้น ทำให้ต้องรับประทานยาลดความดันเลือดเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งอย่าง

นอกจากการตรวจร่างกายทั่วไปตามปกติแล้ว มารศรียังเคยได้รับการตรวจหลอดเลือดหัวใจและขึ้นเนื้อหัวใจด้วย ผลการตรวจหลอดเลือดหัวใจพบว่าปกติ แต่จากการตรวจขึ้นเนื้อหัวใจจากทั้งหมด 8 ครั้ง พบว่าเมื่อได้รับการเปลี่ยนหัวใจมาใหม่ฯ เคยตรวจพบว่าเกิดภาวะ mild rejection 1 ครั้ง แต่สามารถรักษาได้ มารศรีได้แสดงความรู้สึกต่อการตรวจขึ้นเนื้อหัวใจว่า รู้สึกทรมานมากแต่เป็นหน้าที่ที่จะต้องตรวจตามแพทย์สั่ง นอกจากนี้มารศรีได้ให้ความหมายของการปฏิเสธอวัยวะและอาการของการปฏิเสธอวัยวะว่า

“มันคือไม่ยอมรับมันคะ ร่างกายเราไม่ยอมรับ มีอาการปฏิเสธ”

“อาการก็คงมีเวียนหัว”

มารศรีสังเกตตนเองว่า ที่ผ่านมามีอาการเป็นหวัดเล็กน้อยๆ หากมีอาการเจ็บคอหรือไอจะตีมน้ำอุ่น มารศรีดูแลตนเองไม่ให้เป็นหวัด โดยบอกว่าตนเองเป็นคนแพ้ฝุ่น เวลาทำงานปิดกวางจะสวมผ้าปิดปากปิดจมูกไว้ นอกจากอาการเป็นหวัดบ่อยๆแล้วยังเคยมีเกสรขึ้นที่บริเวณคอและแขน

“ภายหลังจากเปลี่ยนหัวใจแล้วประมาณ 4-5 ปี และจะเป็นๆหายๆอยู่นาน 2-3 ปี แต่ปัจจุบันนี้ไม่เป็นแล้ว”

จากลักษณะงานที่ต้องทำงานตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันเสาร์ ทำให้มารศรีไม่ค่อยมีเวลาออกกำลังกาย

“ดิฉันคิดว่าการทำงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน เป็นการออกกำลังกายไปด้วย แต่การออกกำลังกายจริงๆ ไม่ได้ทำ ไม่มีเวลาคะ”

ภายหลังจากผ่าตัดแล้ว ความอยากรับประทานอาหารมีมากขึ้นทำให้มารศรีมีน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้น มารศรีพยายามหลีกเลี่ยงอาหารที่มีไขมันสูง อย่างไรก็ตามมารศรีเล่าว่า 2-3 ปีที่

ผ่านมา ตื่นมาแปะทุกวันและไม่เคยมีอาการผิดปกติ นอกจากบางครั้งมีอาการนอนไม่หลับ

คุณภาพชีวิตด้านจิตใจและจิตวิญญาณ

มารศรีพึงพอใจในชีวิตภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจมาก เนื่องจากสามารถมีชีวิตอยู่ และสามารถทำงานหารายได้มาเลี้ยงครอบครัวได้

“ผลการผ่าตัดเกินความคาดหวังค่ะ เพราะดิฉันหวังแค่อยู่อีก ๗ ปีได้หวังจะทำ งานแบบนี้ ดิฉันทำงานได้อย่างคนอื่นเขา”

มารศรีตั้งใจว่า จะทำงานส่งลูกให้เรียนหนังสือสูงๆ แต่มีความวิตกว่าหากสุขภาพ ของตนไม่แข็งแรงวันใด ก็อาจจะไม่สามารถทำงานหารายได้นอกจากนี้มารศรียังมีความเครียด จากการที่ต้องรับผิดชอบครอบครัวแต่เพียงคนเดียว ทั้งการทำงานหาเงินและการรับผิดชอบ ภาระงานบ้าน ทำให้บางครั้งมารศรีรู้สึกว่าตนเองไม่ได้พักผ่อนร่างกายอย่างเพียงพอ

“เครียดกับงานอีกอย่างหนึ่งคะ รู้สึกจำเจทุกวันๆ แม้แต่วันเสาร์ก็ได้หยุด คือการ ทำงาน จะหยุดแต่วันอาทิตย์ กลับมาที่บ้านมีแต่ถูกผู้ชาย ภาระงานครัว งานบ้าน เสื้อผ้า ทุกสิ่ง ทุกอย่าง จะเป็นหน้าที่ของดิฉันหมด”

จากความเครียดดังกล่าว ทำให้มารศรีรู้สึกว่าตนเองเปลี่ยนแปลงไป เป็นคนเจ้า อารมณ์ และซีหุดหงิด จนบางครั้งมีอาการนอนไม่หลับ เมื่อมีความไม่สบายใจบางครั้งมารศรี จะปรึกษากับเพื่อน บางครั้งจะไปหาแม่ชีท่านหนึ่งที่ทำให้ความเครียด ที่เป็นที่พึงพอใจ อยู่ที่บ้าน มารศรีจะใช้วิธีการสวดมนต์ไหว้พระ เพื่อให้จิตใจสงบ

“สวดมนต์ไหว้พระ จิตใจก็ดีขึ้น รักษาได้พอกับยาเลยคะ”

คุณภาพชีวิตด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ มารศรีเริ่มทำงานแรก คือการทำนา เมื่อทำไปได้สัก ระยะเวลาหนึ่งจึงเปลี่ยนงานมาเรื่อยๆ เนื่องจากปัญหาสุขภาพ งานที่มารศรีเคยทำได้แค่ รับจ้างขุด ดิน ทำงานในท้องเย็นโรงงานผลิตอาหารสด ปัจจุบันมารศรีทำงานเป็นพนักงานทำความสะอาด ในบริษัทแห่งหนึ่ง เป็นลูกจ้างรายวัน มีรายได้วันละ 135 บาท เพื่อนร่วมงานรู้ว่ามารศรี ได้รับการเปลี่ยนหัวใจมา และมีความเห็นอกเห็นใจมารศรีมาก และเจ้านายให้ความสะดวกใน การหยุดงานเพื่อมาพบแพทย์ทุกครั้ง นายจ้างเคยจะบรรจุมารศรีเป็นลูกจ้างประจำ

“ดิฉันไม่อยากจะให้เขาบรรจุ เพราะรู้ว่าบรรจุแล้วขาดงานไม่ได้ ผิดกฎของแรงงาน ดิฉันทำงานรับเหมาแบบนี้ ดิฉันพูดกับเขาเอง เป็นรายวัน ได้วันละ ร้อยกว่าบาท เดี่ยวนี้”

บ้านที่อาศัยนี้เป็นบ้านของมารศรีเอง ที่มารศรีย้ายมาปลูกในที่ของยาย หลังจากที ออกจากโรงพยาบาล มารศรีไม่ค่อยพอใจกับสภาพแวดล้อมและสัมพันธภาพระหว่างมารศรีกับ เพื่อนบ้านก็เป็นไปอย่างธรรมดา

“เพื่อนบ้านเขาอยู่อย่างหนึ่ง ดิฉันก็อยู่อย่างหนึ่ง ก็สนิทผิวเผิน เพราะดิฉันก็เพิ่งย้ายมาอยู่ที่นี้ 4-5 ปี”

“ไม่ค่อยพอใจ ก็สภาพแวดล้อมไม่ค่อยดีนัก มีพ่อกับลูกที่คอยดูตากันทุกวันๆ ไม่อยากให้ลูกได้ยิน”

จากลักษณะการทำงานทำงานตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันอาทิตย์ ทำให้มารศรีไม่ค่อยได้ไปเที่ยวกับเพื่อนๆ

“ตั้งแต่ทำงานมาไม่เคยได้ไปไหน มีใจงานเยอะๆ หมายถึงเข้าพรรษา ออกพรรษานี้ จะได้ไปช่วงนั้น”

มารศรีพูดถึงปัญหาในการปฏิบัติตัวเนื่องจากความรู้ว่า

“ความรู้เราน้อย ทำให้เรามีปัญหาตรงที่จำชื่อยาไม่ค่อยได้ แล้วก็ไม่รู้จักการปฏิบัติตัวเหมือนพี่ๆ (พี่ประภา พี่รัชช) อย่างนี้”

รายได้ของมารศรีบางครั้งไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว แม้ว่าลูกคนโตและลูกคนรองจะหารายได้พิเศษทำในวันเสาร์และอาทิตย์ แล้วก็ตามทำให้บางครั้งมารศรีต้องกู้เงินจากธนาคาร

“ต้องกู้ที่ ธกส. ธนาคารเพื่อการเกษตร เพราะดิฉันเคยใช้เครดิตตั้งแต่ดิฉันอยู่กับสามีแล้ว ดิฉันกู้เงินมาทำนาทำไร่ ตอนนี้ดิฉันก็กู้เงินด้วยมือเปล่าได้ เพราะมีความเชื่อถือ”

มารศรีไม่สามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ เมื่อมารับการรักษาพยาบาลจึงจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากนักสังคมสงเคราะห์ และสมทบค่ารักษาพยาบาลครั้งละประมาณ 2-3 ร้อยบาทมารศรีกล่าวถึงความช่วยเหลือและความพึงพอใจต่อบริการของนักสังคมสงเคราะห์ว่า

“สังคมสงเคราะห์ มีส่วนช่วยให้ชีวิตดิฉันดีขึ้นมากค่ะ ถ้าไม่ได้สังคมดิฉันคงจะแย่มาก คงจะเลี้ยงลูกไม่ได้เลย เพราะดิฉันต้องหาเงินไปซื้อยาหมด แล้วดิฉันคงไม่อยู่อย่างนี้”

นอกจากนี้มารศรียังเล่าถึงความรู้สึกลำบากใจ ของตนเองเมื่อไปรับบริการจากนักสังคมสงเคราะห์ว่า

“ลำบากใจคะ ถ้าเจอคนดีก็ดีบางครั้งก็ไม่มีจริง ๆ บางเดือนนะคะ ถ้าขาดก็ต้องกู้กันไป”

“บางครั้งเขาก็ว่า ดิฉันเคยโดนเขาว่ามาหลายครั้งแล้ว ไม่ทราบชื่ออะไรก็เลยร้องไห้ว่า ใครอยากเกิดมาจนบ้าง”

คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว

ครอบครัวของมารศรี ประกอบด้วยมารศรี ยายของมารศรีและลูกชาย 3 คน คนโตอายุ 19 ปี ลูกชายคนรองอายุ 15 ปี และลูกชายคนเล็กอายุ 10 ปี มารศรีแต่งงานกับสามีเมื่ออายุ 18 ปี ครอบครัวก็มีความสุขดี จนกระทั่งมารศรีตั้งท้องลูกคนที่สาม และมีอาการของ

โรคหัวใจ สามี่เริ่มเปลี่ยนไปและได้หนีไปอยู่กับภรรยาใหม่ ก่อนที่มารศรีจะได้รับการเปลี่ยนหัวใจ ภายหลังผ่าตัดใหม่ๆ มารศรีและครอบครัวมีความลำบากมากเนื่องจากมารศรีต้องรับผิดชอบหน้าที่ในการเป็นผู้นำครอบครัวและหาเลี้ยงครอบครัว ทำให้บางครั้งมารศรีเกิดความรู้สึกท้อแท้ ปัจจุบันมารศรีบอกว่ามีความสุขในครอบครัวมากขึ้น และได้แสดงความพึงพอใจในความสุขในครอบครัวว่า

“มีความสุขคะ ลูกคนโตมีงานทำเป็นหลักฐาน บรรจไปแล้ว ลูกคนกลางเรียนดี ลูกคนเล็กถึงจะดีไปคิดก็ใจหาย”

ภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจแล้ว มารศรีได้พียงพยาบาลสามี่เพื่อขอแบ่งสินสมรส ลูกทั้ง 3 คนได้อยู่ในความดูแลของมารศรี มารศรีกล่าวถึงความรู้สึกของลูกๆ ที่มีต่อพ่อว่า

“เขาคิดเกลียดพ่อ แต่ดิฉันสอนเขาว่า เขาเป็นผู้ให้กำเนิด ถึงเขาจะไม่ได้อยู่กับแม่แล้ว แต่เขาก็คงเป็นพ่อ”

มารศรีเล่าถึงสัมพันธภาพในครอบครัวว่า

“บางครั้งก็ไม่ค่อยเข้าใจกัน ส่วนมากมีปัญหาเครียดเรื่องงาน ลูกก็เครียดเรื่องเรียน เมื่อเกิดความรู้สึกเครียด ก็ปรึกษากับลูกว่าควรจะทำอย่างไรดี ลูกก็จะแนะนำว่าควรจะทำอย่างไรดี”

สุขภาพของสมาชิกในครอบครัวแข็งแรงดียกเว้นลูกชายคนเล็ก

“คนเล็กมีปัญหาโรคเลือดคะ ผอมซีดไปหาหมอ หมอบอกว่าเป็นโรคเลือด ให้อาหากินคะ เขาคงได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ หรือเขาไม่ได้รับนมแม่หรือเปล่าก็ไม่รู้ หรือดื่อกินอาหารไม่เป็นเวลา ”

กรณีศึกษาที่ 5: นางอรุณี

เป็นชาวกรุงเทพมหานคร อายุ 36 ปี จบการศึกษาปริญญาตรีเป็นแม่บ้าน สามี่อายุ 38 ปี อาชีพรับราชการ เมื่ออายุ 25 ปี อรุณีคลำพบก้อนที่คอ เมื่อไปตรวจพบว่าผลชิ้นเนื้อเป็นมะเร็งที่ต่อมไทรอยด์ขั้นเริ่มต้น จึงผ่าตัดต่อมไทรอยด์ออกทั้งหมดแล้วรับประทานยาทดแทนตลอดชีวิต หลังจากนั้นอรุณีสึกว่าสุขภาพไม่แข็งแรงเหมือนเก่า ปี 2532 อรุณีตั้งท้องและคลอดลูกชายด้วยวิธีการผ่าตัดทางหน้าท้องเนื่องจากคีระเซเด็กโต หลังคลอดแล้วสุขภาพของอรุณีแข็งแรงปกติดี ต่อมาพ.ศ. 2535 อรุณีได้คลอดลูกชายคนที่สอง ด้วยวิธีการผ่าตัดเช่นเดิม และพักฟื้นอยู่ในโรงพยาบาลนานประมาณ 1 สัปดาห์ หลังคลอด 2 เดือน อรุณีมีอาการไข้หนาวสั่น ไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลเอกชนหลายครั้ง แพทย์บอกว่าเป็นโรคภูมิแพ้ เมื่ออาการไม่ดีขึ้น จึงเปลี่ยนมารักษาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ แพทย์ตรวจพบว่าหัวใจโตให้ยามาทาน เมื่อไปตรวจตามนัดภายหลัง แพทย์ให้นอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาลเนื่องจากหัวใจเต้นผิดปกติ ต่อมาอาการก็เลวลงอย่างรวดเร็ว อรุณีทานอาหารไม่ได้ น้ำหนักลด อาการทรุดลงจนไม่รู้สึกรู้สีกว่าต้องเข้ารับการรักษาตัวในไอ.ซี.ยู จากการตรวจร่างกายอย่างละเอียดพบว่า กล้ามเนื้อ

หัวใจไม่ค่อยทำงานต้องให้ยากระตุ้นการทำงานของหัวใจ อรุณามีอาการแทรกซ้อนจากการที่อวัยวะต่างๆได้รับเลือดไปเลี้ยงไม่เพียงพอทำให้ไม่ค่อยรู้สึกตัว ไตเริ่มวาย บัสสวาระไม่ค่อยออก ตับโต มีแผลในปอด จนกระทั่งหัวใจหยุดเต้นหนึ่งครั้งขณะที่อยู่ในไอ.ซี.ยู. แต่แพทย์ได้ช่วยปั๊มหัวใจได้ทัน แพทย์ให้เวลา 3 วันในการรอบริจาคหัวใจ ในที่สุดอรุณก็ได้รับบริจาคหัวใจที่เหมาะสม

หลังผ่าตัดอรุณฟื้นขึ้นมาแต่ยังไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ ไม่ยอมพูดกับใครเอาแต่ร้องไห้ แต่ต่อมารวมเข้ใจใจจากสามีและบิดามารดา ทำให้อรุณเริ่มมีกำลังใจในการรักษา หลังผ่าตัดอรุณรักษาตัวในโรงพยาบาลนาน 2 เดือนเศษ จากความเจ็บป่วยที่ต้องนอนอยู่บนเตียงนานๆไม่ค่อยได้ขยับเขยื้อนร่างกาย ทำให้กล้ามเนื้อแขนและขาของอรุณลีบเล็กลง ต้องทำกายภาพบำบัดอยู่หลายเดือนจนเดินได้เป็นปกติ อรุณีบอกว่าช่วง 2 ปีแรก เป็นช่วงที่ไม่ปกติ แต่ปัจจุบันนี้ดีขึ้น อะไรมันค่อยปรับตัวของมันเอง อรุณีนึกถึงกังวลเกี่ยวกับเรื่องต่างๆมาก นัก ขอเพียงหายได้มาอยู่กับครอบครัว ก็พอใจแล้ว ก่อนเจ็บป่วยอรุณกำลังศึกษาต่ออยู่ในระดับปริญญาโท เมื่อเจ็บป่วยด้วยโรคหัวใจ ทำให้ต้องเลิกเรียนต่อ ปัจจุบันอรุณเป็นแม่บ้านเลี้ยงดูลูกชายทั้งสองคนด้วยตัวเอง

รายได้ของครอบครัวเพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว เนื่องจากสามีรับราชการ และมีรายได้พิเศษ อรุณีสถาบันเบิกค่ารักษาพยาบาลได้จากที่ทำงานของสามี

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและการทำหน้าที่

อรุณีบอกว่าหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ อาการเหนื่อยต่างๆ หายไป แต่เนื่องจากระยะเวลาเจ็บป่วยที่ยาวนาน ตั้งแต่เดือนเมษายน จนกระทั่งออกจากโรงพยาบาลในเดือนตุลาคม ช่วงที่รักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลอรุณีนอนอยู่บนเตียงตลอดเวลา ทำให้กล้ามเนื้อแขนและขาลีบ เกิดภาวะข้อต่างๆยึดติด ทำให้ขยับแขนขาไม่สะดวก อรุณีนได้เล่าถึงการฟื้นฟูสภาพร่างกายในช่วงนั้นว่า

“หลังจากอาการดีขึ้น หัวใจดีขึ้น ถอดอะโรอิก คุณหมอดูว่าเอาดีขึ้นแล้ว ก็เริ่มจะให้นักกายภาพบำบัดมาช่วยเรา หัดอยู่บนเตียงก่อน พอกล้ามเนื้อเริ่มจะกลับมาแล้วเริ่มจะทำงาน ให้หัดลุกนั่ง หัดก้าวเดินใหม่เลย หัดยืน ยืนก็ไม่ได้ล้ม”

เมื่อกลับมาพักที่บ้าน อรุณียังคงต้องกลับไปทำกายภาพบำบัดที่โรงพยาบาลอาทิตย์ละ 2-3 ครั้ง นาน 2 เดือน เมื่อสภาพร่างกายแข็งแรงขึ้น อรุณีสถาบันชัรบดได้เช่นเดิม และ รับผิดชอบดูแลลูกชายทั้ง 2 ด้วยตัวเอง ปัญหาสุขภาพในปัจจุบันได้แก่โรคไทรอยด์ อรุณีนีตรวจพบว่าเป็นมะเร็งชั้นเริ่มต้นที่ต่อมไทรอยด์ เมื่ออายุ 25 ปี ทำให้ต้องผ่าตัดต่อมไทรอยด์ออกทั้งหมด และต้องรับประทานยาทดแทนตลอดชีวิต

“ช่วงนี้ก็รักษาอยู่ เท่าที่ตรวจทุก 3 เดือนครั้ง ก็ไม่มีอาการผิดปกติ คงต้องทานยา และทานแคลเซียมช่วย”

นอกจากนี้หลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ อรุณียมีอาการประจำเดือนมาผิดปกติ เมื่อไปตรวจพบว่าเป็นเนื้องอกที่มดลูก

“หลังรับยามาได้ 2 ปี คือทานยามาได้ 2 ปี พี่ก็มีอาการประจำเดือนมาผิดปกติ มาก บางทีทั้งเดือนจนซีดเลย คุณหมอเห็นก็เลยไปดู ก็บอกมีไมโอมา ก็เลยต้องทานยา คุณหมอก็ให้ฮอร์โมน พวกยาบำรุงด้วย ยาบำรุงเลือดก็ต้องทานตลอด ช่วงนั้นซีดมาก หลังๆ ประจำเดือนเริ่มปกติ ช่วงสองสามเดือนหลังนี้ก็ปกติ หมอकिनัดห่างขึ้น”

อรุณียดูแลสุขภาพโดยการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ หลีกเลี่ยงอาหารเค็ม งดหมักดอง เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนขา กาแฟอรุณียพยายามหลีกเลี่ยง หากไม่จำเป็นจะไม่ดื่ม อรุณียพูดถึงกิจวัตรประจำวันที่ใช้เวลาทั้งหมดไปในการดูแลสุขภาพชายทั้ง 2 คน โดยจะทำหน้าที่ขับรถส่งลูกไปโรงเรียนทุกวัน ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาว่าง หลังผ่าตัดอรุณียสังเกตว่าร่างกายต้องการการพักผ่อนมากขึ้น

“แต่ก่อนนี้ เรานอนวันหนึ่งสองชั่วโมง สามชั่วโมงไม่ค่อยมีปัญหาอยู่ได้ แต่พอหลังจากนี้มา ถ้านอนน้อยรู้สึกว่าร่ากายเราจะไม่ไหว มันเพลีย มันต้องการมากกว่านี้

ถ้ารู้สึกว่ามีวันไหนพักผ่อนร่างกายไม่เพียงพอ อรุณียจะพยายามหาเวลาพักโดยจับสักพัก จะไม่พยายามฝืน แม้ว่าภายหลังผ่าตัดอรุณียจะสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้เหมือนเดิม แต่กิจกรรมใดที่จะต้องออกแรงมากและคิดว่าจะมีผลต่อหัวใจ อรุณียก็จะไม่ทำ ในช่วงปีแรก อรุณียไม่กล้าเดินทางไปไกลๆ เนื่องจากกลัวว่าจะมีอาการผิดปกติเกิดขึ้น และไม่มั่นใจว่าหัวใจจะทำงานปกติเพียงใด เมื่อเวลาผ่านไป อรุณียมีความมั่นใจมากขึ้น สามารถเดินทางไปต่างประเทศได้

อรุณียและสามีเริ่มมีเพศสัมพันธ์กันภายหลังเปลี่ยนหัวใจแล้วนานประมาณเกือบปี โดยเล่าสาเหตุและอธิบายเหตุผลที่ทำให้ตนเองเกิดความมั่นใจที่จะเริ่มปฏิบัติบทบาททางเพศว่า

“หลังผ่าตัดนานเกือบปี เราเองยังไม่แน่ใจว่า สุขภาพร่างกายเรา คือเราไม่แน่ใจว่าการมีเพศสัมพันธ์จะทำให้เกี่ยวกับหัวใจ การทำงานของหัวใจเรารับไหวไม่ บางช่วง ”

“ก็ยังไม่แน่ใจ จนเราสามารถที่จะออกกำลังกาย ที่ว่าหมอเช็คแล้วโอเค เราได้ไปทำ EXERCISE TEST เราสามารถที่จะเหมือนคนปกติ ออกกำลังกายในอัตราที่ OVER คนปกติ ที่สูงกว่าคนปกติ ด้วย เราก็มั่นใจที่จะมี ACTIVITY ต่างๆ ได้เหมือนกับคนปกติ ตรงนั้นมั่นใจแล้วถึงจะทำ ”

“ที่ผ่านมามีอะไรผิดปกติเลย ช่วงแรกความถี่อาจจะไม่เท่า แต่ช่วงนี้ก็เหมือนช่วงก่อนเจ็บป่วย”

คุณภาพชีวิตด้านการรักษาพยาบาล

อรุณียมาพบแพทย์ตามนัดเป็นประจำทุก 2 เดือน การมาพบแพทย์แต่ละครั้งอรุณียบอกว่าไม่ลำบากเลย เนื่องจากสามารถขับรถมาโรงพยาบาลเองได้ อรุณียได้แสดงความรู้สึกและ

ความสำคัญต่อการมาพบแพทย์ว่า

“รู้สึกดีใจที่ได้ไปพบ ได้เช็คตัวเองว่าเออตอนนี้ เราเป็นยังไง สุขภาพปกติหรือไม่ การไปพบแพทย์ครั้งหนึ่ง ก็สบายใจดี ได้ไปคุยกัน มีอะไรผิดปกติยังไงก็จะได้รู้”

“ทำให้เรามั่นใจด้วย ไปพบเพื่อรับยามาทานด้วย ไปเช็คสุขภาพเราอีกทีว่าเรามีอะไรผิดปกติไหม เพื่อให้เรามั่นใจยิ่งขึ้น ถ้ามีอะไรจะได้รีบแก้ไข”

ในการมาพบแพทย์แต่ละครั้ง อรุณีจะได้รับการตรวจและรับยากลับมารับประทาน อรุณบอกว่าไม่เคยคิดจะหยุดรับประทานยา เนื่องจากไม่คิดว่าถ้าการรับประทานยาตลอดชีวิตจะเป็นภาระแก่ตนเอง ผลข้างเคียงที่เกิดขึ้นจากยาที่รับประทานคือ

“หน้าตาเปลี่ยนไป บวมๆ มีขนมีเคราขึ้น หนอกขึ้น หน้ากลม”

เมื่อเวลาผ่านไป หลังจากลดขนาดยา ไฮโดรลอร์น และเพรดนิโซโลนลงอาการต่างๆก็ลดลง

“ในช่วง 2 ปีแรก เป็นช่วงที่ไม่ปกติ ทั้งยาที่เราทานนะคะ คุณหมอต้องให้เยอะตามอาการ ตามระยะเวลาที่รักษา”

นอกจากการเปลี่ยนแปลงของรูปร่างหน้าตาแล้ว ความดันเลือดของอรุณีได้สูงขึ้น ตั้งแต่หลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจมาใหม่ๆและได้รับการควบคุมโดยยารับประทาน และภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจได้ประมาณ 2 ปี อรุณสังเกตว่าประจำเดือนของตนเองมีปริมาณมากผิดปกติ เมื่อไปตรวจพบว่ามีเนื้องอกในมดลูก แพทย์จึงรักษาโดยให้รับประทานยา ในขณะนี้ประจำเดือนของอรุณีเริ่มจะมาเป็นปกติแล้ว

ภายหลังการผ่าตัดแล้วอรุณีพบว่าตนเองมักจะเป็นเชื้อราภายในช่องคลอดบ่อยๆ จึงได้ปรึกษาแพทย์ทำให้ทราบว่า

“เป็นเพราะยาที่ท่านอยู่ ทำให้ภูมิคุ้มกันต่ำ จะติดเชื้อได้ง่ายมาก แล้วจะปัสสาวะบ่อยเพราะเราทานยาขับปัสสาวะก็จะอับชื้น เป็นเชื้อราง่าย แม้จะไม่ใช่บ่อยมาก แต่ก็ยังเป็นอยู่เรื่อยๆ”

เมื่อพบว่าตนเองมีอาการผิดปกติหรือไม่สบาย อรุณีจะปฏิบัติตัวตามคำแนะนำของแพทย์หากอาการไม่ดีขึ้นก็จะรีบไปพบแพทย์หรือโทรศัพท์ไปหาพยาบาลเพื่อขอคำปรึกษา

ผลการตรวจชิ้นเนื้อในขณะที่อรุณีพักฟื้นอยู่ในโรงพยาบาลพบว่าเคยมีภาวะ mild rejection 2 ครั้ง แต่ก็สามารถรักษาให้หายได้ โดยการให้ยา steroid เพิ่มขึ้นในขนาดที่สูง เมื่อออกจากโรงพยาบาลแล้วผลการตรวจชิ้นเนื้อในภายหลังไม่พบว่ามีภาวะการปฏิเสธอวัยวะอีก

อรุณีดูแลร่างกายโดยการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ภายหลังผ่าตัดแล้วอรุณีงดรับประทานอาหารที่มีรสเค็ม อาหารหมักดอง และเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ส่วนการออกกำลังกายนั้น อรุณีเล่าว่า

“เรื่องออกกำลังกาย ก็ไม่ค่อยได้ซีเรียส มีเวลาก็จะบริหารร่างกายนิดๆ หน่อยๆ ถ้ามีเวลาก็ทำ ถ้าไม่มีเวลาก็ไม่ทำ เพราะว่าเลี้ยงลูกนี่เหนื่อย วิ่งไล่ตามเค้าเหนื่อยมาก ลูกกำลังซน แต่แต่วันเราเคลื่อนไหวทำนู่นทำนี่ เลี้ยงลูกมีกิจกรรมทั้งวัน เราก็ใช้พลังงานเยอะอยู่แล้ว

ถ้าเหนื่อยเกินไปก็ไม่อยากที่จะหักโหมทำอะไรด้วย”

คุณภาพชีวิตด้านจิตใจและจิตวิญญาณ

แม้ว่าในปัจจุบันอรุณียังคงมี ปัญหาสุขภาพได้แก่ ปัญหาโรคไตเรื้อรังและเนื้องอกในมดลูกอยู่ก็ตาม อรุณียังมีความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตของตน

“ทุกอย่างก็ดี พี่ถึงจุดที่สุดๆมาแล้ว พี่มาถึงตรงนี้ พี่หันมาเจอสูงกว่าที่พี่เคยอยู่ พี่พอใจแล้ว ถ้าหายขึ้นมาได้ ก็ควรจะมีโอกาสชีวิตอีกครั้งหนึ่ง เพราะฉะนั้นอะไรที่ทำให้ชีวิตเราดีขึ้น เราก็ทำ”

อรุณีเล่าว่ากว่าที่จะมีจิตใจเข้มแข็ง พยายามต่อสู้กับความเจ็บป่วยดังเช่นทุกวันนี้ ในระยะแรกๆหลังผ่าตัด รู้สึกคิดมากกว่าตนเองไม่เหมือนเดิม เป็นคนป่วยและคิดว่าคนรอบข้าง โดยเฉพาะสามีคงจะมีความรู้สึกต่อตนเองไม่เหมือนเดิม อรุณียพยายามหาที่ปรึกษา

“ก็เคยไปหาคุณหมोजิตแพทย์หลายครั้ง คุณหมอเขาก็ให้ข้อคิดหลายอย่างให้เรา กลับมาทำตัวให้ดำเนินชีวิตให้เหมือนปกติ คิดว่าพยายามทำ คุยกกลับมาแล้วดีขึ้น สบายใจขึ้น”

ระยะเวลาภายหลังผ่าตัดแล้ว 2 ปี เป็นช่วงที่อรุณีต้องปรับตัวอย่างมากทั้งด้านร่างกายและจิตใจ สภาพร่างกายรูปร่างหน้าตามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก อรุณีแสดงความรู้สึกที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงว่า

“รูปร่างหน้าตาคงไม่สวยเหมือนเดิม เพราะสังขารก็ไปตามเวลา พี่ว่าหลังป่วยร่างกายเราทรุดโทรมเยอะ ร่วงโรยกว่าเก่า หลังเจ็บป่วยไม่สดใส เรื่องของนอกกาย แต่จิตใจอย่าให้เป็นไปตามสังขารภายนอก ตามรูปร่างหน้าตา แต่เราพยายามทำจิตใจให้สบาย ไม่ต้องไปยึดติดกับสิ่งเหล่านี้”

นอกจากจะไปรับคำปรึกษาจากจิตแพทย์แล้ว อรุณีพบว่าศาสนามีส่วนช่วยให้จิตใจของตนสงบ มีกำลังใจที่จะรักษาตัว อรุณีพูดถึงความยึดมั่นในศาสนาว่า

“พี่ยึดมั่นในหลักธรรมะของพระพุทธเจ้า เพราะว่ายิ่งเราเจ็บป่วยก็ยิ่งเป็นบทพิสูจน์ด้วยว่า ธรรมะของพระพุทธเจ้าช่วยเราได้เยอะ มันเป็นเรื่องจริงอย่างที่พระพุทธเจ้าได้สอน มันเข้ากันแล้วเราก็นำมาปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ว่าเป็นกำลังใจให้เรา ทำให้เราไม่ยึดติดกับอะไร ไม่ห่วงมาก อารมณ์มาก”

อรุณีบอกว่าสิ่งยึดเหนี่ยวอีกอย่างหนึ่งนอกจากศาสนา คือ ลูก ทำให้อรุณียพยายามดูแลให้สุขภาพแข็งแรงเพื่อที่จะได้มีโอกาสเลี้ยงลูกให้โตและให้เขาสามารถดูแลตนเองได้

“ก็อย่างที่บอกว่าเราอยากมีชีวิตอยู่ไปนานๆ แต่ถ้าเป็นอะไรขึ้นมา นั่นก็เป็นเรื่องของอนาคตที่มันหลีกเลี่ยงไม่ได้”

คุณภาพชีวิตด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ภายหลังการเปลี่ยนหัวใจ แม้ว่าร่างกายของอรุณีจะแข็งแรงและรับรู้ว่าจะสามารถทำกิจกรรมได้เหมือนคนปกติ แต่เนื่องจากมีภาระในการเลี้ยงดูลูกทั้ง 2 คน ทำให้อรุณีไม่มีเวลาทำงานนอกบ้าน มีเพียงสามีที่ทำงานรับราชการและมีรายได้ประมาณเดือนละ 3 หมื่นบาทเศษ ซึ่งก็พอเพียงสำหรับค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว อรุณีพูดถึงค่าใช้จ่ายในครอบครัวว่า

“รายได้ต่อเดือนมากกว่า 3 หมื่นบาทไม่ต่ำกว่านี้ บางเดือนก็มากกว่านี้ ค่าใช้จ่ายในบ้านก็เงินเดือนหมด แต่เรามีรายได้อื่นที่เป็นแหล่ง support เงินเก็บเงินอะไร พวกหนี้สินก็ซื้อที่ดิน บ้านนี้เป็นบ้านของเราเอง”

อรุณีรู้สึกไม่พึงพอใจในสภาพแวดล้อมของบ้าน เนื่องจากบริเวณรอบๆ เริ่มมีการก่อสร้างอาคารชุดที่เป็นตึกสูงๆ ทำให้อรุณีรู้สึกขาดความเป็นส่วนตัว อย่างไรก็ตาม อรุณี รู้สึกพึงพอใจในความสะอาดสบายภายในบ้าน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สัมพันธภาพกับเพื่อนบ้าน อรุณีเล่าว่ารู้จักกัน แต่ไม่สนิทสนม

อรุณีพูดถึงกิจกรรมในวันเสาร์อาทิตย์ว่า ส่วนใหญ่เป็นการทำกิจกรรมในครอบครัว บางครั้งอาจจะไปเที่ยวนอกบ้านหรือเยี่ยมญาติผู้ใหญ่

“เสาร์อาทิตย์เป็นวันที่พาลูกออกไปเที่ยวนอกบ้าน พบปะเพื่อนฝูงบ้าง บางครั้งก็ไปเยี่ยมคุณย่าคุณยาย บางทีคุณพ่อมีงาน เราก็พาลูกอยู่บ้าง ทำกิจกรรมอะไรไป มีสังสรรค์การในครอบครัวมากกว่า”

เนื่องจากอรุณีสามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ทั้งหมดจากราชการ จึงไม่เคยรับบริการจากสังคมสงเคราะห์ เนื่องจากอรุณีมีปัญหาสุขภาพอื่น ๆ อีกนอกจากปัญหาโรคหัวใจทำให้เสียค่ารักษาในการมาพบแพทย์แต่ละครั้งประมาณ 15,000-20,000 บาท

คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว

ครอบครัวของอรุณีประกอบด้วยสามีและลูกชาย 2 คน คนโตอายุ 8 ขวบ และคนเล็กอายุ 5 ขวบ อรุณีเล่าว่าภายหลังผ่าตัดใหม่ๆ รูปร่างหน้าตาเปลี่ยนไปทำให้ลูกคนโตไม่กล้าเข้าใกล้ตนเอง

“หลังป่วยนี้จะบวมมาก พี่จะทานยาเยอะ จนเต็มหน้าเขาแปลกใจ เขามองเหมือนคนอื่น แต่เขาก็รู้ว่าเราเป็นแม่ เขาจะห่างๆ เรา ตอนนั้นรู้สึกรับไม่ได้เลยกับตรงนี้”

นอกจากจะมีปัญหาสัมพันธภาพกับลูกแล้ว ยังมีปัญหาสัมพันธภาพกับคู่สมรสอีก อรุณีเล่าว่า ตนเองคิดมากคิดว่าร่างกายของตนเองไม่เหมือนเดิมและคิดว่าสามีคงจะมีความรู้สึกต่อตนเองไม่เหมือนเดิม จึงได้ไปปรึกษากับจิตแพทย์

“คุณหมอเขาให้ข้อคิดหลายอย่าง ให้เรากลับมาทำตัวให้ดำเนินชีวิตให้เหมือนปกติให้อยู่ได้เหมือนเดิม คิดว่าพยายามทำ คุณกลับมาแล้ว สบายใจขึ้น”

เมื่อเวลาผ่านไปอูร์ณีสามารถปรับตัวได้แล้ว ทำให้ครอบครัวของอูร์ณีมีความสุขเช่นเดิม สุขภาพของสมาชิกในครอบครัวทุกคนก็แข็งแรงดี

“มีความสุขมากที่ได้อยู่กับลูกกับสามีเหมือนเดิม”

กรณีศึกษาที่ 6: นายอภิชาย

เป็นชาวอุษุธรยา อายุ 37 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ทำงานเป็นกูกักทำขนมในโรงแรม รายได้ 8 พันบาทเศษ ตอนอายุ 7 ขวบ หลังจากวิ่งเล่น พ่อของอภิชายได้อุ้มอภิชายพาดบ่า และสังเกตเห็นว่าหัวใจเต้นเร็วผิดปกติจึงพามาตรวจที่โรงพยาบาลเด็กหมอบอกว่าเป็นโรคหัวใจโต อภิชายไปตรวจและรับยามารับประทานทานอย่างสม่ำเสมอ จนกระทั่งอายุ 17 ปี อภิชายได้ย้ายไปทำงานที่ต่างจังหวัดและไม่ได้ไปรับการตรวจรักษาอีก ปี 2529 อภิชายเริ่มมีอาการแน่นหน้าอก ขณะทำงานยกของหนักแล้วแน่นหน้าอก ไปรักษาที่โรงพยาบาลเอกชนหลายแห่ง แพทย์บอกว่าเป็นโรคกระเพาะอาหารให้ยากลับมารับประทาน แต่อาการไม่ดีขึ้นเท่าไร จนกระทั่งมีอาการของหัวใจวาย เอกซเรย์พบว่าหัวใจโตและมีน้ำท่วมปอด ทำอะไรไม่ไหว ต้องเข้าออกโรงพยาบาลตลอด จนย้ายมารับการรักษาที่โรงพยาบาลวชิระ แพทย์บอกรักษาไม่ไหวแล้ว ถ้าไม่เปลี่ยนหัวใจก็ไม่มีทางรอด อภิชายจึงมาติดต่อที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ รอบริจาคหัวใจอยู่ 1 ปี ช่วงที่รอผู้บริจาคหัวใจ อภิชายต้องออกจากงาน เนื่องจากทำงานไม่ไหว อภิชายคิดว่าตัวเองเป็นตัวปัญหาเป็นภาระแก่ครอบครัวรู้สึกท้อแท้เป็น อย่างมาก เมื่อได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจแล้ว อภิชายพักฟื้นอยู่ในโรงพยาบาลนาน 25 วัน

หลังผ่าตัดแล้วอภิชายบอกว่าเหมือนเป็นคนละคน เหมือนกับตอนที่ยังไม่ป่วย 6 เดือนหลังผ่าตัด อภิชายกลับไปทำงานเป็นกูกักในโรงแรม และได้พบกับปัญหาคือ เมื่อนายจ้างทราบว่าเป็นโรคหัวใจและได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจมา กล่าวว่าอภิชายจะทำงานให้ได้ไม่เต็มที่ ก็เริ่มแสดงอาการไม่ดี ทำให้อภิชายต้องเปลี่ยนงานบ่อยๆ อภิชายเปลี่ยนงานจากกรุงเทพฯ มาอยู่ที่จังหวัดอุษุธรยาเนื่องจากต้องการอยู่ใกล้แม่และครอบครัว อภิชายและภรรยาได้ซื้อบ้านไว้ และสมัครงานในโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดอุษุธรยา ขณะนี้อยู่ระหว่างทดลองงาน สัมพันธ์ภาพกับเพื่อนร่วมงานเป็นไปด้วยดี อย่างไรก็ตามอภิชายมีความรู้สึกกังวลว่าถ้านายจ้างรู้ว่าเปลี่ยนหัวใจแล้วจะไม่รับเข้าทำงาน ด้านครอบครัวอภิชายมีความสุขและพึงพอใจในชีวิตภายหลังผ่าตัด ก่อนผ่าตัดอภิชายมีลูกชาย 1 คนอายุ 10 ปี อภิชายบอกว่าลูกชายมักจะเอาแต่ใจตัวเอง จึงปรึกษากับภรรยาว่าจะมีลูกอีกคน จึงเลิกคุมกำเนิด ภรรยาตั้งท้องและคลอดลูกสาวที่แข็งแรง 1 คน ปัจจุบันอายุ 7 เดือน การดูแลสุขภาพ อภิชายรับประทานยาตามแพทย์สั่งและระมัดระวังป้องกันการติดเชื้อ หลีกเลี่ยงไม่คลุกคลีกับคนที่ เป็นหวัด และมาพบแพทย์อย่างสม่ำเสมอ

รายได้ของครอบครัว บางเดือนก็ไม่พอใช้ เนื่องจากรายได้ที่ภรรยาช่วยของของหน้าร้านที่บ้านลดลง จากการที่ต้องดูแลสุขภาพคนเล็กและมีภาระต้องผ่อนบ้าน ทำให้บางครั้งอภิชายต้องยืมเงินจากแม่ นอกจากอภิชายจะมีรายได้จากการทำงานที่โรงแรมแล้ว อภิชายยังหาราย

ได้พิเศษโดยการขับรถรับส่งนักเรียน เมื่อไปรับการตรวจรักษา อภิชายได้รับความช่วยเหลือในเรื่องค่ารักษาพยาบาลจากสังคมสงเคราะห์ และคิดว่าหากได้รับการบรรจุเป็นพนักงานของโรงแรมจะปรึกษาพยาบาลเกี่ยวกับการใช้สิทธิการเป็นผู้ประกันตนเพื่อช่วยในเรื่องค่ารักษาพยาบาล

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและการทำหน้าที่

เมื่อกลับมาพักที่บ้าน อภิชายบอกว่าความรู้สึกเหมือนเป็นคนละคน หลังจากออกจากโรงพยาบาลมาใหม่ๆ ยังมีอาการเวียนศีรษะอยู่บ้างเวลาก้มหน้า เมื่อเวลาผ่านไปอาการเวียนศีรษะหายไป และสามารถทำงานต่างๆได้เหมือนคนปกติ อภิชายดูแลสุขภาพโดยการมาตรวจตามนัด รับประทานยาตามแพทย์สั่ง อภิชายพยายามไม่ทำงานหักโหม ถ้าคิดว่กิจกรรมใดหนักเกินไปก็จะไม่ฝืนทำ ปัญหาสุขภาพในปัจจุบัน อภิชายเล่าสาเหตุว่า

“เพราะช่วงแรกอาจารย์บอกว่าทานได้ทุกอย่าง คือปกติเป็นคนชอบมันอยู่แล้ว พวกข้าวขาหมู หมูสามชั้นอะไรนี่จะทาน อดมานานก่อนผ่าตัด พอผ่าตัดเสร็จแล้ว ก็จะทานพวกนี้เยอะมาก หลังจากนั้นปีกว่าๆ จะไปเจาะเลือดตรวจประจำ หมอบอกไขมันขึ้นสูงมาก ก็เลยให้ยาลดไขมันมาทาน”

หลังผ่าตัดแล้วอภิชายสามารถรับผิดชอบครอบครัวได้เหมือนเดิม โดยกลับไปทำงานเป็นกูกักทำขนมในโรงแรม เนื่องจากมีภาระทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น อภิชายได้หารายได้พิเศษเสริมโดยการขับรถรับส่งนักเรียนในช่วงเช้าและเย็น แม้ว่าทำงาน 2 ที่แต่อภิชายบอกว่าไม่รู้สึกเหน็ดเหนื่อยอะไรมาก จะกลับมาถึงบ้านประมาณ 4 ทุ่ม นอนหลับได้ง่าย ทำให้รู้สึกว่าร่างกายได้พักผ่อนเพียงพอ

ในช่วงที่เจ็บป่วยทำให้อภิชายทำกิจกรรมต่างๆ ไม่ได้เลย เรื่องเพศสัมพันธ์ก็เช่นกัน อภิชายเล่าว่าทำอะไรไม่ได้เลย แม้จะเดินก็เดินไม่ไหวทำให้ไม่ได้คิดถึงเรื่องเพศ แต่ภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ

“ประมาณ 2 เดือนหลังผ่าตัด มันก็ปกติ ความสนใจก็เหมือนเดิม มันใจเหมือนไม่เป็นอะไรจริง ๆ พอแผลเริ่มหายดี สมบูรณ์ทุกอย่าง เราจะไม่กังวลจุดนี้เลย”

เมื่อสุขภาพร่างกายแข็งแรงดีขึ้นและคิดว่าพร้อมที่จะมีบุตรอีกสักคน เพราะลูกชายคนโตเหงา และเริ่มเอาแต่ใจตัวเอง จึงให้ภรรยาเลิกคุมกำเนิด เมื่อมีเวลาว่างอภิชายจะช่วยภรรยาดูแลลูกสาวที่มีอายุได้ 7 เดือน

คุณภาพชีวิตด้านการรักษาพยาบาล

อภิชายมาพบแพทย์เป็นประจำทุกเดือนครั้งถึงสองเดือน การไปพบแพทย์แต่ละครั้ง อภิชายเล่าว่ามีความลำบากพอสมควร เนื่องจากมีความจำเป็นที่จะต้องรับเด็กไปส่งที่โรงเรียน

ก่อน จากนั้นประมาณ 9 โมงเช้าจะขึ้นรถไฟจากจังหวัดอยุธยา มาลงที่หัวลำโพง จะเดินทางมาถึงโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ประมาณ 11 โมง

“ปกติจะทานยาเก้าโมงเช้า เราจะถึงสายหน่อย 11 โมงถึงเตียง ถ้าคนเยอะก็ถึงบ่ายโมง เพราะก่อนเจาะเลือดจะทานอะไรไม่ได้ หลังเจาะเลือดแล้วถึงจะทานยาได้ ที่ลำบากคือเรากลัวไปหาหมอไม่ทันเท่านั้น เวลาออกจากโรงพยาบาลก็ขึ้นรถไฟกลับบ้านเลย”

เมื่อไปรับการตรวจ แพทย์จะวัดความดันเลือด จับชีพจร พอครบหนึ่งปีก็จะตัดชิ้นเนื้อไปตรวจ อภิข เยพุดเสียงหว เมรู้สึกก็สงสัยการตรวจชิ้นเนื้อหัวใจว่า

“รู้สึกเจ็บ ไม่อยากให้อีกวันนั้นเลย คือจะเจ็บมาก”

ผลการตรวจชิ้นเนื้อหัวใจของอภิชาย ภายหลังการผ่าตัดใหม่ ๆ พบว่ามีภาวะ mild rejection 2 ครั้ง แต่ก็สามารถรักษาให้หายได้ และไม่เคยตรวจพบว่าภาวะปฏิเสธอวัยวะอีก

หลังผ่าตัดได้ไม่นานแพทย์ก็ตรวจพบว่าอภิชายมีระดับไขมันในเลือดสูงกว่าปกติ อภิชายได้เล่าสาเหตุให้ฟังว่า

“ช่วงแรกอาจารย์บอกว่าทานได้ทุกอย่าง คือปกติจะเป็นคนชอบมันอยู่แล้ว พวกข้าวขาหมู หมูสามชั้นอะไรนี่จะทานคืออดมานานก่อนผ่าตัด พอผ่าตัดเสร็จแล้วก็ทานพวกนี้เยอะมาก หลังจากนั้นปีกว่า ๆ จะไปเจาะเลือดตรวจประจำ หมอเขาบอกว่าไขมันสูงขึ้นมา ก็เลยให้งด ก็เลยให้ยาลดไขมันมาทาน”

อภิชายรับประทานยาตามที่แพทย์สั่งและสังเกตว่า ภายหลังจากรับประทานยาไปสักระยะหนึ่ง

“ใหม่ ๆ มือจะสั่นทำอะไรไม่ได้เลย แต่ตอนนี้หายเป็นปกติมา 2-3 ปีแล้ว หลังผ่าตัดได้เดือนกว่า ๆ เม็ดมันขึ้นเยอะมาก ตามไหล่และแขนขึ้นเยอะ”

อภิชายไม่รู้สึกกังวลหรือรำคาญต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เนื่องจากก่อนผ่าตัด อภิชายจะเป็นคนที่มีขนขึ้นมากอยู่แล้ว และอาการเป็นเม็ดขึ้นที่ผิวหนังก็เป็นอยู่เพียง 2-3 เดือน ก็หายไปเอง อภิชายได้เล่าความรู้สึกที่ต้องรับประทานยากดภูมิคุ้มกันตลอดชีวิตว่า

“บางทีมันก็เหมือนเป็นภาระ แต่เราคิดไปแล้วถ้าเราไม่ทานก็อยู่ไม่ได้ ช่วงแรก ๆ จะคิดบางทีมันเป็นกังวล”

“อาจารย์บอกว่าต้องทานตลอดชีวิต เพราะส่วนมากที่เสียชีวิตไปนั้น คิดว่าร่างกายตัวเองปกติแล้ว ส่วนใหญ่ที่เสียชีวิตเกิดจากการเลิกทานยา”

ดังนั้นถึงแม้ว่าอภิชายจะรู้สึกว่าการรับประทานยาตลอดชีวิตจะเป็นภาระอยู่บ้างแต่ก็ไม่คิดที่จะเลิกรับประทานยา ภายหลังจากผ่าตัดแล้วอภิชายไม่ค่อยได้ออกกำลังกาย ส่วนใหญ่จะใช้เวลาว่างในการช่วยภรรยาขายของและเลี้ยงลูกสาว แต่นาน ๆ จะวิ่งออกกำลังกายสักครั้ง ก็ไม่มีอาการเหนื่อยผิดปกติ จะมีเพียงอาการปวดขาที่อภิชายคิดว่าเกิดจากการที่ไม่ได้วิ่งออกกำลังกายมานาน

คุณภาพชีวิตด้านจิตใจและจิตวิญญาณ

อภิชาตพึงพอใจกับสุขภาพภายหลังผ่าตัดมาก ครอบครัวมีความสุข ภายหลังผ่าตัด อภิชาตสามารถกลับไปทำงานหารายได้มาเลี้ยงครอบครัวได้เช่นเดิม ความวิตกกังวลต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากความเจ็บป่วยหมดไป จากที่เคยวิตกกังวลถึงแต่เรื่องความทุกข์ทรมาน คิดแต่ว่าตนเองเป็นภาระแก่ครอบครัว ท้อแท้ ภายหลังผ่าตัดแล้วผิดเป็นคนละคน มีความหวังและต้องการที่จะส่งให้ลูกได้เรียนหนังสือสูงๆ

ภายหลังผ่าตัดแล้วอภิชาตรู้สึกว่าอารมณ์ของตนเองเปลี่ยนแปลง เป็นคนใจร้อนและหงุดหงิดง่าย นอกจากนี้รูปร่างหน้าตาของตนเองก็มีการเปลี่ยนแปลง

“มันจะอ้วนขึ้น หน้าจะใหญ่ขึ้น ก็ไม่ได้คิดอะไร เมื่อก่อนชอบ ชอบอ้วน แต่พอเป็นจริง ๆ แล้วอึดอัด”

อภิชาตเล่าว่าก่อนผ่าตัดจิตใจจะวุ่นวายมาก ไม่ได้คิดถึงเรื่องศาสนาเลย กังวลถึงแต่ความทุกข์ทรมานที่เกิดขึ้นเท่านั้น ภายหลังจากผ่าตัดแล้วเมื่อทำบุญต่กบาตรอภิชาตจะนึกถึงผู้บริจาคทุกครั้ง แต่เนื่องจากภาระในการทำงานมากขึ้น ทำให้ไม่ค่อยได้มีโอกาสทำบุญ

คุณภาพชีวิตด้านสังคมและเศรษฐกิจ

หลังจากผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจแล้ว อภิชาตกลับไปทำงานเป็นกูกทำขนมในโรงแรมเช่นเดิม และพบว่ามีปัญหาในการจ้างงาน อภิชาตได้อธิบายเหตุผลที่ทำให้ตนเองต้องเปลี่ยนงานบ่อยๆว่า

“ส่วนมากที่ไปทำ พอนายจ้างทราบนี่เขาจะเริ่ม แอนตี้ (anti) เหมือนกับเป็นจุดสำคัญ หัวใจ พอรู้ว่าเราเป็นโรคหัวใจ เปลี่ยนหัวใจมากแล้วเราจะทำงานให้เขาได้ไม่เต็มที่ หรืออาจจะไปมีปัญหาตอนหลัง ตอนได้เป็นลูกจ้างประจำไปแล้ว แล้วพอเขาแสดงอาการไม่ดีเราก็จะออก”

อภิชาตทำงานในกรุงเทพฯ ได้ 2 ปีเศษ จึงย้ายมาอยู่ที่จังหวัดอยุธยา ช่วยภรรยาขายของอยู่ที่บ้านอยู่อีกประมาณ 2 ปี และคิดว่าจะเลิกทำงานในโรงแรมแล้ว จนกระทั่งมีคนมาติดต่อให้ไปทำงาน จึงมาสมัครงานเป็นกูกทำขนมในโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดอยุธยา ขณะนี้อยู่ในระหว่างทดลองงานแล้วประมาณ 30 วัน เพื่อนร่วมงานทราบว่าอภิชาตได้รับการเปลี่ยนหัวใจและรู้สึกเห็นอกเห็นใจอภิชาตเป็นอย่างมาก แต่อภิชาตก็รู้สึกวิตกกังวลว่าเมื่อทดลองงานครบ 120 วันแล้ว หากจะบรรจุเป็นลูกจ้างประจำต้องมีการตรวจร่างกายและถ่ายเอกซเรย์

“เขาให้ไปเช็คอยู่ เขาให้ไปเอกซเรย์ ไปตรวจอะไรๆ มาส่งให้เขาอยู่ แต่ไม่ได้ไป คือเขาไม่ได้มาเรียกร้อง มาทวง เราก็กังวลไว้ก่อน เพราะช่วงนี้ถ้าเขาเอกซเรย์จะเห็นเป็นลวดผูกอยู่ ไปทำมาได้เดือนเดียว เห็นเขาไม่ทวงก็เฉยๆไว้ก่อน”

ลักษณะงานที่ทำอภิชายเล่าว่า เหมาะสมกับสภาพร่างกายมากและสามารถทำงานเป็นกะ ทำให้มีโอกาสรายได้เสริมจากการขับรถรับส่งนักเรียนในช่วงเช้าและเย็น ทำให้มีรายได้ต่อเดือนประมาณ 8 พันบาทเศษ แม้ว่าภรรยาของอภิชายจะช่วยหารายได้จากการขายอาหารที่บ้านแล้ว พบว่าบางเดือนรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว เนื่องจากมีภาระที่จะต้องส่งค่าบ้านและผ่อนรถ ทำให้ต้องขอยืมเงินจากแม่ของอภิชายในบางครั้ง

บ้านที่อยู่นี้เป็นบ้านที่อภิชายและภรรยาซื้อ ไว้เมื่อย้ายมาอยู่ที่จังหวัดอยุธยาใหม่ ทั้งสองรู้สึกพึงพอใจในบ้านนี้มาก

“นี่ก็มาซื้อมาปีกว่าๆ พอดีแฟนเขามาหาบ้าน โครงการมันเกิด ช่วงนั้นเป็นช่วงที่ผมยังไม่ได้ทำงานเลยมั้ง จอคงแค่ สามสี่พันก็ผ่อนมาเรื่อย ผ่อนเดือนละ 4 พันกว่าบาท 15 ปี”

“อากาศดีเพราะอยู่กลางทุ่ง อากาศบริสุทธิ์ดี ไปไหนสะดวกเพราะเรามีรถ เพื่อนบ้านก็ดีฝากกันได้”

ในระยะแรกภายหลังผ่าตัด อภิชายไม่ค่อยกล้าเดินทางไปไหนจะอยู่แต่ในบ้าน จนกระทั่งเวลาผ่านไป อภิชายจึงมีความกล้าที่จะออกนอกบ้านมากขึ้น ในปัจจุบันหากมีเวลาว่างจะพาครอบครัวไปเยี่ยมญาติและเดินทางไปเที่ยวต่างจังหวัดเสมอๆ

อภิชายไม่สามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ ดังนั้นเมื่อไปรับการตรวจรักษา จึงต้องขอความช่วยเหลือในเรื่องค่ารักษาพยาบาลจากนักสังคมสงเคราะห์และเสียเงินสมทบในแต่ละครั้งประมาณ 2-3 พันบาท ซึ่งอภิชายได้เล่าถึงปัญหา เมื่อมารับบริการว่า

“เจ้าหน้าที่บางคนเขาก็ดี บางคนเขาจะนั้นหน่อย เขาจะพูดเยอะहुตहुต เจ้าอารมณ์ดู คนที่ดีเขาก็จะบอกว่าเอออย่าตัวนี้มันแพงนะ จะถามว่ามันเป็นอะไร เปลี่ยนอะไร คือเขาจะถามด้วยเหตุอะไร ถามธรรมดา บางคนจะเน้นตัวเลขอย่างเดียว”

คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว

ครอบครัวของอภิชายประกอบด้วยอภิชาย ภรรยา ลูกชายและลูกสาว ลูกชายคนโต อายุ 10 ปี ภายหลังผ่าตัด ภรรยาของอภิชายได้งานเป็นครูโรงเรียนอนุบาลแห่งหนึ่งที่จังหวัดอยุธยา อภิชายจึงได้ย้ายครอบครัวจากกรุงเทพฯมาอยู่ที่จังหวัดอยุธยา ในระยะแรกอภิชายยังไม่ได้ทำงานจึงได้เริ่มขายของที่บ้าน ต่อมาภรรยาจึงลาออกจางานมาช่วยขายของอยู่ที่บ้านเช่นกัน เมื่อสุขภาพแข็งแรงขึ้นอภิชายและภรรยาได้ปรึกษากันในการที่จะมีบุตรอีก ภรรยาจึงหยุดรับประทานยาคุมกำเนิด ปัจจุบันลูกสาวคนที่สองมีอายุได้ 7 เดือน มีสุขภาพแข็งแรงดี

ช่วงที่อภิชายเจ็บป่วย อภิชายเล่าว่า

“ช่วงที่เราไม่สบายเขาต้องทำหน้าที่แทนเราทุกอย่าง เขาหาเงินคนเดียว ผมทำอะไรไม่ได้เลย เหนื่อยทุกอย่าง เขาก็ดูแลเราดี”

ภายหลังผ่าตัดแล้วสุขภาพแข็งแรง มีความสุขในครอบครัวเหมือนเดิมอภิชายเล่าว่า

“สุขภาพแข็งแรงเหมือนเราไม่เป็นอะไรเลย ตอนนี้ก็เหมือนปกติช่วยกันทำมาหากิน”

อภิชาตหวังว่าจะมีชีวิตยืนยาวและสามารถส่งลูกให้เรียนหนังสือได้สูงๆ สุขภาพของสมาชิกในครอบครัวทุกคนแข็งแรงดี

กรณีศึกษาที่ 7: นายชาตรี

เป็นชาวกรุงเทพมหานคร อายุ 60 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ ฝ่ายซ่อมบำรุง มีรายได้เดือนละ 20,320 บาท สุขภาพของชาตรีแข็งแรงมาตลอด ไม่มีโรคประจำตัว เดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2537 ชาตรีรู้สึกเหนื่อยขณะออกแรงทำงาน จึงไปตรวจที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า พบว่าหัวใจโต ชาตรีรับประทานยาและไปตรวจตามนัดอย่างสม่ำเสมอ อาการเหนื่อยมีมากขึ้นเรื่อยๆ ชาตรีหมดสติขณะนอนพักกลางวัน ลูกชายได้นำส่งโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง ตรวจพบว่าหัวใจล้มเหลว ไม่สามารถรักษาให้หายได้ แพทย์ที่ทำการรักษาบอกว่ามีโอกาสรอดอย่างเดียวคือ เปลี่ยนหัวใจ ชาตรีบอกว่าเขาไม่กลัวการผ่าตัด จะเป็นอะไรก็เป็นและตัดสินใจว่าจะเปลี่ยนหัวใจ โดยแพทย์ที่โรงพยาบาลเอกชนเป็นผู้ติดต่อประสานงานให้ ชาตรีรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลเอกชนแห่งนั้นนาน 28 วัน จึงกลับมาพักฟื้นที่บ้าน เพียง 5 วัน ชาตรีก็ได้รับบริจาคหัวใจ

หลังผ่าตัดชาตรีรู้สึกแข็งแรง 15 วันหลังผ่าตัดก็เริ่มออกเดินไปได้ พักฟื้นอยู่ในโรงพยาบาลรวม 33 วัน เมื่อกลับมาพักฟื้นที่บ้านได้ประมาณ 10 วัน ชาตรีก็กลับไปทำงานเนื่องจากครบกำหนดลา 3 เดือน เมื่อกลับไปทำงานเพื่อนร่วมงานเห็นอกเห็นใจไม่ให้งานแบบเดิม ผู้บังคับบัญชาเปลี่ยนงานให้หนึ่งรับโทรศัพท์ แต่ชาตรีไม่ชอบขอกลับมาทำงานดูแลลูกน้องซ่อมเครื่องยนต์เหมือนเดิม สุขภาพภายหลังผ่าตัด อาการเหนื่อยค่อยดีขึ้นเรื่อยๆจนเกือบเป็นปกติ โดยมีภรรยาคอยดูแล ชาตรีจะปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ ถ้าแพทย์สั่งจะทำตามทุกอย่าง เช่นการไม่ดื่มสุรา และการมาตรวจตามนัด แม้ว่าชาตรีจะพึงพอใจในสุขภาพภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ จากที่ป่วยหนักแล้วหายขึ้นมา ทำให้รู้สึกดีขึ้นแต่ก็ยังไม่มีความวิตกกังวลบ้างเล็กน้อย เช่นจะต้องไปพบแพทย์เมื่อไหร่ ยาจะรับประทานอย่างไร เผลอไม่กินไม่ได้ เป็นต้น

หลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ รายได้จากการทำงานของชาตรีไม่เปลี่ยนแปลงจากก่อนผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ และเพียงพอกับค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายภายในบ้าน แม้ว่าค่ารักษาในแต่ละเดือนจะสูงประมาณหมื่นกว่าบาท แต่ก็สามารถเบิกคืนได้ทั้งหมดจากที่ทำงาน จึงไม่เคยรับบริการจากสังคมสงเคราะห์ ถึงแม้ว่าชาตรีกำลังจะเกษียณอายุราชการในปีนี้ก็ไม่มีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายต่างๆ เนื่องจากมีเงินออม และมีรายได้พิเศษต่างๆ อย่างเพียงพอที่จะรักษาตัวและใช้จ่ายภายในครอบครัว

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและการทำหน้าที่

สุขภาพของชาติรีภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจค่อยๆ แข็งแรงขึ้น ทำงานทุกอย่างได้เหมือนตอนไม่ป่วย

“อาการเหนื่อยค่อยดีขึ้นเรื่อยๆ เกือบจะปกติ ช่วยเหลือตนเองได้ทุกอย่าง”

ชาติรีดูแลสุขภาพของตนเองโดยระมัดระวังไม่ให้เป็นหวัด และมาตรวจตามนัดทุกครั้ง หากมีเวลาว่างจะเดินออกกำลังกาย ก็นั่งสมาธิบ้างก็ให้ พลังใจ! ชาติรีจะหลีกเลี่ยงการเดินทางโดยรถประจำทาง โดยให้เหตุผลว่าตนเองอาจติดเชื้อจากผู้อื่นได้ง่าย ชาติรีพักผ่อนร่างกายโดยจะนอนพักกลางวันในที่ทำงานประมาณ 1 ชั่วโมง และเข้านอนเวลาประมาณ 2 ทุ่ม บางครั้งก็นอนหลับง่าย บางครั้งก็นอนไม่หลับ ชาติรีเล่าถึงสาเหตุของการนอนไม่หลับว่า

“บางทีก็หลับ บางทีก็ไม่หลับ บางทีมีปัญหาอะไรนิดๆ หน่อยๆ ก็คิดไปมันก็ไม่มีปัญหาอะไร บางทีก็นอนไม่หลับ บางทีเป็นไข้หวัดนิดหน่อย เราก็จะนอนไม่หลับ ถ้าเราสบายปกติดีมันก็จะนอนหลับสบายไปตลอด”

ชาติรีเริ่มมีเพศสัมพันธ์ภายหลังผ่าตัด 4-5 เดือน ชาติรีได้เปรียบเทียบเพศสัมพันธ์ก่อนและหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจว่า

“ภายหลังผ่าตัดเนี่ย ก็ดีขึ้นไม่มากเท่าไร เรารู้สึกไม่สบายมันจะไม่มีเพศสัมพันธ์ถ้าสบายดี มันก็ดี”

“ตอนผ่าตัดใหม่ๆ เหนื่อยมาก ตอนนี้รู้สึกค่อยยังชั่วขึ้น”

ชาติรีระมัดระวังคอยสังเกตอาการผิดปกติขณะร่วมเพศอยู่เสมอ ชาติรีและภรรยา รู้สึกพึงพอใจในเพศสัมพันธ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

“มันก็พอใจ อายุ 60 แล้ว มันก็พอใจขณะนี้มันก็พอใจ ”

คุณภาพชีวิตด้านการรักษาพยาบาล

ชาติรีจะไปพบแพทย์ตามนัดทุกครั้งโดยรถรับจ้างสาธารณะ และรับยามาทานอย่างสม่ำเสมอ ภายหลังผ่าตัดชาติรีเล่าว่า

“มีการเปลี่ยนแปลงนิดหน่อย ผ่าตัดมาใหม่ๆ นะ ผมมันจะขึ้นมาหน่อย ขนตามตัวก็ขึ้น แล้วก็สิวที่หลังกับต้นแขน”

ชาติรีบอกว่าไม่รู้สิกราคาญ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นทีละเล็กทีละน้อย และหลังจากออกจากโรงพยาบาลมาใหม่พบว่ามีเกลื้อนขึ้นที่ผิวหนัง

“หลังออกจากโรงพยาบาลมาใหม่ๆ ที่แรกออกมาต่างหมดเลย ผมว่าเป็นเกลื้อนไม่ได้รักษาหายเอง ไปหาหมอเขาบอกว่าเป็นจากยา”

นอกจากนี้ชาติรีบอกว่ากลิ่นตัวจะแรงขึ้น แม้ว่าจะได้พยายามรักษาความสะอาดร่างกายแล้วก็ตาม นอกจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้นแล้วยังพบว่าความดันเลือดสูงขึ้นและมี

ระดับไขมันในเลือดสูงขึ้น ทำให้ชาตรีต้องมีการปรับเปลี่ยนการรับประทานอาหารและพฤติกรรมสุขภาพดังนี้

“จะไม่ทานเหล้าเพราะว่าจะไปปล้ำกับยาหลายๆอย่าง บางทีของเราไม่สมควรทานก็ไม่ทาน หมอเขาไม่ได้ห้ามแต่ว่าอาศัยที่ไอคอเลสเตอรอลมันจะสูงขึ้น เราก็งดซะ”

รสชาติของอาหารที่รับประทานก็มีการเปลี่ยนแปลงเช่นกันจากที่เป็นคนทานอาหารรสเผ็ด ก็รับประทานไม่ได้เช่นเดิม ชาตรีบอกว่าลิ้นไม่รับกลายเป็นคนชอบทานหวาน ชาตรีเล่าว่าสุขภาพกายหลังผ่าตัดแข็งแรงมากไม่ค่อยเป็นอะไร ไม่เคยมีอาการเจ็บคอ ตรวจชิ้นเนื้อหัวใจก็ไม่เคยพบภาวะการปฏิเสธอวัยวะ การตรวจหลอดเลือดหัวใจก็ไม่พบสิ่งผิดปกติ

หลังผ่าตัดชาตรีรู้สึกตนเองอ้วนขึ้นมากน้ำหนักเพิ่มขึ้นถึง 10 กิโลกรัมทำให้รู้สึกอึดอัด ชาตรีพยายามรับประทานอาหารให้น้อยลง แต่ไม่คิดจะออกกำลังกายเพื่อลดความอ้วน เพราะคิดว่าไม่เหมาะสมกับสภาพร่างกายเนื่องจากตนเองมีอายุมากแล้ว ชาตรีออกกำลังกายโดยการเดินเล่นภายในบริเวณบ้านทุกๆเย็น

คุณภาพชีวิตด้านจิตใจและจิตวิญญาณ

ภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ ชาตรีมีความพึงพอใจในสุขภาพของตนเองภายหลังผ่าตัดมาก อาการผิดปกติต่างๆหายไป และรู้สึกว่าร่ากายของตนแข็งแรงขึ้นมาก สามารถกลับไปทำงานเช่นเดิม ความเครียดเกี่ยวกับเรื่องความเจ็บป่วยหมดไป แต่ยังคงมีความกังวลอยู่บ้างเกี่ยวกับเรื่องการรักษาพยาบาลได้แก่ การไปพบแพทย์ตามนัด การรับประทานยา เป็นต้น ชาตรีบอกว่าตนเองเป็นคนจริงใจ ไม่อิจฉาใครทำงานไปตามหน้าที่ ชาตรีเล่าว่าตนเองมีความภูมิใจในตัวเองมากที่มีความสำเร็จทั้งในด้านชีวิตครอบครัวและการทำงาน

“มีความภูมิใจที่ทำงานมา เราจบป. 4 นี้ทำงานมาอย่างนี้ เราก็ภูมิใจแล้ว เลี้ยงตัวเองรอด”

ภายหลังการผ่าตัดรูปร่างหน้าตาของชาตรีมีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย คือรู้สึกตัวอ้วนขึ้น มีขนขึ้นบริเวณแขนและขา มีลิ้นขึ้นบริเวณหลัง การเปลี่ยนแปลงของร่างกายนี้เกิดขึ้นที่ละเอียด ที่ละน้อยทำให้ชาตรีไม่รู้สึกรำคาญต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ชาตรีมีความเชื่อในศาสนา ตอนเป็นหนุ่ม เคยบวชนานถึง 7 เดือน ชาตรีเล่าว่าช่วงที่เจ็บป่วยได้นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาพระธรรมมาช่วยทำให้จิตใจสงบ ชาตรีบอกว่า ความเจ็บป่วยเป็นเรื่องของเวรกรรม ชาตรี พูดถึงการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาภายหลังผ่าตัดว่า

“ไปทำบุญที่ไหนมาเราก็กรวดน้ำ พอดกกลางคืนก็สวดมนต์แล้วก็กรวดน้ำไป ออกชื่อ แม่ส่วนกุศลให้เขาด้วย”

ผลจากการสวดมนต์เป็นประจำทุกคืน ทำให้ชาตรีนอนหลับได้สนิท

คุณภาพชีวิตด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ภายหลังผ่าตัดขาตริกลับไปทำงานซ่อมบำรุงเครื่องยนต์เช่นเดิม แม้ว่าผู้บังคับบัญชาจะเปลี่ยนงานให้เบากว่าเดิมก็ตาม

“เขาให้ผมขึ้นไปนั่งข้างบน ผมนั่งได้วันเดียวก็ลงมาข้างล่าง เปลี่ยนงานให้เป็นอยู่หนึ่งโต๊ะรับโทรศัพท์ แต่ผมไม่เอา”

หลังจากกลับไปทำงานเพื่อน ๆ เห็นใจ ไม่อยากให้ขาตริทำ งานเป็นเดิมอีก

“จนกระทั่งเดี๋ยวนี้เขาก็กังไม่ให้ทำงาน ตอนเช้า ๆ รถพวกกัน เขาแล่นผ่านเขาก็มารับไปทำงาน”

ขาตริมีความพึงพอใจและภูมิใจในงานที่ทำอยู่มาก ขาตริมีรายได้จากการทำงานเดือนละ 2 หมื่นบาทเศษ แม้ว่าขาตริจะเกษียณอายุราชการในปีนี้ก็ไม่มีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล แม้ว่าในการมาพบแพทย์แต่ละครั้งจะเสียค่ายาประมาณ หมื่นบาทเศษ เนื่องจากมีรายได้พิเศษจากค่าเช่าที่ และดอกเบี้ยจากเงินออมอีกประมาณเดือนละ 3-4 หมื่นบาท

ขาตริพึงพอใจในสภาพแวดล้อมของที่พักอาศัยและสัมพันธภาพกับเพื่อนบ้านมาก เนื่องจากการคมนาคมสะดวก และล้อมรอบด้วยต้นไม้

“ผมพอใจมาก บ้านนี้เป็นบ้านของเราเอง ที่ดินผมก็แบ่งให้ลูกหมดแล้ว มีชื่อร่วมกัน เพื่อนบ้านก็ดี ไม่มีปัญหา รู้จักกันหมด”

ภายหลังผ่าตัดแล้ว ขาตริชอบไปช่วยงานสังคม เช่นการทำบุญ งานแต่งงาน และงานศพ

“ผมชอบช่วยงาน เย็น ๆ นี้ไม่ค่อยอยู่บ้านชอบไปช่วยงานเขา”

“ชอบช่วยงานบุญ ผมมีไม่ค่อยมาก แต่ก็เคยบริจาคมาก เคยทอดกฐิน”

ขาตริไม่ได้หาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ และมีความรู้สึกที่ตนเองยังปฏิบัติตัวไม่ดีเท่าที่ควร

“ผมก็ว่าผมทำแต่ยังไม่ดีเท่าที่ควร เรื่องอาหารก็ยังขาดไป ยังทำไม่ดีพอสมควร”

คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว

ขาตริมีลูก 2 คน ลูกสาวคนโตอายุ 36 ปี และลูกชายอายุ 34 ปี ลูกทั้ง 2 คน แต่งงานแล้วและอาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน ขาตริอาศัยอยู่กับภรรยา ขาตริเล่าว่าช่วงที่เจ็บป่วยทุกคนให้ครอบครัวเป็นห่วง และภรรยาจะเป็นคนคอยดูแลไปเฝ้าใช้ขาตริที่โรงพยาบาล และดูแลเมื่อขาตริกลับมาพักผ่อนที่บ้าน ภายหลังผ่าตัดแล้ว ขาตริบอกว่ามีความสุขในครอบครัวพอสมควร โดยกล่าวว่า

“ก็มีพอสมควร เพราะคนป่วยมันจะมากไปก็ไม่ได้ ก็พอสมควร เราผ่าตัดมาอย่างนี้ จะมีความสุขมากก็ไม่ใช่ ต้องคนไม่เป็นอะไรเลย ถึงจะมีความสุขได้ ก็มีกังวลบ้างเล็กน้อย เช่น จะต้องไปหาหมอ เมื่อไรรยาจะกินอย่างไร”

ชาติรีเล่าว่าสุขภาพของภรรยาก็ไม่ค่อยแข็งแรงเนื่องจากมีอายุมาก ภรรยาของชาติรี พูดถึงสุขภาพของตนเองว่า

“แบบว่าอายุเรามากแล้ว มันก็ปวดเมื่อยอะไรอย่างนี้”

กรณีศึกษาที่ 8: นายทัศนัย

เป็นชาวอยุธยา อายุ 48 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สถานภาพสมรสโสด รักราชการครู มีรายได้เดือนละ 14,000 บาท ในวัยเด็กติดตามบิดาไปอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันทำงานอยู่ที่จังหวัดอยุธยา อำเภอที่ทัศนัยอยู่จะมีผู้คนละอองมากเนื่องจากมีโรงงานปูนซีเมนต์ โรงงานถลุงเหล็ก และโรงงานอบข้าวโพด ทำให้ทัศนัยเป็นโรคภูมิแพ้และรักษาโรคภูมิแพ้ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์อย่างสม่ำเสมอ เดือนสิงหาคม 2537 ทัศนัยมีอาการท้องอืด อาหารไม่ย่อย อาเจียนตลอดเวลา น้องสาวที่กรุงเทพฯ จึงไปรับจากอยุธยามารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง แพทย์วินิจฉัยว่าเป็นโรคกระเพาะอาหาร ขณะที่ให้น้ำเกลือ ทัศนัยรู้สึกเหนื่อยมากขึ้น จึงตรวจพบว่าหัวใจโต รักษาตัวอยู่ประมาณ 1 สัปดาห์ จึงกลับมารับประทานยาต่อที่บ้าน เนื่องจากทัศนัยรักษาอาการภูมิแพ้ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์อยู่แล้ว เมื่อมีอาการชาบวม เหนื่อย จึงมารักษาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ แพทย์ตรวจร่างกายแล้วบอกว่าจะอยู่ได้อีกไม่เกิน 8 เดือน ควรผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ และตัวทัศนัยเองยังมีอายุราชการอยู่อีกนาน ไม่อยากให้ออกจากราชการ ทัศนัยกลับมารับประทานยาและรอรับบริจาคหัวใจอยู่ที่บ้าน ประมาณ 2 เดือน ขณะที่รอบริจาคหัวใจนั้นมีอาการเหนื่อยมาก

หลังจากผ่าตัดแล้วอาการเหนื่อยหายเป็นปกติทั้ง ทัศนัยพักฟื้นอยู่ในโรงพยาบาลนาน 1 เดือน เพื่อให้มันใจในตัวเองมากขึ้น เมื่อออกจากโรงพยาบาลได้เพียง 2 วัน ทัศนัยกลับไปทำงาน จากที่หมดอาลัยตายอยากในชีวิตคิดว่าอย่างไรก็ต้องตาย พอได้เปลี่ยนหัวใจ เลยกลับมามีความสุขในชีวิตมากขึ้น ต้องการความก้าวหน้าในอาชีพการงาน ทัศนัยดูแลสุขภาพของตนเอง โดยการรับประทานยาตามที่แพทย์สั่ง พักผ่อนอย่างเต็มที่ บำรุงกันการติดเชื้อ เช่นสวมผ้าปิดปากและจมูก ไม่ใกล้ชิดคนที่เป็นหวัด และมาพบแพทย์ตามนัดอย่างสม่ำเสมอ ทัศนัยบอกว่าพอใจที่ได้มีชีวิตอยู่ ชีวิตสดใสมีชีวิตชีวา

รายได้ภายหลังผ่าตัดไม่เปลี่ยนแปลงจากก่อนผ่าตัด เนื่องจากสามารถเบิกได้ จึงไม่เคยขอความช่วยเหลือจากนักสังคมสงเคราะห์

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและการทำหน้าที่

แม้ว่าหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจอาการเหนื่อย และอาการผิดปกติต่างๆที่เกิดขึ้นก่อนผ่าตัดจะหายไป แต่ทศไนย์ยังรู้สึกว่าสุขภาพยังไม่แข็งแรง

“สุขภาพปกติ แต่ยังไม่ค่อยแข็งแรงเท่าที่ควร รู้สึกว่าตอนผ่าตัดนี้หน้าหนักจะลดไปเยอะ พอทุกวันๆ ขึ้น มันก็ดีไปเรื่อยๆ กว่าตอนนี้แปดสิบเปอร์เซ็นต์”

แม้ว่าอาการของโรคหัวใจจะหายไปแต่พบว่า หลังผ่าตัดทศไนย์ยังมีระดับไขมันในเลือดสูงและเป็นโรคเก๊าท์ ต้องรับประทานยาตามแพทย์สั่ง ทศไนย์พักผ่อนร่างกายอย่างเพียงพอ นอนหลับอย่างน้อยวันละ 6 ชั่วโมง ก่อนผ่าตัดทศไนย์จะมีปัญหาเกี่ยวกับการนอนหลับ เนื่องจากมีความกระวนกระวายใจ ต้องรับประทานยานอนหลับ แต่ปัจจุบันนอนหลับได้สนิทไม่ต้องใช้ยานอนหลับช่วย หากมีเวลาว่างทศไนย์ชอบที่จะออกกำลังกายโดยการวิ่งเหยาะ ๆ บางครั้งจะนั่งสมาธิ

เมื่อกลับมาพักผ่อนที่บ้านได้ 2 วัน ทศไนย์เริ่มไปทำงานตามเดิม โดยในแต่ละวันจะเดินทางไปกลับระหว่างกรุงเทพฯ และจังหวัดอยุธยาด้วยรถประจำทาง

“ระยะแรกที่ออกจากโรงพยาบาลแล้วไปทำ จะรู้สึกเหนื่อย แต่ปัจจุบันนี้ปกติแล้ว”

จากการที่ทศไนย์เป็นพี่คนรองและยังเป็นโสดจึงได้ช่วยรับผิดชอบดูแลน้อง ๆ และช่วยเหลือน้องทางด้านการเงิน ทศไนย์ยังไม่คิดเรื่องแต่งงานและพูดถึงเรื่องเพศสัมพันธ์ว่า

“อันนี้ไม่ค่อยสนใจ อันนี้เรื่องจริง ก่อนหน้านี้ก็ไม่ค่อยสนใจอยู่แล้ว ผมสนใจประเภทเรื่องนั่งสมาธิทางนั้น สนใจเรื่องทางพระ”

คุณภาพชีวิตด้านการรักษาพยาบาล

ทศไนย์มาพบแพทย์ตามนัดทุกหนึ่งเดือน เมื่อมาตรวจตามนัด แพทย์จะวัดความดันเลือดและตรวจการทำงานของหัวใจ ทศไนย์มาพบแพทย์ตามนัดเนื่องจากต้องการให้แพทย์ตรวจว่าร่างกายของตนอยู่ในสภาพที่แข็งแรงหรือปกติเพียงไร เนื่องจากต้องการมีชีวิตที่ยืนยาวที่สุด ถ้าสังเกตพบว่าตนเองมีปัญหาทางด้านสุขภาพจะรีบมาพบแพทย์ทันที

ทศไนย์เล่าว่า ยาไฮโคเลสปอรินทำให้ความดันเลือดและกรดยูริกของตนสูงขึ้น

“ภายหลังรับประทานยาได้ 2 เดือน จะมีขนขึ้นมากและมีสิวขึ้นมากบริเวณหน้าผากและหลัง”

นอกจากนี้ยังพบว่าในระยะแรกที่ได้รับยาไฮโคเลสปอรินในขนาดสูงๆจะมีอาการมือสั่น เมื่อแพทย์ลดขนาดยาลง อาการมือสั่นได้หายไป ทศไนย์รับประทานยาตามแพทย์สั่งอย่างเคร่งครัด ไม่กล้าที่จะหยุดรับประทานยาเอง

“คือคุณหมอบอกว่า ถ้าหากหยุดยาที่สั่ง โดยเฉพาะพวกไฮโคเลสปอรินที่กดภูมิ ถ้าหยุด 2 วัน จะตาย ผมเลยไม่กล้าหยุด”

จากการที่มีระดับไขมันและกรดไขมันในเลือดสูง ทำให้ทัศนียภาพเปลี่ยนแปลงประเภทของอาหารที่เคยรับประทานเป็น

“ก่อนผ่าตัดจะรับประทานอาหารประเภทเนื้อสัตว์เยอะหน้อย แต่หลังผ่าตัดก็หันมารับประทานอาหารประเภทถั่วกับผักเยอะหน้อย เพื่อต้องการลดกรดไขมันในเลือดและไขมันในเลือด”

“รสเผ็ด ๆ ลดลง งดอาหารสัตว์ปีกทั้งหมด”

นอกจากจะควบคุมในเรื่องการรับประทานอาหารแล้ว หากมีเวลาว่าง ทัศนียภาพจะออกกำลังกายโดยการวิ่งเหยาะ ๆ เป็นประจำในตอนเย็น และบริหารร่างกายโดยการยกแขนและขา วันละ 5-10 นาที ทัศนียภาพบอกว่าในช่วงแรกมีอาการเหนื่อยบ้าง แต่ปัจจุบันรู้สึกชินจนเป็นปกติแล้ว

ทัศนียภาพสังเกตตนเองได้ว่าภายหลังผ่าตัดตนเองมักจะเป็นหวัดง่าย แม้จะพยายามรักษาสุขภาพ และป้องกันการติดเชื้อเมื่อจะออกไปในที่ชุมชนโดยการใส่หน้ากากและจุ่มกาก็ตาม ทัศนียภาพได้อธิบายสาเหตุตามความเข้าใจว่า

“สิ่งที่ทำให้เกิดการติดเชื้อคือ ภูมิคุ้มกันมันลดลงจากยาเม็ดสเตียรอยด์ (prednisolone) แต่หลังจากงดยาแล้วยอมรับว่าไม่มีเลย”

เมื่อมีอาการเป็นหวัดเจ็บคอ ทัศนียภาพจะรู้สึกกลัวมาก กลัวว่าเชื้อโรคจะไปถึงหัวใจ สมชายรับประทานส้มทุกวัน เพราะเคยอ่านพบในหนังสือว่าสามารถป้องกันโรคหวัดได้ นอกจากนี้ยังหลีกเลี่ยงไม่คลุกคลีกับสัตว์เลี้ยงเนื่องจากกลัวว่าจะติดเชื้อโรคจากสัตว์

หลังผ่าตัดใหม่ๆ ทัศนียภาพเคยได้รับตรวจพบว่าเป็นภาวะการปฏิเสธอวัยวะหนึ่งครั้ง ทัศนียภาพได้เล่าถึงอาการของการที่ร่างกายมีการปฏิเสธหัวใจใหม่และการรักษาที่ได้รับว่า

“ในช่วงที่ออกจากโรงพยาบาลมาใหม่ๆ อยู่สักระยะหนึ่งมันจะเหนื่อย อาจเป็นเพราะเราดูดยา (cyclosporine) มากหรือน้อยเกินไปไม่ทราบ ผลขึ้นเนื้อพบว่ามีอาการปฏิเสธอวัยวะ แล้วคุณหมอก็ให้ยาเพิ่มให้ แล้วอาการเหนื่อยก็หายไป”

ทัศนียภาพพูดถึงการตรวจหลอดเลือดหัวใจและการตรวจชิ้นเนื้อหัวใจว่า

“เรื่องการตรวจ โดยเฉพาะตรวจเส้นเลือดหัวใจและตรวจชิ้นเนื้อหัวใจ ถ่างตไปก็ดี อันนี้ยอมรับว่าเจ็บ”

คุณภาพชีวิตด้านจิตใจและจิตวิญญาณ

ทัศนียภาพพึงพอใจในชีวิตภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจมาก ก่อนผ่าตัดทัศนียภาพรู้สึกหมดอาลัยตายอยากกับชีวิต จากความทุกข์ทรมาน เป็นภาระแก่พี่น้อง แต่ภายหลังผ่าตัดแล้วสุขภาพร่างกายดีขึ้นทำให้ทัศนียภาพมีความหวังในชีวิตขึ้นมาอีก

“หลังจากหายมาแล้ว มีความหวังเยอะเลย อันนี้แปลก ที่แรกก่อนผ่าตัด มันหมดอาลัยตายอยากเลย แต่พอหลังจากเปลี่ยนแล้ว มันพลิกไปเลย รู้สึกมันจะกระฉับกระเฉงกระปรี้

กระปร่ำขึ้น อยากจะก้าวไป”

ทัศนัยมีความหวังและความต้องการที่จะมีความก้าวหน้าในอาชีพการงาน ทัศนัยเล่าว่าตนเองมีความจริงใจกับผู้อื่น ต้องการให้ผู้อื่นมีความก้าวหน้าในชีวิตเช่นกัน จนบางครั้งรู้สึกผิดหวังกับผู้ร่วมงานที่ขาดความกระตือรือร้นและไม่ค่อยรับผิดชอบต่องาน และบางครั้งก็ประสบปัญหาจากการทำงานจากความใจอ่อนของตัวเอง

“บางทีเห็นใจจนถูกเบี่ยงเบน คนที่เขาสูงกว่าตำหนิ”

“บางทีก็ไม่กวัดขັນ เขาขออนุญาต ก็ให้เขาไปง่าย ๆ”

นอกจากการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพจะดีขึ้นแล้ว ทัศนัยบอกว่าหน้าตาของตนเองสดใสขึ้น สุขภาพจิตก็ดีขึ้น

“ช่วงที่เจ็บป่วยจิตใจสับสนวุ่นวายมาก หมอเขาวินิจฉัยว่าถ้าหากไม่เปลี่ยน 8 เดือนก็ตาย กังวลว่าจะมีชีวิตอยู่ได้นานเท่าไร”

ทัศนัยเล่าว่าตนเองมีความเชื่อทางศาสนามาก สนใจเรื่องการนั่งสมาธิและเรื่องทางพระ ภายหลังผ่าตัดเมื่อมีโอกาสทัศนัยจะทำสังฆทาน อุทิศส่วนกุศลให้กับผู้บริจาคเสมอ ๆ

คุณภาพชีวิตด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ภายหลังผ่าตัดทัศนัยกลับไปทำงานราชการตามเดิม ลักษณะงานเช่นเดียวกับก่อนผ่าตัด เมื่อกลับไปทำงานแล้ว พบว่าตนเองมีความกระตือรือร้นมากขึ้น ต้องการความก้าวหน้าในอาชีพการงาน จนบางครั้งทำให้เกิดปัญหากับเพื่อนร่วมงาน

“คือว่าเราสั่งให้เขาทำอย่างนี้ เขาก็ไม่ทำตาม โดยมากจะเป็นพวกที่ ปวช. ระดับปริญญาตรีจะไม่มีปัญหาพวกนี้รับผิดชอบสูง”

“พวกนี้สังเกตอยู่อย่าง พวกที่ไม่ได้จบปริญญาตรีจะมีความมุ่งหวังต่ำ เขาอยู่ไปวัน ๆ เขาไม่ได้ปริญญาตรี เขาก็ไม่พยายามอะไร”

อย่างไรก็ตามทัศนัยก็รู้สึกพึงพอใจในงานที่ทำ ทัศนัยมีรายได้ประมาณเดือนละหนึ่งหมื่นสี่พันบาท ในแต่ละเดือนจะใช้จ่ายเป็นค่ายาประมาณ 8 พันบาท แต่สามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลคืนได้ทั้งหมดจากราชการ ทัศนัยเล่าว่าตนเองมีเงินเก็บอยู่บ้างในรูปของสหกรณ์ และจากการที่เป็นคนโสดและไม่มีหนี้สิน ทำให้ไม่มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ

ปัจจุบัน ทัศนัยทำงานอยู่ที่จังหวัดอยุธยา แต่จะเดินทางไปกลับระหว่างกรุงเทพฯ และอยุธยา บ้านที่พักในกรุงเทพมหานครเป็นบ้านของน้องสาว

“ส่วนใหญ่ผมจะอยู่ที่เสนา เป็นลักษณะแบบชนบท เคยอยู่ตั้งแต่เด็ก ๆ ไม่มีรถ เพราะทางเข้าทางออกเป็นทางแคบ ๆ โดยสารรถประจำทางสะดวก ที่อยู่อาศัยปลอดภัย อากาศดี”

สัมพันธ์ภาพระหว่างเพื่อนบ้านและทัศนัยอยู่ในขั้นดี หลังผ่าตัดใหม่ๆ เมื่อกลับไปอยู่บ้านที่อยุธยา เพื่อนบ้านจะมีความสนใจในตัวของทัศนัยมาก

“เขาจะถามอย่างเดี่ยวที่เป็นประจำ ถามว่าเปลี่ยนไปแล้ว จิตใจเหมือนของคนที่เราเปลี่ยนไหม”

“ที่แรกเขาก็รู้สึกกลัว เขาก็มองๆ เหมือนกันว่า ดูเราว่าเราจะไม่ใช่คนเดิม แต่พอนานๆไป เขาเห็นว่าเราไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง”

ภายหลังผ่าตัดแล้วทัศนัยได้หาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวภายหลังผ่าตัด โดยการอ่านหนังสือ การเข้าสังคมหรือร่วมกิจกรรมยังคงเป็นอย่างปกติ หลังผ่าตัดทัศนัยยังคงไปร่วมงานทำบุญกับเพื่อนบ้านเช่นเดิม

บางครั้งหากมีเวลาว่าง ทัศนัยจะไปเดินศูนย์การค้า โดยการสวมผ้าปิดปากและจมูก ทัศนัยเล่าว่า

ผมไม่กล้าเข้าโรงภาพยนตร์ กลัวติดเชื้อ แม้แต่นั่งรถประจำทางที่เป็นรถปรับอากาศหรือรถอะไรผมยังใส่(ผ้าปิดปากและจมูก)”

คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว

ทัศนัยเป็นคนโสด มีบ้านพักอยู่ในจังหวัดอยุธยา ทัศนัยเล่าว่าเคยชอบพอกับผู้หญิงอยู่คนหนึ่งแต่เมื่อได้คบหากัน รู้สึกว่านิสัยไม่ตรงกันจึงได้เลิกกันไป หลังจากนั้นทัศนัยก็ไม่คิดจะแต่งงาน ทัศนัยทำงานรับราชการที่จังหวัดอยุธยา ส่วนใหญ่จะพักอยู่ที่บ้านในอำเภอเสนา แต่ภายหลังผ่าตัดแล้วจะเดินทางไปกลับระหว่างจังหวัดกรุงเทพฯและอยุธยา โดยที่กรุงเทพฯทัศนัยจะพักที่บ้านของน้องสาว ครอบครัวของน้องสาวประกอบด้วย น้องสาว น้องชาย และหลานสาว ในช่วงที่เจ็บป่วยครอบครัวของน้องสาวจะเป็นคนที่ดูแลทัศนัย โดยไปเฝ้าที่โรงพยาบาล และช่วยดูแลเมื่อทัศนัยกลับมาพักฟื้นอยู่ที่บ้าน โดยระมัดระวังในเรื่องของการติดเชื้อ

ทัศนัยเล่าว่าน้องสาวและครอบครัวของน้องสาว ให้การดูแลตนเองเป็นอย่างดี ทั้งในช่วงที่รอการเปลี่ยนหัวใจและภายหลังการเปลี่ยนหัวใจ หลังผ่าตัดแล้วความสุขในครอบครัวเป็นเช่นเดิม และสุขภาพของน้องและหลานก็แข็งแรงดี

กรณีศึกษาที่ 9: นายนิราศ

เป็นชาวกรุงเทพมหานคร อายุ 58 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประกอบธุรกิจส่วนตัว มีรายได้ 30,000 บาทต่อเดือน เดิมมีอาชีพเป็นช่างตัดเสื้อ เนื่องจากรายได้ไม่พอจึงเปลี่ยนแนวมาทำธุรกิจขายส่ง สุขภาพแข็งแรงและไม่เคยไปตรวจร่างกายปี พ.ศ. 2528 มีอาการแน่นหน้าอกหายใจไม่ออกได้ไปพบแพทย์ เมื่อรับประทานยาแล้วอาการทุเลาลง นิราศไม่ได้สนใจความผิดปกติที่เกิดขึ้น และไม่ได้รับการรักษาอย่างจริงจัง คิดว่าเหมือนคนปกติทั่วไป จนกระทั่งปี พ.ศ. 2538 นิราศมีอาการแน่นหน้าอกทันที หายใจไม่ออก จึงไปรับการรักษาตัวที่

โรงพยาบาลเอกชนใกล้ๆบ้านแห่งหนึ่ง แต่เนื่องจากโรงพยาบาลแห่งนั้นไม่มีเครื่องมือเพียงพอ จึงถูกส่งตัวมารักษาต่อที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และตรวจพบว่าเป็นโรคเบาหวาน และเป็นโรคหัวใจระยะสุดท้ายต้องเปลี่ยนหัวใจ ช่วงที่รอการเปลี่ยนหัวใจ นีราศเข้ารับการรักษาดัวในหอผู้ป่วยหนัก และใช้เครื่องช่วยหายใจเป็นระยะๆ ประมาณ 1 เดือน จึงได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ ช่วงที่รอการเปลี่ยนหัวใจ นีราศรู้สึกทรมานมากคิดว่าอย่างไรก็ต้องทำผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ

หลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ นีราศพักฟื้นในโรงพยาบาลนานประมาณเดือนเศษ นีราศบอกว่าอยากอยู่โรงพยาบาลนานๆ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในตัวเองสูงขึ้น ปัญหาสุขภาพภายหลังผ่าตัดคือโรคเบาหวานที่ตรวจพบก่อนผ่าตัด หลังผ่าตัด 2-3 เดือน นีราศไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลโดยยารับประทานได้ ต้องควบคุมโดยการฉีดอินซูลินวันละครั้ง นีราศดูแลสุขภาพโดยการปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์และพยาบาล เช่นไม่รับประทานอาหารมันๆ และพยายามหลีกเลี่ยงกิจกรรมบางอย่าง เช่น ไม่แบกไม่หามสิ่งของหนักๆ นีราศพึงพอใจในชีวิตของตนเองพอสมควร คิดว่าคนที่ผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจแล้วอยู่ในสภาพอย่างนี้ ก็พอใจแล้ว แม้ว่าด้านหน้าที่ยังทำงานจะลดลง จากที่เคยวิ่งเต้นค้าขายตลอดเวลา ต่างจังหวัดก็ไป หลังผ่าตัดนีราศจะทำงานน้อยลง เพราะระมัดระวังตัว เนื่องจากไม่ไว้วางใจตัวเองว่าจะทนไหวหรือไม่ จากการที่ทำงานน้อยลง ทำให้นีราศเกิดความเครียดบ้างในเรื่องธุรกิจค้าขาย เนื่องจากรายรับน้อยลง รายจ่ายเท่าเดิม

แม้ว่ารายได้ส่วนตัวของนีราศจะลดลง แต่ก็ไม่มีปัญหาด้านการเงิน เนื่องจากมีการวางแผนการใช้จ่ายล่วงหน้า นอกจากนี้ภรรยาของนีราศมีงานที่มั่นคงอยู่ในตำแหน่งผู้บริหาร นีราศสามารถเบิกค่าใช้จ่ายได้ทั้งหมดจากที่ทำงานของภรรยา

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและการทำหน้าที่

สุขภาพภายหลังผ่าตัดอาการต่างๆที่เกิดจากโรคหัวใจหายไป สามารถกลับไปขายของได้เหมือนเดิม นีราศจะพยายามทำงานให้น้อยลงและระมัดระวังตัว ไม่ออกแรงยกของหนักๆ ปัญหาสุขภาพภายหลังผ่าตัดที่พบ คืออาการของโรคเบาหวานรุนแรงขึ้น หลังผ่าตัด 2 เดือนเมื่อไปตรวจร่างกายตามนัด พบว่าระดับน้ำตาลในเลือดสูง ต้องเปลี่ยนจากการควบคุมด้วยยารับประทาน เป็นการฉีดอินซูลินทุกวัน ทำให้นีราศรู้สึกว่าตัวเองเป็นภาระให้แก่ภรรยา

“คิดอยู่ข้างในว่า แหมเราไม่น่าเป็นภาระกับคนอื่นเลยนะ หมายถึงภรรยา แต่วันหลังต้องทำเองแล้ว แต่ตอนนี้ยังกลัวอยู่”

จากการที่ไม่กล้าฉีดอินซูลินด้วยตนเอง ทำให้ไม่สามารถไปติดต่อค้าขายที่ต่างจังหวัดได้ เนื่องจากต้องกลับบ้านเพื่อให้ภรรยาฉีดยาให้ทุกคืน ตอนเวลา 4 ทุ่ม และไม่แน่ใจว่าร่างกายของตนเองจะทนทานได้หรือไม่ หากจำเป็นต้องออกไปทำธุระนอกบ้านก็จะไม่ขับรถเอง จะนั่งรถรับจ้างสาธารณะ หรือบางครั้งถ้าภรรยาว่าง ภรรยาจะเป็นคนขับรถให้

“ไม่ขับรถแล้ว เพราะว่าเดี๋ยวนี้รถรามันเยอะ ไม่อยากวุ่นวายเครียด มันมีปัญหาเลยนั่งรถไปเฉยๆดีกว่า”

เมื่อมีเวลาว่าง นีราศจะนอนพักที่ร้านขายของ จะจับประมาณสักครึ่งชั่วโมง นีราศได้เล่าปัญหา เกี่ยวกับการนอนว่า

“ตอนแรกนอนไม่ค่อยหลับ ทีแรกหมอให้ทานยาธรรมดาที่ยังกระสับกระส่าย นอนไม่หลับสักที เดินทั้งคืน หลังจากผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจได้ประมาณครึ่งปี หมอก็กินยาตัวใหม่ให้ กินแล้วนอนหลับสนิท”

แม้ว่าจะนอนหลับสนิท แต่เมื่อตื่นขึ้นมาแล้วนีราศเล่าว่ายังมีอาการอ่อนเพลีย และได้เล่าอาการและวิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับอาการเพลียจากการนอนไม่เต็มที่

“ตอนตื่นใหม่ๆไม่เพลีย ก็ยังธรรมดา พอสายๆหน่อย แดดเริ่มออก ฟ้าเหลืองๆ ซักโทยแล้ว”

“ที่ร้านก็จับสักพัก ประมาณครึ่งชั่วโมง ผมมีเตียงผ้าใบ พอค่อยยังขับแล้ว กระปรีกระเปร่าเหมือนเดิม”

นีราศเล่าให้ฟังว่าช่วงที่เจ็บป่วย ภรรยาต้องรับผิดชอบครอบครัวแทน นีราศไม่สามารถค้าขายได้เหมือนเดิมต้องปิดร้าน ขาดรายได้ไป แต่หลังจากที่ผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจแล้ว นีราศสามารถรับผิดชอบครอบครัวได้เช่นเดิม

หลังผ่าตัดแล้ว 1 ปี นีราศเริ่มมีความรู้สึกทางเพศขึ้น และพบว่า หลังร่วมเพศ มีอาการเหนื่อยผิดปกติ นีราศได้พูดถึงเพศสัมพันธ์ภายหลังการผ่าตัดว่า

“หลังผ่าตัดแล้วจะว่างเว้นมากๆเลย คือความรู้สึกต่างๆที่มีจะน้อยลงไป”

“มันจะมีเหนื่อย พอเรารู้ว่าเหนื่อยเราก็ไม่ค่อยจะสนใจ ครั้งต่อมาเราก็ไม่ค่อยได้สนใจ”

นีราศไม่เคยปรึกษาแพทย์เกี่ยวกับเรื่องความผิดปกติที่เกิดขึ้น ภรรยาได้ให้กำลังใจและปลอบใจนีราศ โดยบอกว่า หากมีอาการเหนื่อย ก็ไม่ต้องมีเพศสัมพันธ์ก็ได้

“ผมก็ปล่อยไปตามเรื่องตามราว ปัจจุบันน้อยลงจนนานมาก ประมาณ 3 เดือนครึ่ง”

“แกเข้าใจ บอกว่า ถ้ามันเหนื่อยมาก ก็ไม่ต้องไปยุ่ง”

คุณภาพชีวิตด้านการรักษาพยาบาล

นีราศไปพบแพทย์ทุกครั้งที่แพทย์นัด โดยให้เหตุผลและแสดงความรู้สึกต่อการไปพบแพทย์ว่า

“ก็แพทย์สั่ง แล้วยาเราก็หมด มันจะลงตัวพอดีเลย”

“มันเป็นภาวะที่จำไป ในความรู้สึกที่แท้จริงแล้วมันลำบาก แต่ทำอย่างไรได้ ลำบากที่ต้องรอคอย ผมไปคลินิกนอกเวลา 4 โมงเย็น แต่ผมพบแพทย์นี้ คือ 6 โมงครึ่ง รับยาอีกชั่วโมงหนึ่ง คุณคิดดูซิ”

นिरาศคิดว่า การไปพบแพทย์เป็นภาระแก่ตนเองอย่างมาก นอกจากนี้ นिरาศยังมีความรู้สึกที่ต้องรับประทานยา

“เคยคิดจะหยุดยา ตอนนั้นหลังผ่าตัดเป็นปี เปื่อการกินยามากๆ เขาบอกว่ามันจะป้องกันโรคมุม ภูมิบางตัวไม่มี ینگกหนักใส่ได้ เคยบอกให้ลดยังไม่อยากลดเลย ตัวนี้ (cyclosporine) เป็นตัวสำคัญที่สุดทั้งหมด”

นिरาศบอกว่ามีอาการปวดหลังปวดไหล่เคยไปปรึกษาแพทย์ ได้รับคำชี้แจงว่าเกิดจากยาลดไขมันในเลือด นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงและภาวะแทรกซ้อนที่เกิดจากการรับประทานยาชนิดอื่นๆ อีก

“มีขนขึ้นดกขึ้น หลังผ่าตัดประมาณ เดือนกว่าๆ มีเชื้อราขึ้นเป็นจุดๆ ที่ผิวหนัง แล้วหายไปเอง”

“หลังผ่าตัดแล้วรู้สึกว่ามันจะเป็นหวัดง่ายขึ้น”

เนื่องจากนिरาศมีระดับไขมันในเลือดสูงจึงหลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารที่มีไขมันและคอเลสเตอรอลสูง และเปลี่ยนจากอาหารรสจัดเป็นอาหารจืด แต่เนื่องจากนिरาศเป็นโรคเบาหวานและควบคุมระดับน้ำตาลโดยการฉีดอินซูลินประกอบกับเคยมีอาการมีนง นिरาศคิดว่าอาจจะเกิดจากการที่ระดับน้ำตาลในเลือดต่ำ ดังนั้นเมื่อรู้สึกหิวก็จะหาอาหารรับประทานทันที นिरาศไม่ค่อยได้ออกกำลังกาย เนื่องจากคิดว่าในแต่ละวันตนเองเดินไปเดินมาเป็นระยะทางหลายร้อยเมตรอยู่แล้ว

นिरาศเคยได้รับการตรวจขึ้นเนื้อหัวใจ 2 ครั้งและไม่พบว่ามีอาการปฏิกิริยาอะไร นिरาศพูดถึงความรู้สึกต่อการตรวจขึ้นเนื้อหัวใจว่า

“เวลาเจาะเจ็บจริงๆ ไม่อยากให้อีกวันนี้เลย”

คุณภาพชีวิตด้านจิตใจและจิตวิญญาณ

นिरาศพูดถึงความรู้สึกต่อสุขภาพและพึงพอใจในชีวิตของตนเองภายหลังผ่าตัดว่า

“โอเค มันก็ต้องดีแหละ อยู่จุดนี้แล้ว ต้องยอมแล้ว”

“สุขภาพมันคงไม่ดีกว่านี้แล้ว ถือว่านี่ก็ดีแล้ว เจ็ดแปดสิบเปอร์เซ็นต์ก็ถือว่าดีแล้ว คนผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจแล้วอยู่ในสภาพอย่างนี้แล้ว ก็พอใจ”

นिरาศรับรู้ว่าคุณภาพของตนเองไม่สมบูรณ์เท่ากับก่อนเจ็บป่วย ทำให้ระมัดระวังตัวไม่ทำงานหักโหมในการติดต่อธุรกิจเช่นเดิม รายได้จากการทำงานภายหลังการเปลี่ยนหัวใจลดลงจากเดิม ทำให้นิราศเกิดความเครียดในเรื่องธุรกิจบ้าง

คนรอบข้างบอกว่าภายหลังการผ่าตัดนิรโรคเปลี่ยนไป ดูโมโหร้าย และหงุดหงิด
นิรโรคพูดถึงการเปลี่ยนแปลงนี้ว่า

“จริงๆ แล้วผมจะแรงไปหรือเปล่าผมก็ไม่รู้ แต่ปกติผมเป็นคนใจร้อนอยู่แล้ว จิตใจ
ร้อนอยู่แล้ว ไม่ทันใจไม่ได้ บ๊อบอย่างนี้ต้องเป็นอย่างนี้”

นิรโรคพยายามทำใจในเรื่องของธุรกิจ โดยใช้หลักศาสนาเข้ามาช่วย โดยเล่าว่าใน
ชีวิตประจำวันตนเองก็ใช้หลักศาสนาอยู่แล้ว ก่อนผ่าตัดนิรโรคจะปฏิบัติกิจกรรมตามความเชื่อ
ทางศาสนาพราหมณ์ โดยการใส่พลังจิตช่วยเหลือผู้มาขอความช่วยเหลือ แต่ภายหลังจากผ่าตัด
นิรโรคไม่ได้ปฏิบัติกิจกรรมทางความเชื่อเช่นเดิม โดยให้เหตุผลว่า

“หลังผ่าตัด เราไม่รับ เพราะต้องใช้พลังมาก เราปฏิเสธไปเลย ผมเหนื่อย มาแต่ละ
ครั้งนานเป็นชั่วโมง ใช้พลังจิตมาก ๆ เราจะอ่อนเพลีย”

อย่างไรก็ตามหลังผ่าตัดแล้วนิรโรคยังคงสวดมนต์และไหว้พระก่อนนอนเป็นกิจวัตร
ทุกคืน

คุณภาพชีวิตด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจแล้ว นิรโรคคิดว่าตนเองแข็งแรงไม่เหมือนก่อนผ่าตัด ดัง
นั้น แม้ว่าจะกลับไปทำงานค้าขายก็จะไม่หักโหมเช่นเดิม

“ส่วนใหญ่ก่อนผ่าตัดจะไม่ว่างเลยนะ วิ่งเดินค้าขายตลอดเวลาเลย วิ่งเต็มพิกัดเลย
ว่าอย่างนั้น วิ่งทุกชั่วโมงเลย ถ้าว่างในร้านต้องออกข้างนอกเลย ต่างจังหวัดก็ไป หลังผ่าตัดไม่
ไปแล้ว”

“ผมจะทำงานน้อยลง จะไม่ทำงานเต็มร้อยอย่างสมัยก่อนผ่าตัด ได้สักประมาณ ห้า
สิบเปอร์เซ็นต์ ที่ทำน้อยลงเพราะต้องระมัดระวังตัว เราจะไม่สนใจในสิ่งที่เกินกำลังเรา เราก็ไม่
เอาแล้ว”

ลักษณะงานที่ทำเป็นงานขายของหน้าร้าน เมื่อมีลูกค้าโทรศัพท์มาสั่งของ นิรโรคจะ
นั่งรถรับจ้างสาธารณะไปส่งของให้ จากการที่นิรโรคทำงานน้อยลง ทำให้รายได้ต่อเดือนของ
นิรโรคลดลงเช่นกัน ปัจจุบันนิรโรคมีรายได้ต่อเดือนประมาณ 3 หมื่นบาท ส่วนภรรยาทำงานรัฐ
วิสาหกิจมีรายได้ประมาณ 4 หมื่นบาท นิรโรคเล่าว่ารายได้และรายรับต่อเดือนจะใกล้เคียงกัน
เนื่องจากทำธุรกิจ แต่ไม่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ เนื่องจากนิรโรคและภรรยามีการวางแผนใน
การใช้เงิน แม้ว่านิรโรคจะสามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ทั้งหมดจากรัฐวิสาหกิจที่ภรรยาทำ
งานอยู่ นิรโรคพูดถึงความวิตกกังวลเรื่องค่ารักษาพยาบาลว่า

“ค่ายาในแต่ละเดือนหมิ่นกว่าบาท อีกหน่อยแฟนผมเขาเกษียณ(เหลืออายุราชการ
อีก 9 ปี)แล้วคงมีปัญหาเรื่องค่ารักษา อยากคุยกับสังคมสงเคราะห์เหมือนกัน”

นิรโรคไม่พึงพอใจในที่อยู่อาศัย โดยให้เหตุผลว่า

“จริงๆแล้วไม่อยากอยู่ แต่ไม่มีที่ที่ดีกว่านี้แล้ว ระยะหลังความสะดวกไม่มีเลย รถมันเยอะขึ้น เฉพาะเช้าๆนี่ ถ้าออกพ้นเวลาแล้ว หมาดลิตี้ออก มีรถสี่ห้าพันคัน โรงเรียนสองโรงเรียน แล้วรถในหมู่บ้านอีก มันจลาจลกันขนาดไหน”

ภายหลังผ่าตัดแล้วนิราศไม่ค่อยเดินทางไปไหน เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องการรับประทานและเรื่องการฉีดยา ทำให้การพบปะเพื่อนฝูงลดลง ส่วนในเรื่องการสังสรรค์กับเพื่อนบ้าน นิราศเล่าว่า

“ในระยะเวลาที่ๆ เวลาที่จะมา นั่งคุยกับน้องสองพ่อของ เย็นก็โทรจากกลางคืนเห็นหน้าเห็นกันเอง ต่างคนต่างออก”

คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว

ครอบครัวของนิราศประกอบด้วยนิราศ ภรรยา และลูกชาย อายุ 19 ปี กำลังเรียนอยู่ในระดับอุดมศึกษา นิราศเล่าว่าช่วงที่เจ็บป่วย ตนเองไม่สามารถทำธุรกิจได้เหมือนเดิมต้องปิดกิจการ ภรรยาต้องเป็นผู้รับผิดชอบครอบครัวทุกอย่าง นอกจากที่ภรรยาต้องทำงานประจำแล้ว ยังต้องไปดูแลนิราศที่โรงพยาบาลด้วย

“ช่วงที่ผมป่วยแกต้องทำงานหนักขึ้น แต่แกเข้มแข็ง”

หลังจากผ่าตัดเมื่อกลับมาพักที่บ้าน ภรรยาของนิราศยังคงดูแลสุขภาพของนิราศ โดยการฉีดยาให้ทุกวัน และเมื่อมีโอกาสจะขับรถพานิราศไปพบแพทย์ตามนัด

นิราศบอกว่าสุขภาพของภรรยา ดูแข็งแรงดี แต่ช่วงนี้มีอาการอ่อนเพลียบ้างเล็กน้อย เนื่องจากขณะนี้ภรรยา กำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาโทภาคพิเศษในตอนเย็น ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาพักผ่อน

กรณีศึกษาที่ 10: นายชาติชาย

เป็นชาวกรุงเทพมหานคร อายุ 50 ปี จบการศึกษาระดับ ปวช. ทำงานรัฐวิสาหกิจ ระดับผู้บริหาร มีรายได้เดือนละ 3 หมื่นกว่าบาท ในวัยหนุ่มชาติชายชอบเที่ยว ดื่มเหล้า สูบบุหรี่จัด และชอบเล่นกีฬาฟุตบอล เมื่อเลิกเล่นกีฬาทำให้น้ำหนักตัวได้เพิ่มขึ้นเป็น 96 กิโลกรัม จากการทำงานที่เป็นคนทำงานจริงจัง ทำให้เกิดความเครียดจากการทำงาน จึงแก้ความเครียดโดยการดื่มเหล้า สูบบุหรี่ ชาติชายแต่งงานกับภรรยาในปี 2532 เมื่ออายุได้ 44 ปี สังเกตตัวเองว่า เมื่อกลับมาถึงบ้านจะรู้สึกเพลียอยากนอนพัก ภรรยาทำอาหารเสร็จถึงจะตื่นมารับประทาน เป็นอย่างนี้มาตลอด จึงได้ไปตรวจร่างกายพบว่าไขมันในเลือดสูง และการทำงานของหัวใจไม่ปกติ แต่ชาติชายคิดว่าไม่เป็นอะไร ยังคงทำงานหนัก ดื่มเหล้า สูบบุหรี่จัดเช่นเดิม วันหนึ่งขณะทำงานชาติชายมีความรู้สึกโกรธเพื่อนร่วมงาน จนมีอาการแน่นหน้าอก หายใจไม่สะดวกและหมดสติ เพื่อนได้นำส่งโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง วันรุ่งขึ้นภรรยาได้ย้ายมารับการรักษาดัวใน

C.C.U. โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ วินิจฉัยว่ากล้ามเนื้อหัวใจตาย รักษาตัวอยู่ได้ 2 วัน มีลิ้มเลือดไปอุดตันในสมองทำให้ชาติชายพูดไม่ได้ แพทย์รักษาโดยการให้ยาละลายลิ้มเลือด อาการดีขึ้น แต่ยังคงพูดตะกุกตะกักบ้างเล็กน้อย ออกจาก C.C.U. แล้วชาติชายยังคงรักษาตัวต่อในโรงพยาบาลต่ออีก 1 เดือน และตรวจพบว่าการทำงานของหัวใจลดลงเหลือเพียง 30 เปอร์เซ็นต์ และทำงานเพียงห้องเดียวเท่านั้น มีอาการเหนื่อยและเท้าบวม ทานอาหารไม่ได้ แพทย์บอกว่าไม่สามารถรักษาให้หายได้ คิดว่าถ้าไม่เปลี่ยนหัวใจก็ตาย ถ้าเปลี่ยนหัวใจก็มีโอกาสรอด ชาติชายขอผู้บริจาค หัวใจเจออยู่ 17 วัน น้ำหนักตัวลดลงจาก 108 กิโลกรัม เหลือ 35 กิโลกรัม

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและการทำหน้าที่

ชาติชายบอกว่า หลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจแล้วอาการเหนื่อยหายไป สุขภาพค่อยดีขึ้นเรื่อยๆ

“วันที่ผมไปทำงานวันแรกขึ้นกะได้ประมาณ 15 ชั่วโมง กะไหนขึ้นก็รู้สึกเหนื่อยเหมือนกัน แต่เดี๋ยวนี้ธรรมดาแล้ว”

หลังผ่าตัดชาติชายเลิกพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสมต่างๆ เช่น เลิกสูบบุหรี่และเลิกดื่มสุรา และดูแลตนเองโดยการมาตรวจตามนัด รับประทานยาตามแพทย์สั่งและพักผ่อนร่างกายอย่างเต็มที่ ชาติชายพูดถึงผลดีของการพักผ่อนร่างกายว่า

“มันต้องมีการพักผ่อน กลางวันจะงีบประมาณ 45 นาที พักผ่อนสายตา บางทีก็ไม่หลับ แต่ต้องให้พัก แล้วก็ลุกขึ้นมาทำงานได้ปกติ แล้วก็ทำได้ดีเป็นที่พอใจของตัวเองมารวมแล้วดี”

หลังผ่าตัดได้ 3 เดือนชาติชายได้กลับไปทำงาน ผู้บังคับบัญชาเปลี่ยนงานให้มีลักษณะเบาลง ทำให้ชาติชายได้มีเวลาพักผ่อนมากขึ้น สมชายได้เล่าถึงการเดินทางไปทำงานว่า ตื่นประมาณ 5 นาฬิกา นั่งรถไฟไปทำงานและกลับมาถึงบ้านประมาณ 6 โมงเย็น ชาติชายเล่าถึงสาเหตุและผลดีของการนั่งรถไฟไปทำงานว่า

“ผมเป็นคนเลิกงานแล้วไม่อยากจะเครียดอะไร ไปทำงานก็ไปรถไฟ มันไม่เครียดแล้วก็ได้นั่ง มีรถมอเตอร์ไซด์มารับคุ้มกว่า”

“รถติดตอนเย็น อยากจะกลับอย่างสบาย ผมก็ไม่ขับรถ ผมจะขับเฉพาะไปบ้านแม่”

เมื่อกลับมาถึงบ้าน ชาติชายจะหย่อนใจโดยการดูโทรทัศน์และดูแลต้นไม้ ส่วนงานบ้านจะเป็นหน้าที่ของภรรยา ชาติชายเข้านอนประมาณ 3 ทุ่ม สมชายเล่าว่ากลางคืนมักจะลุกขึ้นมาปัสสาวะอย่างน้อย 2-3 ครั้ง แต่เมื่อตื่นแล้วก็สามารถหลับต่อได้ง่าย ไม่รู้สึกอ่อนเพลีย

ชาติชายเล่าว่าแต่งงานกับภรรยามานาน 8 ปี เพศสัมพันธ์ก่อนเจ็บป่วยอยู่ในขั้นดี เนื่องจากความเจ็บป่วยความสนใจในเรื่องเพศลดลง หลังจากได้รับการเปลี่ยนหัวใจแล้วชาติชายเล่าว่า

“ช่วงแรกมีความกังวลอยู่บ้าง แม้จะไม่เคยผิดพลาดติดนอนร่วมเพศ ตอนหลังก็ปรับตัวได้ เราคิดไปเอง”

ชาติชายพูดถึงเพศสัมพันธ์ภายหลังเปลี่ยนหัวใจว่า

“ผมไม่มีปัญหาอะไร แต่ผมเบื่อ เพศสัมพันธ์ไม่ผิดพลาด ดีขึ้นอีก เขาเม็นส์หมด โดยมากเรื่องนี้เขาจะไม่มี เขาจะตามใจเรา เรามีความต้องการเมื่อไหร่ ตามใจ แต่ว่าผมก็ไม่ค่อยมีเหมือนกัน”

หลังผ่าตัดแล้วสุขภาพดีขึ้น ทำงานได้เป็นปกติ หลังผ่าตัด 3 เดือน ชาติชายกลับไปทำงาน แต่ลักษณะงานได้เปลี่ยนไปมีโอกาสดำรงตำแหน่งเต็มที ปี 2538-2539 ไม่ทำงานอะไรมาก นั่งเช็คประวัติทำรายงานเบาๆ เพิ่งจะเริ่มงานทำงานอย่างจริงจังเมื่อเดือนมกราคม 2540 นี้เอง ชาติชายพอใจมากที่ได้มีชีวิตอยู่และพยายามดูแลตนเองด้วยการปฏิบัติตัวตามคำแนะนำของแพทย์ โดยมีภรรยาคอยดูแลอย่างใกล้ชิด

รายได้ของครอบครัวภายหลังการผ่าตัดไม่เปลี่ยนแปลงจากก่อนผ่าตัด ชาติชายสามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลจากที่ทำงานของตนเองและของภรรยา ทั้งสองคนไม่มีบุตรและมีเงินออมจำนวนมาก ชาติชายวางแผนจะเกษียณอายุราชการเมื่ออายุ 55 ปี เพื่อไปท่องเที่ยวทำบุญ และทำประโยชน์ให้สังคม เช่นกวาดลานวัด เป็นต้น

คุณภาพชีวิตด้านการรักษาพยาบาล

ชาติชายมาพบแพทย์ตามนัดทุก 2 เดือน เมื่อมารับการตรวจแพทย์จะวัดความดันเลือด ดูผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการต่างๆ ได้แก่ระดับไขมัน ระดับของยาไซโคลสปอริน ระดับเม็ดเลือดขาว เป็นต้น และจะรับยากลับมารับประทานที่บ้าน ชาติชายแสดงความรู้สึกต่อการรับประทานคร่าวว่า

“ไม่เคยคิดจะหยุดยาเลย เคยแต่คิดว่าไม่ยากกิน แต่เราปฏิบัติตัวตามคำสั่งหมอดีกว่า”

“เขาให้กินยากดภูมิไซไม์ เคยฟังต้องกินยาเพราะมันเกิดการต่อต้าน”

ชาติชายสังเกตว่าภายหลังผ่าตัดจะมีหนองคราขึ้นมาก ผมจะเป็นขนอ่อนและเริ่มจะมีสีวุ้น นอกจากนี้อาจพบว่าเป็นเกลื้อนขึ้นบริเวณหลังและต้นแขนและเป็นมานาน 2-3 เดือนแล้ว ชาติชายบอกว่าไม่รู้สิกราคาแพงแต่รู้สึกอายผู้อื่น

ชาติชายได้รับการตรวจขึ้นเนื้อหัวใจ 3 ครั้งไม่พบว่ามีภาวะการปฏิเสธอวัยวะ ชาติชายได้อธิบายว่าร่างกายจะมีภาวะการปฏิเสธอวัยวะหรือไม่ให้ดูที่ระดับยาไซโคลสปอริน

“อ้อ เขาบอกต้องมีไซโคลสปอรินอยู่ในตัวเรา 200 เดือนนี้ 287 เลยลดเหลือ 2 เม็ดเช้า และ 2 เม็ดเย็น”

และอธิบายว่าเหตุผลของการตัดขึ้นเนื้อหัวใจไปตรวจเพื่อ

“เขาตรวจดูว่าชิ้นเนื้อเหนียวเปล่า ทำงานได้ดีหรือเปล่า”

ภายหลังผ่าตัด ขาดิชายเล่าเคยเป็นหวัดหายครั้งแต่ก็จะรับประทานยาที่แพทย์สั่งให้ แล้วอาการก็ดีขึ้น และจะหลีกเลี่ยงการคลุกคลีกับสัตว์ ไม่รับประทานอาหารหรือดื่มน้ำโดยใช้ภาชนะร่วมกับผู้อื่น เนื่องจากเกรงว่าจะติดเชื้อจากผู้อื่นได้ นอกจากนี้ ขาดิชายเล่าว่าภายหลังผ่าตัด ตนเองเคยเป็นเริมที่อวัยวะเพศหลายครั้ง

ขาดิชายมีระดับไขมันในเลือดสูง ทำให้ต้องรับประทานยาลดไขมัน และพยายามควบคุมการรับประทานอาหารด้วย

“หลังผ่าตัดทานได้มากขึ้น อยากรจะทานอร่อย กินจนห้ามไม่อยู่ กินมันนานๆครั้ง ผมชอบกินไข่เจียวนะ แต่หม้อห้ามกินนานๆทานครั้ง ส่วนมากก็ทานปลา แต่ข้าวนี้กินเต็มทีนะ ไม้อัน จะทานปลากับผักบ๋อย แต่มันมีทานเลี้ยงบ๋อย น้ำหนักเพิ่มจาก 84 มาเป็น 96 แล้ว”

นอกจากนี้ขาดิชายยังเลิกพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ การดื่มสุรา และการสูบบุหรี่ เนื่องจากรับรู้ว่าเป็นผลดีต่อสุขภาพและออกกำลังกายโดยการเดินเล่นในเวลาเช้าและเย็นวันละ 2 กิโลเมตร ในขณะที่เดินจะหมุนแขนไปด้วย

คุณภาพชีวิตด้านจิตใจและจิตวิญญาณ

ขาดิชายรู้สึกพึงพอใจในชีวิตภายหลังผ่าตัดเป็นอย่างมาก เนื่องจากสุขภาพภายหลังผ่าตัดแข็งแรงมาก และด้านการงานก็ประสบความสำเร็จ

ช่วงที่เจ็บป่วยขาดิชายเล่าว่า มีความทุกข์ทรมานมากถึงกับคิดจะฆ่าตัวตาย ก็ได้ใช้หลักศาสนาถึงธรรมะคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าคอยเตือนสติทำให้จิตใจของตนมีความสุข ขาดิชายพูดถึงตนเองภายหลังการผ่าตัดว่า

“ตอนนี้คิดว่าตัวเองดีนะ มีความสุขรอบคอบขึ้น ใจเย็นไม่ใจร้อน เนี่ยเป็นผลดีของการศึกษาธรรมะ ทำให้เราเข้าใจชีวิตคนอื่นด้วย ไม่เอาแต่ใจตัวเอง”

ขาดิชายเล่าว่าภายหลังผ่าตัดแล้วมีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างทั้งที่ตนเองสังเกตเห็นและจากคำบอกเล่าของผู้อื่น

“หน้าตาเราสดใสขึ้น แววตาเราสดใส รูปร่างหน้าตาของเราไม่เปลี่ยน แต่คนเขาทักหน้าตาสดใสดูหนุ่มขึ้น แต่ก็เออบางทีดูตัวเองก็หล่อขึ้นเหมือนกัน”

ขาดิชายคิดว่าตนเองประสบความสำเร็จในชีวิตแล้ว และวางแผนในบั้นปลายของชีวิตว่าจะไปท่องเที่ยวและทำบุญ ทำประโยชน์ให้กับสังคม ขาดิชายพูดถึงผู้บริจาคหัวใจว่า

“ที่แรกคิดว่าจะบวช เพราะทดแทนบุญคุณให้กับผู้บริจาค และเคยบนกับพระว่าจะบวช ก็มากินยารักษาตัว ยาสี่มือไม่สะดวกต่อการถือศีล เลยใช้วิธีบวชคนอื่นแทน”

ขาดิชายทำบุญอย่างสม่ำเสมอโดยตักบาตรทุกวันเสาร์และอาทิตย์ และทุกปีเมื่อครบกำหนดในวันที่ได้รับการเปลี่ยนหัวใจ ขาดิชายไปจะทำสังฆทานอุทิศส่วนกุศลให้ผู้บริจาคหัวใจที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

คุณภาพชีวิตด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ชาติชายสามารถกลับไปทำงานได้เช่นเดิม ภายหลังจากได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ โดยผู้บังคับบัญชาเปลี่ยนงานให้มีลักษณะที่เบาขึ้น ในระยะแรกให้ทำงานพวกตรวจสอบเอกสาร ทำรายงาน ระยะแรกที่กลับมาทำงานใหม่ๆ ชาติชายรู้สึกไม่พอใจกับงานที่ได้รับมอบหมาย

“คือเราโดนย้ายงาน เรารู้สึกว่าไม่ยุติธรรม สำหรับเราที่ทำงานมาดี ๆ อย่างนี้ พอเราป่วยก็ย้ายงานเราเลย ไม่มีเหตุผลที่ดี เรารู้สึกว่ามันไม่เป็นธรรมกับเราที่ทำงานมาดี ๆ อย่างนี้ พอเราป่วยก็ย้ายงานเราเลย ไม่มีเหตุผลที่ดี เรารู้สึกว่าไม่เป็นธรรมกับเรามาก”

แม้ว่าชาติชายจะรู้สึกไม่พอใจแต่ก็ยังคงทำงานที่ได้รับมอบหมาย เมื่อทำงานไปได้ระยะหนึ่ง ชาติชายรู้สึกพึงพอใจที่ได้พักผ่อนร่างกายอย่างเต็มที่ สุขภาพดีขึ้นจนเป็นปกติ หลังจากนั้นผู้บังคับบัญชาได้เปลี่ยนงานให้ชาติชายมาดูแลการทำงานของคนงานในโรงงานแห่งใหม่ ทำให้ชาติชายมีความพึงพอใจในงานมากยิ่งขึ้น และได้กล่าวถึงข้อดีของที่ทำงานแห่งใหม่ว่า

“มาอยู่โรงใหม่นี้ดีนะ คนมันไม่เหมือนโรงเก่า โรงเก่ามันใหญ่มาก คนก็มาก แล้วคนมันเด็ก ๆ ความต้องการก็เลยมาก”

ชาติชายมีรายได้ประมาณเดือนละ 3 หมื่นบาท ภรรยาก็มีรายได้ประมาณเดือนละ 2 หมื่นบาท ทั้งสองไม่มีลูกและอาศัยอยู่ด้วยกันเพียง 2 คน ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลแต่ละครั้งประมาณ 1 หมื่นบาท ชาติชายสามารถเบิกได้จากทั้งที่ทำงานของตนเองและภรรยา

ชาติชายและภรรยาพึงพอใจในที่อยู่อาศัยมาก เนื่องจากเงียบสงบและการคมนาคมสะดวก ภายหลังจากผ่าตัดแล้ว ชาติชายต้องการไปสังสรรค์กับเพื่อนนอกบ้านในเวลากลางคืน แต่ภรรยาอยากจะให้ชาติชายพักผ่อนอยู่ที่บ้านมากกว่าเนื่องจากเป็นห่วงเกรงว่าชาติชายอาจเกิดอาการผิดปกติขึ้น หากชาติชายจะไปเที่ยวนอกบ้าน ส่วนใหญ่ภรรยาจะไปเป็นเพื่อนด้วยเกือบทุกครั้ง

คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว

ชาติชายแต่งงานกับภรรยา ตั้งแต่ปี 2532 แล้วแต่ยังไม่มียุติ ชาติชายเล่าว่าเคยไปทำกีฬาแต่ไม่สำเร็จ

“ไม่มีก็ไม่มีเป็นทุกข์ ไม่มีก็ไม่มีทุกข์อยู่แล้ว ถ้ามีเราก็มียุติเลย”

ชาติชายเล่าว่าในช่วงที่ตนเองเจ็บป่วย จะหงุดหงิดมีอะไรก็จะว่าภรรยา ชาติชายพูดถึงภรรยาว่า

“ตอนนั้นหงุดหงิด เครียดก็ลงที่ภรรยา เขารับหมด ยิ้มแยมลับหลังเขาไปร้องไห้ เพราะรู้ว่าเราจะตาย แต่เขาไม่กล้าบอกเรา”

แต่เมื่อได้รับการผ่าตัด สุขภาพแข็งแรงขึ้นชาติชายบอกว่ามีความสุขในครอบครัวดี ภรรยาดูแลตนเองอย่างดีในเรื่องการรับประทานอาหาร รับประทานอาหารและการมาตรวจตามนัด

ชาติชายเล่าว่าสุขภาพของภรรยาไม่ค่อยแข็งแรงต้องรับประทานยาเป็นประจำ แต่โดยทั่วไปก็ปกติดี

ภายหลังผ่าตัดแล้วชาติชายบอกว่ามีความสุขในครอบครัวเหมือนเดิม

ข้อสังเกตเบื้องต้นของกรณีศึกษา

จากข้อมูลเชิงปริมาณ ทำให้สามารถจำแนกกรณีศึกษาตามระดับคุณภาพชีวิตออกเป็น 3 กลุ่ม

กรณีศึกษาที่มีคุณภาพชีวิตสูงประกอบด้วยสมชาย ประภา และทัศนัย เมื่อพิจารณาคุณภาพชีวิตเป็นรายด้านแล้วพบว่าประภาและทัศนัยมีคุณภาพชีวิตด้านสังคมและเศรษฐกิจต่ำกว่าด้านอื่นๆ จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบลึกพบว่า แม้ว่าประภาจะสามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลพยาบาลได้ทั้งหมดจากราชการก็ตาม แต่เนื่องจากการเบิกเงินค่ารักษาพยาบาลคืนนั้นใช้เวลานานนับเดือน ประกอบกับค่ายาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาพบแพทย์แต่ละครั้งก็เป็นเงินจำนวนมาก จึงมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของครอบครัวประกอบกับประภามีอาการเท้าซ้ายไม่ค่อยมีแรง เกิดจากโรคอัมพฤกษ์ก่อนการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจทำให้ประภาไม่มั่นใจในการเดินทางตามลำพังโดยรถประจำทาง จึงเปลี่ยนมาเป็นเดินทางโดยรถรับจ้างสาธารณะ ทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น

กรณีของทัศนัย พบว่าคุณภาพชีวิตด้านสังคมและเศรษฐกิจต่ำ เนื่องจากภายหลังผ่าตัดทัศนัยมีความกระตือรือร้นในการทำงาน ต้องการความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน มีความคาดหวังกับเพื่อนร่วมงาน เมื่อพบว่าเพื่อนร่วมงานขาดความกระตือรือร้นและไม่รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายทำให้ทัศนัยรู้สึกผิดหวังและไม่พึงพอใจเพื่อนร่วมงาน ส่วนกรณีของทัศนัยพบว่ามีคะแนนเฉลี่ยปัญหาด้านการรักษาพยาบาลสูงเนื่องจากภายหลังผ่าตัดทัศนัยมีภาวะแทรกซ้อนจากการรับประทานยาตามคำแนะนำทำให้ความดันเลือดและกรดยูริกในเลือดสูงและเป็นหวัดง่าย เมื่อมีอาการเจ็บคอทัศนัยจะมีความรู้สึกกลัวมากเกรงว่าเชื้อโรคอาจจะเข้าสู่หัวใจได้ ทำให้ทัศนัยพยายามดูแลตนเองให้แข็งแรงอยู่เสมอและป้องกันการติดเชื้อโดยการสวมหน้ากากปิดปากและจมูกเมื่อเดินทางออกนอกบ้าน แม้ว่าทัศนัยจะรับรู้ว่าการตรวจขึ้นเนื้อหัวใจเป็นสิ่งจำเป็นอย่างไรก็ตามทัศนัยมีความคิดเห็นว่าหากเป็นไปได้ควรจะงดการตรวจขึ้นเนื้อเนื่องจากการตรวจ ทำให้เจ็บมาก ในด้านครอบครัว เนื่องจากทัศนัยมีสถานภาพสมรสโสด จึงรู้สึกไม่แน่ใจว่าสัมพันธ์ภาพกับสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดีจริงหรือไม่และจากลักษณะของแบบสอบถาม ที่เกณฑ์คะแนน 3 คือไม่แน่ใจทำให้คะแนนปัญหาด้านครอบครัวสูง

กรณีของสมชาย จากการที่มีการเปลี่ยนแปลงภายในหัวใจทำให้เกิดปัญหาลิ้นหัวใจรั่ว ความสามารถในการทำกิจกรรมต่างๆ ลดลง ทำให้สมชายต้องมีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมที่ทำในแต่ละวัน ร่างกายต้องการการพักผ่อนมากขึ้น และมีอาการเหนื่อยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ จาก

ปัญหาสุขภาพร่างกายที่เกิดขึ้นทำให้สมชายไม่สามารถกระทำในสิ่งที่ตั้งใจไว้ได้

กรณีศึกษาที่มีคุณภาพชีวิตปานกลางประกอบด้วย อรุณี ชาตรี อภิชาย พรชัย และชาติชาย เมื่อพิจารณาคคุณภาพชีวิตเป็นรายด้านพบว่า ชาตรี อภิชาย และพรชัยมีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตด้านสังคมและเศรษฐกิจต่ำสุด จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ พบว่าชาตรีมีความรู้สึกว่าตนเองยังไม่มีความรู้ในการปฏิบัติตัวภายหลังผ่าตัดที่ตีพอ เช่นการรับประทานอาหาร เนื่องจากชาตรีมีน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้นภายหลังผ่าตัดถึง 10 กิโลกรัม และมีระดับไขมันในเลือดสูง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังผ่าตัดและการปฏิบัติตัวตามแผนการรักษาบางครั้งทำให้ชาตรีเกิดความรู้สึกกังวลต่อแผนการรักษา

กรณีของพรชัย และอภิชายพบว่ามีความเครียดคุณภาพชีวิตต่ำในด้านสังคมและเศรษฐกิจ และมีคะแนนเฉลี่ยปัญหาด้านสังคมและเศรษฐกิจสูงสุด จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พบว่า กรณีของพรชัยนั้น บริษัทที่พรชัยทำงานได้ให้ความช่วยเหลือในเรื่องค่ารักษาพยาบาล ทำให้พรชัยเกิดความวิตกกังวลว่าหากเมื่อใดสุขภาพไม่แข็งแรง และไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตนเองอาจถูกให้ออกจากงาน และจะประสบกับปัญหาทางการเงินเป็นอย่างมาก เนื่องจากภายหลังผ่าตัดใหม่ๆขณะที่พรชัยยังไม่ได้ทำงาน พรชัยจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากสังคมสงเคราะห์ซึ่งพรชัยรู้สึกว่าไม่ได้รับความสะดวกและเสียค่าใช้จ่ายในแต่ละครั้งเป็นจำนวนมาก เช่นเดียวกับกรณีของอภิชายที่จะรู้สึกลำบากใจทุกครั้งในการมาขอรับบริการจากสังคมสงเคราะห์ เนื่องจากถูกซักถามและต้องเสียเงินสมทบเป็นค่ายาจำนวนมากเช่นกัน นอกจากปัญหาทางการเงินแล้ว ภายหลังการผ่าตัดอภิชายพบกับปัญหาในการจ้างงาน เนื่องจากนายจ้างเกรงว่าเมื่อรับอภิชายเข้าบรรจุเป็นลูกจ้างประจำแล้ว ในภายหลังอาจเกิดปัญหาสุขภาพได้เนื่องจากได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ ทำให้อภิชายรู้สึกไม่มั่นคงในการทำงานและมีการเปลี่ยนงานบ่อย

กรณีของชาติชาย พบว่าภายหลังผ่าตัดชาติชายมีปัญหาทางเพศมีความสนใจทางเพศลดลง ทำให้เกิดความกังวลใจ ปัญหาทางด้านการรักษาพยาบาล พบว่าภายหลังผ่าตัดชาติชายรู้สึกเบื่อที่จะต้องรับประทานยาตลอดชีวิต และรู้สึกกังวลที่ไม่สามารถควบคุมน้ำหนักตัวให้อยู่ระดับที่เหมาะสมได้

กรณีของอรุณี พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตต่ำสุดในด้านจิตใจและจิตวิญญาณ และมีคะแนนเฉลี่ยปัญหาสูงสุดในด้านจิตใจและจิตวิญญาณเช่นกัน เนื่องจากภายหลังผ่าตัดอรุณีมีความรู้สึกวิตกกังวลเกี่ยวกับการดำรงชีวิตภายหลังผ่าตัด ประกอบกับอรุณีมีภาวะแทรกซ้อน คือเนื้องอกในมดลูก และโรคไทรอยด์ทำให้เกิดความวิตกกังวลว่าจะมีชีวิตยืนยาวเพียงใด ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์และอารมณ์ภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ บางครั้งอรุณีรู้สึกว่าจิตใจไม่ค่อยสงบและปัญหาบางอย่างที่อรุณีไม่สามารถแก้ไขได้ ต้องการได้รับความช่วยเหลือจากจิตแพทย์

กรณีศึกษาที่มีคุณภาพชีวิตต่ำ ประกอบด้วยมารศรี และนิราศ กรณีศึกษาทั้ง 2 ราย มีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตต่ำที่สุดในด้านสังคมและเศรษฐกิจ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แบบลึกพบว่า รายได้ของมารศรีไม่เพียงพอในการใช้จ่ายภายในครอบครัว ประกอบกับมารศรี ไม่สามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ ทำให้ต้องใช้บริการจากสังคมสงเคราะห์ แม้ว่ามารศรีจะ ยอมรับว่าสังคมสงเคราะห์มีส่วนช่วยเหลือตนเองเป็นอย่างมาก แต่การมารับบริการจากนัก สังคมสงเคราะห์แต่ละครั้ง มารศรีรู้สึกลำบากใจที่ต้องมาขอรับบริการและไม่สามารถจ่ายเงิน สมทบในจำนวนที่นักสังคมสงเคราะห์ต้องการได้ เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิต ด้านครอบครัวพบว่ามารศรีมีคะแนนต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับกรณีศึกษารายอื่นๆ จากการ สัมภาษณ์พบว่า ปัญหาความเจ็บป่วยด้วยโรคหัวใจทำให้มารศรีมีปัญหาครอบครัว สามิได้ทอด ทิ้งไปมีภรรยาใหม่ ทำให้มารศรีต้องรับภาระในการเป็นผู้นำครอบครัว รับภาระค่าใช้จ่ายทั้ง หมดภายในบ้าน ทำให้เกิดความเครียดจากปัญหาครอบครัวและปัญหาทางเศรษฐกิจ

กรณีของนายนิราศพบว่ามีความเครียดปัญหาด้านสุขภาพและการทำหน้าที่สูง เนื่องจาก ภายหลังจากผ่าตัด อากาของโรคเบาหวานรุนแรงขึ้นไม่สามารถควบคุมด้วยยาปรับ ประทานได้ ต้องเปลี่ยนมาเป็นการควบคุมระดับน้ำตาลด้วยการฉีดอินซูลินทุกวัน ทำให้นิราศ รู้สึกว่าตนเองเป็นภาระแก่ภรรยา นอกจากนี้ภายหลังจากผ่าตัด นิราศมีอาการเหนื่อยเมื่อมีเพศ สัมพันธ์ นอกจากนี้แล้วนิราศยังมีคะแนนเฉลี่ยปัญหาด้านสังคมและเศรษฐกิจสูงเช่นกัน จาก การที่นิราศรู้สึกว่าสุขภาพร่างกายของตนไม่แข็งแรงเหมือนเดิม และมีข้อจำกัดในเรื่องการรับ ประทานยาและการฉีดยาทำให้นิราศพยายามลดการทำงานลงทำให้รายได้จากการค้าขายลด ลง แม้ว่าจะไม่เกิดปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัว แต่ก็ทำให้นิราศเกิดความรู้สึกเครียดเนื่องจาก การทำงานไม่ประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวังไว้เนื่องจากปัญหาสุขภาพ

จากข้อมูลเชิงปริมาณพบว่ากรณีศึกษาทุกรายมีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตด้านครอบ ครัวสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ พบว่า ในช่วงที่เกิดความเจ็บป่วย กรณีศึกษาทุกรายมีการเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ในครอบครัวโดยคู่สมรสหรือสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัวจะเป็นผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบ ครอบครัวยุแทน และภายหลังจากการผ่าตัดกรณีศึกษาทุกรายมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงขึ้นสามารถ ทำหน้าที่รับผิดชอบในครอบครัวได้เช่นเดิม ทำให้ครอบครัวมีความสุขจึงมีคะแนนคุณภาพชีวิต ในด้านครอบครัวสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่นๆ และจากปัญหาครอบครัวที่เกิดจากความ เจ็บป่วยทำให้เกิดการหย่าร้างทำให้กรณีของมารศรีรับรู้คุณภาพชีวิตต่ำกว่ากรณีศึกษารายอื่นๆ

4.2 เจื้อนไขคุณภาพชีวิตภายหลังการผ่าตัด

4.2.1 ความสัมพันธ์ของลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจและสังคมกับ

คุณภาพชีวิตตามการรับรู้ของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ

เมื่อพิจารณาถึงคุณภาพชีวิต ตามการรับรู้ของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ พบว่ามีความแตกต่างกันตามการรับรู้ของกรณีศึกษา ซึ่งมีประสบการณ์และปัจจัยด้านวิถีชีวิต

หรือลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษา สามารถที่จำแนกคุณภาพชีวิต และอธิบายความสัมพันธ์ข้อมูลด้านสวัสดิภาพกับคุณภาพชีวิต ตามการรับรู้ของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจดังนี้

เพศ กรณีศึกษาที่เป็นเพศชายและกรณีศึกษาที่เป็นเพศหญิง มีการรับรู้คุณภาพชีวิตคล้ายคลึงกัน อาจเนื่องจากภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจกรณีศึกษาทั้งเพศชายและเพศหญิงมีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงกัน เช่นการรับประทานยา การมาพบแพทย์ การปฏิบัติตัวตามแผนการรักษา เป็นต้น นอกจากนี้กรณีศึกษาทั้งเพศชายและเพศหญิงสามารถกลับไปทำงานรับผิดชอบครอบครัวได้เช่นเดิม ส่วนกรณีศึกษาเพศหญิงที่เป็นแม่บ้านก็สามารถทำงานดูแลบ้านดูแลสมาชิกในครอบครัวได้เช่นเดิม ทำให้การรับรู้คุณภาพชีวิตของเพศชายและเพศหญิงคล้ายกัน

กรณีศึกษาที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนกลาง และวัยผู้ใหญ่ตอนปลายมีการรับรู้คุณภาพชีวิตคล้ายกัน เนื่องจากกรณีศึกษาทุกรายมีความสามารถในการดูแลตนเอง สามารถรับผิดชอบครอบครัวและหน้าที่การงานได้ นอกจากนี้กรณีศึกษาที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนปลาย ส่วนใหญ่ยอมรับว่า ความเจ็บป่วยเป็นเรื่องปกติธรรมดา ทำให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตและสามารถปรับตัวได้ดี

สถานภาพสมรส พบว่ากรณีศึกษาที่มีสถานภาพสมรสคู่ จะได้รับการสนับสนุนจากคู่สมรสสามารถลดความเครียดที่เกิดขึ้นช่วยให้กรณีศึกษาที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ เห็นคุณค่าในตนเอง มีกำลังใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ ในขณะที่กรณีศึกษาที่มีสถานภาพสมรสโสดแม้ว่าจะขาดคู่คิดแต่ก็ได้รับความสนใจ เอาใจใส่ดูแลจากสมาชิกคนอื่นๆในครอบครัว ทำให้สามารถปรับตัวและมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่ากรณีศึกษาที่มีสถานภาพสมรสหย่า ที่นอกจากจะต้องเผชิญปัญหาความเจ็บป่วยก่อนผ่าตัดแล้ว ยังต้องเผชิญปัญหาจากการดำเนินชีวิตภายหลังผ่าตัดตามลำพัง ขาดคู่คิดและกำลังใจ ขาดคนคอยดูแล ส่งผลกระทบต่อการปรับตัวทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคม แม้ว่าจะมีสมาชิกคนอื่นๆในครอบครัวก็ตาม แต่สมาชิกทุกคนมีความจำเป็นต้องพึ่งพากรณีศึกษาทั้งสิ้นทำให้ออกจากกรณีศึกษาจะต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงภายหลังผ่าตัดแล้ว ยังต้องรับผิดชอบหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัวอีก ทำให้การรับรู้คุณภาพชีวิตภายหลังผ่าตัดต่ำกว่ากรณีศึกษากลุ่มอื่น

ระดับการศึกษา กรณีศึกษาที่มีระดับการศึกษาปานกลางและระดับการศึกษาสูง ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจสาเหตุของการเกิดโรค แผนการรักษา ตลอดจนการปฏิบัติตัวภายหลังผ่าตัด ในขณะที่กรณีศึกษาบางรายที่มีระดับการศึกษาต่ำ จะมีปัญหาไม่เข้าใจเหตุผลในการปฏิบัติตัว มีความเข้าใจในบางเรื่องน้อยหรือเข้าใจผิดและมีข้อจำกัดในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้กรณีศึกษาที่มีความรู้ค่อนข้างน้อยบางรายรับรู้ว่ามีคุณภาพชีวิตต่ำกว่ากรณีศึกษาที่มีระดับการศึกษาสูงบางราย

การทำงาน ก่อนผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจกรณีศึกษาส่วนใหญ่ไม่สามารถทำงานได้เหมือนเดิม กรณีศึกษาบางรายต้องออกจากงาน ทำให้เกิดความรู้สึกสูญเสียความสำเร็จในชีวิตหรือสูญเสียบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่างๆที่เคยปฏิบัติมา ภายหลังจากผ่าตัดแล้ว กรณีศึกษาส่วนใหญ่สามารถกลับไปทำงาน ทำให้กรณีศึกษาที่มีความพึงพอใจในชีวิตมากขึ้น เนื่องจากการทำงานทำให้ได้รับการยอมรับว่าตนเองมีคุณค่า มีความสำคัญ เกิดกำลังใจในการดำเนินชีวิต

รายได้ภายหลังจากการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจกรณีศึกษาทุกรายยังจำเป็นต้องได้รับการติดตามการรักษา และป้องกันภาวะแทรกซ้อนภายหลังจากการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจไปตลอดชีวิต ซึ่งกรณีศึกษาทุกรายต้องมารับการตรวจรักษาทุก 1-2 เดือน เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการรักษาตัวเพิ่มมากขึ้นและยาที่รับประทานตลอดชีวิตก็มีราคาแพง ถึงแม้ว่ากรณีศึกษาส่วนใหญ่จะมีรายได้สูง และเบิกค่ารักษาได้ยังพบว่ามีปัญหาด้านเศรษฐกิจเช่นกัน แม้ว่าปัจจุบันจะมีหน่วยงานสังคมสงเคราะห์ที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่มีรายได้น้อย แต่บริการเหล่านี้ยังไม่สามารถกระทำได้อย่างทั่วถึง ทำให้กรณีศึกษาที่มีรายได้น้อยบางรายรู้สึกว่าเป็นคนไร้คุณค่า เป็นภาระแก่ครอบครัว รู้สึกท้อแท้และไม่มีความสุขในครอบครัว

ภูมิสำเนา กรณีศึกษาที่มีภูมิสำเนาอยู่ต่างจังหวัด รับรู้ว่าการเดินทางมาพบแพทย์เพื่อรับบริการนั้นมีความลำบาก เนื่องจากแหล่งบริการที่ให้การรักษาอยู่ในกรุงเทพมหานคร และกรณีศึกษาที่ไม่มีที่พักอยู่ในกรุงเทพฯ ในวันที่แพทย์นัดกรณีศึกษาจำเป็นต้องเดินทางจากต่างจังหวัดเข้ามาในกรุงเทพฯ ทำให้กรณีศึกษาบางรายรู้สึกอ่อนเพลียและรู้สึกกังวลว่าจะมารับการตรวจไม่ทันเวลา

ระยะเวลาภายหลังจากได้รับการเปลี่ยนหัวใจ ระยะเวลาเป็นปัจจัยที่มีผลให้กรณีศึกษาได้มีการปรับตัว พบว่า กรณีศึกษาทั้งหมดมีระยะเวลาภายหลังจากได้รับการเปลี่ยนหัวใจนานจนมีความสามารถในการปรับตัวมีความเชื่อมั่นในสุขภาพและการดูแลตนเอง เรียนรู้การเผชิญภาวะเครียดและแก้ไขปัญหาจากการดำเนินชีวิต

4.2.2 เจ็อนไขการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตภายหลังจากการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ

4.2.2.1 ระยะเวลาก่อนการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ

ก่อนผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ กรณีศึกษาทุกรายมีสุขภาพร่างกายเลวลงเป็นอย่างมาก บางรายมีอาการเหนื่อยเมื่อออกแรง บางรายมีอาการเหนื่อยแม้ขณะพัก มีอาการหายใจเหนื่อย นอนราบไม่ได้ ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในการทำกิจกรรมต่างๆจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากคู่สมรส หรือสมาชิกในครอบครัว กรณีศึกษาบางรายไม่สามารถทำงานหารายได้เช่นเดิม เนื่องจากต้องออกจากงาน แม้ว่ากรณีศึกษาบางรายจะสามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ ก็ยังพบว่าประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจเช่นกัน เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจากการเดินทางมาพบแพทย์และการเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาลบ่อยครั้ง

จากการที่กรณีศึกษาจำเป็นต้องพึ่งพาผู้อื่นทั้งด้านร่างกายและด้านเศรษฐกิจ บางรายเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้นำเป็นผู้พึ่งพา กรณีศึกษาส่วนใหญ่รู้สึกว่าตนเองเป็นภาระแก่ครอบครัว มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ หงุดหงิดง่าย ท้อแท้ สิ้นหวังต่อการรักษา มีความ

เครียดและวิตกกังวลกับสิ่งที้อาจจะเกิดขึ้นเมื่อตนเองเสียชีวิต นอกจากนี้ยังพบว่ากรณีศึกษาบางรายมีสัมพันธภาพกับคู่สมรสเลวลงเนื่องจากความเจ็บป่วยด้วยโรคหัวใจ

4.2.2.2 ภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ

ในระยะแรกภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ กรณีศึกษาบางรายยังคงต้องพึ่งพาผู้อื่นในการทำกิจกรรมบางอย่าง เมื่อเวลาผ่านไปสุขภาพร่างกายของกรณีศึกษาแข็งแรงขึ้น และสามารถทำกิจกรรมต่างๆได้เหมือนคนปกติ ในขณะที่กรณีศึกษาบางรายรู้สึกว้าภายหลังผ่าตัดแล้ว สุขภาพไม่แข็งแรงเหมือนเดิมทำงานได้ไม่ถ้อยลง มีอาการของโรคแทรกซ้อนที่รุนแรงขึ้น และรู้สึกตัวว่าตนเองเป็นภาระแก่ครอบครัวจากการที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น

กรณีศึกษาส่วนใหญ่ ในระยะแรกภายหลังผ่าตัดไม่กล้าที่จะเดินทางไปในที่ชุมชน บางรายไม่กล้าที่จะเดินทางไปต่างจังหวัด เนื่องจากเกรงว่าหากเกิดความผิดปกติแล้วจะกลับมาพบแพทย์ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ไม่ทัน เมื่อเวลาผ่านไปสุขภาพแข็งแรงขึ้น กรณีศึกษาทุกรายมีความกล้าและเชื่อมั่นในตนเองในการที่จะเดินทางไปในที่ชุมชน หรือเดินทางไปต่างจังหวัดไกลๆได้

เมื่อสุขภาพแข็งแรงขึ้น กรณีศึกษาทุกรายสามารถกลับไปทำงานหารายได้ได้เช่นเดิม แม้ว่าจะต้องมีการเปลี่ยนลักษณะงานให้เหมาะสมกับสภาพร่างกาย กรณีศึกษาที่เป็นเพศชายรู้สึกพึงพอใจที่สามารถทำบทบาทเป็นผู้นำครอบครัวในการหารายได้มาใช้จ่ายในครอบครัวได้เช่นเดิม ส่วนกรณีศึกษาที่เป็นเพศหญิงรู้สึกพึงพอใจที่สามารถทำบทบาทแม่และภรรยาได้ดูแลลูกและสามีเช่นเดิม กรณีศึกษาบางรายเมื่อกลับไปทำงานพบว่ามีปัญหาการจ้างงาน เนื่องจากนายจ้างไม่มั่นใจในสภาพความแข็งแรงของร่างกายของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ ทำให้กรณีศึกษาต้องเปลี่ยนงานบ่อย และรู้สึกการทำงานของตนนั้นไม่มีความมั่นคง

เนื่องจากความผิดปกติก่อนผ่าตัดได้หมดไป ทำให้ผู้รับการเปลี่ยนหัวใจสามารถพักผ่อนได้มากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนผ่าตัด นอกจากนี้ความผิดปกติในเรื่องเพศที่เกิดขึ้นก่อนการผ่าตัด กรณีศึกษาบางรายสามารถมีเพศสัมพันธ์ได้เป็นปกติ แม้ว่าภายหลังการผ่าตัดในระยะแรก อาจเกิดความวิตกกังวลต่อการมีเพศสัมพันธ์บ้าง แต่เมื่อได้รับคำแนะนำในการมีเพศสัมพันธ์ หรือในบางรายได้รับการตรวจร่างกายและได้รับการยืนยันว่า สามารถมีเพศสัมพันธ์ได้จึงเกิดความมั่นใจ และมีเพศสัมพันธ์ได้เป็นปกติ ในขณะที่บางรายภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจแล้วเพศสัมพันธ์เปลี่ยนไปจากเดิม คือ มีอาการเหนื่อยมากผิดปกติขณะหรือภายหลังมีเพศสัมพันธ์ทำให้กรณีศึกษาบางรายไม่กล้าที่จะมีเพศสัมพันธ์เหมือนปกติ ความสนใจทางเพศลดลงอย่างมาก ทำให้จำนวนครั้งหรือความถี่ในการมีเพศสัมพันธ์ลดลง

ภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ ผู้รับการเปลี่ยนหัวใจจำเป็นต้องมารับการตรวจรักษาจากแพทย์อย่างสม่ำเสมอ กรณีศึกษาบางรายมีความลำบากในการมาพบแพทย์เป็นอย่างมาก เนื่องจากต้องเดินทางจากต่างจังหวัดเพื่อมาพบแพทย์ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ บางรายรู้สึกการมาพบแพทย์เป็นภาระ และเสียเวลาในการคอยนาน

การรับประทานยาตลอดชีวิต ทำให้กรณศึกษาบางรายรู้สึกเป็นภาระและท้อแท้ในการรับประทาน นอกจากนี้ผลข้างเคียงจากยาที่รับประทาน ทำให้กรณศึกษาเกือบทุกรายมีระดับไขมันและความดันเลือดสูงขึ้น มีการติดเชื้อในร่างกายง่ายขึ้น จึงจำเป็นที่กรณศึกษาต้องปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ได้แก่การดูแลสุขภาพให้แข็งแรงอยู่เสมอ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการรับประทานอาหาร หลีกเลี่ยงอาหารที่มีไขมันและคอเลสเตอรอลสูง และมีการออกกำลังกายให้มากขึ้น นอกจากผลข้างเคียงจากการรับประทานยาและภาวะแทรกซ้อนที่กรณศึกษารับรู้ว่าจะเกิดขึ้น และคุณภาพชีวิตของตนเองได้หากไม่ได้รับการตรวจพบและได้รับการรักษาได้ทันที่ที่ กรณศึกษาจึงพยายามป้องกันไม่ให้เกิดภาวะนี้โดยการรับประทานยาตามแพทย์สั่งอย่างเคร่งครัด และมาตรวจตามนัดทุกครั้ง อย่างไรก็ตามกรณศึกษาทุกรายรู้สึกไม่พึงพอใจต่อวิธีการตรวจขึ้นเนื้อหัวใจและการตรวจหลอดเลือดหัวใจเนื่องจากเจ็บปวดและทรมาน

กรณศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในชีวิตที่มีสุขภาพแข็งแรงขึ้น สามารถมีชีวิตยืนยาว ทำให้ได้ทำในสิ่งที่ตนเองตั้งใจไว้ อย่างไรก็ตามกรณศึกษาบางรายยังมีความวิตกกังวลว่าตนเองจะมีชีวิตยืนยาวต่อไปได้เพียงไร บางรายมีความกังวลเรื่องการรักษา ในขณะที่บางรายมีความเครียดจากการทำงานและเรื่องครอบครัว ภายหลังจากผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจในระยะแรกๆ กรณศึกษาบางรายมีปัญหาในเรื่องการปรับตัว เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงของรูปร่างหน้าตา ประกอบกับมีความวิตกกังวล ไม่มั่นใจในตัวเองทำให้จิตใจมีความสับสน ทำให้กรณศึกษาบางรายต้องการผู้ให้กำลังใจ ต้องการคำปรึกษา พบว่าแหล่งที่ให้การสนับสนุนทางด้านจิตใจแก่กรณศึกษาได้แก่ พี่น้อง คู่สมรส เพื่อน จิตแพทย์ นักบวช นอกจากนี้ยังพบว่ากรณศึกษาส่วนใหญ่ใช้ความเชื่อและความยึดมั่นในศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

ภายหลังจากผ่าตัดแล้ว เนื่องจากมีความจำเป็นที่ต้องมารับการตรวจเป็นประจำ ทำให้กรณศึกษามีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นแม้ว่ากรณศึกษาบางรายจะสามารถเบิกค่ารักษาได้ทั้งหมดก็ตาม กรณศึกษาบางรายที่ไม่สามารถเบิกค่ารักษาได้จะประสบปัญหาในเรื่องเศรษฐกิจมากกว่า และต้องการแหล่งสนับสนุนอื่นๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือ ได้แก่ ญาติพี่น้อง และสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น กรณศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในที่พักอาศัย ในขณะที่บางรายไม่พึงพอใจเนื่องจากสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม เช่นอากาศไม่บริสุทธิ์ การจราจรติดขัด การก่อสร้างบริเวณใกล้ที่พัก เป็นต้น จากการที่กรณศึกษาที่มีสุขภาพที่แข็งแรงขึ้น ทำให้สามารถทำกิจกรรมกับครอบครัวและเพื่อนได้เช่นเดิม ในขณะที่กรณศึกษาบางรายหลีกเลี่ยงที่จะเข้าร่วมกิจกรรมที่มีคนมาก เนื่องเกรงว่าตนเองจะติดเชื้อจากผู้อื่น จากความสามารถในการทำกิจกรรมต่างๆ ได้มากขึ้น ทำให้กรณศึกษาทุกรายมีความสุขในครอบครัวมากขึ้น เนื่องจากสามารถรับผิดชอบและทำหน้าที่ของตนเองได้ อารมณ์ดี สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสและสมาชิกในครอบครัวดีขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับความวิตกกังวลของกรณศึกษาด้วย เนื่องจากพบว่ากรณศึกษาบางราย วิตกกังวลอย่างมากต่อภาวะสุขภาพของลูก

เมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นภายหลังการเปลี่ยนหัวใจของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจทั้ง 10 ราย แล้ว พบว่า มีเหตุผลที่เป็นเงื่อนไขในการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิต ภายหลังการเปลี่ยนหัวใจดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น และสามารถจำแนกเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจออกได้เป็น 5 ด้าน ดังแสดงในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ

ด้านสุขภาพ และการทำหน้าที่	ด้านการ รักษาพยาบาล	ด้านจิตใจ และจิตวิญญาณ	ด้านสังคม และเศรษฐกิจ	ด้าน ครอบครัว
- สุขภาพร่างกาย	- การมาพบแพทย์	- ความพึงพอใจในชีวิต	- การพึ่งพาตนเอง	- ความสุขใน
- การดูแลสุขภาพ	- การรักษาด้วยยา	- การประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย	ด้านการเงิน	ครอบครัว
- การพึ่งพาตนเอง ทางด้านร่างกาย	- ภาวะแทรกซ้อน ภายหลังผ่าตัด	- ความเครียดและความ วิตกกังวล	ความช่วยเหลือ จากสังคม	- บุตร
- ความสามารถในการ เดินทาง	เปลี่ยนหัวใจ	- การเปลี่ยนแปลงของ ภาพลักษณ์	สงเคราะห์	- สัมพันธภาพ กับคู่สมรส/ สมาชิกใน
- ความรับผิดชอบ ต่อครอบครัว	- การรับประทาน อาหาร	- อึดมโนทัศน์	- การทำงานและ การจ้างงาน	ครอบครัว
- การนอนหลับ และการพักผ่อน	- การออกกำลังกาย	- ความศรัทธาใน ศาสนา	- สัมพันธภาพกับ เพื่อน/เพื่อนร่วม งาน	- ภาวะสุขภาพ ของสมาชิก ในครอบครัว
- เพศสัมพันธ์		- ความสงบในใจ	- ที่พักอาศัย	
		- การได้รับการ สนับสนุนทางจิตใจ	- การศึกษา	
			- การมีส่วนร่วมใน สังคม	

4.2.3 ความคาดหวังกับสภาพที่เป็นจริงและความหมายของการมีคุณภาพชีวิตที่ดีภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ

4.2.3.1 ความคาดหวังกับสภาพที่เป็นจริง

กรณีศึกษาส่วนใหญ่คาดหวังว่าการผ่าตัดจะประสบความสำเร็จ สุขภาพจะดีขึ้นและเป็นปกติเหมือนเดิมสามารถมีชีวิตที่ยืนยาวได้อยู่กับครอบครัว ในขณะที่กรณีศึกษาบางรายไม่ได้คาดหวังอะไรจากการผ่าตัด เนื่องจากคิดว่าหากไม่ได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ ตนเองจะต้องตายอย่างแน่นอน

สภาพที่เป็นจริงภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ กรณีศึกษาส่วนใหญ่บอกว่าผลการผ่าตัดเป็นไปตามที่คาดหวังทุกอย่าง ในขณะที่กรณีศึกษาบางรายบอกว่าผลการผ่าตัดเกินความคาดหวัง เนื่องจากสามารถทำงานได้ภายหลังผ่าตัด

4.2.3.2 ความหมายของการมีสุขภาพที่ดีภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ

กรณีศึกษาได้ให้ความหมายของการมีคุณภาพชีวิตที่ดีภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจตามการรับรู้ของกรณีศึกษาแต่ละรายดังนี้

กรณีของนายสมชาย

การมีคุณภาพชีวิตที่ดีภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ หมายถึง ความสามารถทำงานและใช้ชีวิตได้อย่างคนปกติทั่วไป

กรณีของนางประภา

การมีคุณภาพชีวิตที่ดีภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ หมายถึง การที่สามารถสอนหนังสือ ดูแลครอบครัวได้เหมือนเดิม

กรณีของนายพรชัย

การมีคุณภาพชีวิตที่ดีภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ หมายถึง การที่สามารถทำงานได้ สามารถรับผิดชอบครอบครัวและช่วยเหลือสังคม (ร่วมกิจกรรมในหมู่บ้าน)

กรณีของนางมารศรี

การมีคุณภาพชีวิตที่ดีภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ หมายถึง การที่สามารถมีชีวิตอยู่ ดูแลลูกๆ ได้

กรณีของนางอรุณี

การมีคุณภาพชีวิตที่ดีภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ หมายถึง การที่ได้มีชีวิตอยู่ได้นานๆ ได้ดูแลลูกและสามี

กรณีของนายอภิชาย

การมีคุณภาพชีวิตที่ดีภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ หมายถึง การที่สามารถรับผิดชอบครอบครัว และครอบครัวมีความสุข ลูกๆ ได้เรียนหนังสือสูงๆ

กรณีของนายชาติรี

การมีคุณภาพชีวิตที่ดีภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ หมายถึง การที่ได้อยู่อย่างสุขสบาย ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ครอบครัวอยู่เป็นสุขทุกคน

กรณีของนายทัศนัย

การมีคุณภาพชีวิตที่ดีภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ หมายถึง การที่สามารถทำงานได้เป็นปกติ ใช้ชีวิตเหมือนคนปกติทั่วไป

กรณีของนายนิราศ

การมีคุณภาพชีวิตที่ดีภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ หมายถึงการที่สามารถทำงานได้เช่นเดิม สามารถดูแลครอบครัวของตนเองได้ และการมีความสุขในครอบครัว

กรณีของนายชาติชาย

การมีคุณภาพชีวิตที่ดีภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ หมายถึงการที่สามารถทำงานได้ มีความสุขในชีวิต ได้ทำบุญศึกษาพระธรรม

จากความหมายของการมีคุณภาพชีวิตที่ดีภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ ที่กรณีศึกษาได้ให้ความหมายตามการรับรู้ของแต่ละราย พอจะสรุปความหมายได้ว่า

การมีคุณภาพชีวิตที่ดีภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ หมายถึงการที่สามารถมีชีวิตยืนยาวไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ดำรงชีวิตได้เหมือนกับคนปกติทั่วไป สามารถช่วยเหลือตนเองและสังคมได้ สามารถทำงานรับผิดชอบครอบครัว มีความสุขในครอบครัวได้มีโอกาสทำบุญศึกษาศาสนาและสภาพชีวิตหลังการผ่าตัดของกรณีศึกษาที่เป็นไปตามที่คาดหวัง เรื่องของความคาดหวังแม้ว่าจะไม่เป็นตัวแปรที่นำมาศึกษา แต่เป็นคำอธิบายที่ชัดเจนและสนับสนุนว่าทำไมกรณีศึกษาจึงมองคุณภาพชีวิตของตนเองว่าเป็นที่น่าพอใจ